

GUTHI SOMA

FEKETE KÖNYV

Eredeti bűnügyi és detective történetek

189.080/3

Tuzár mester

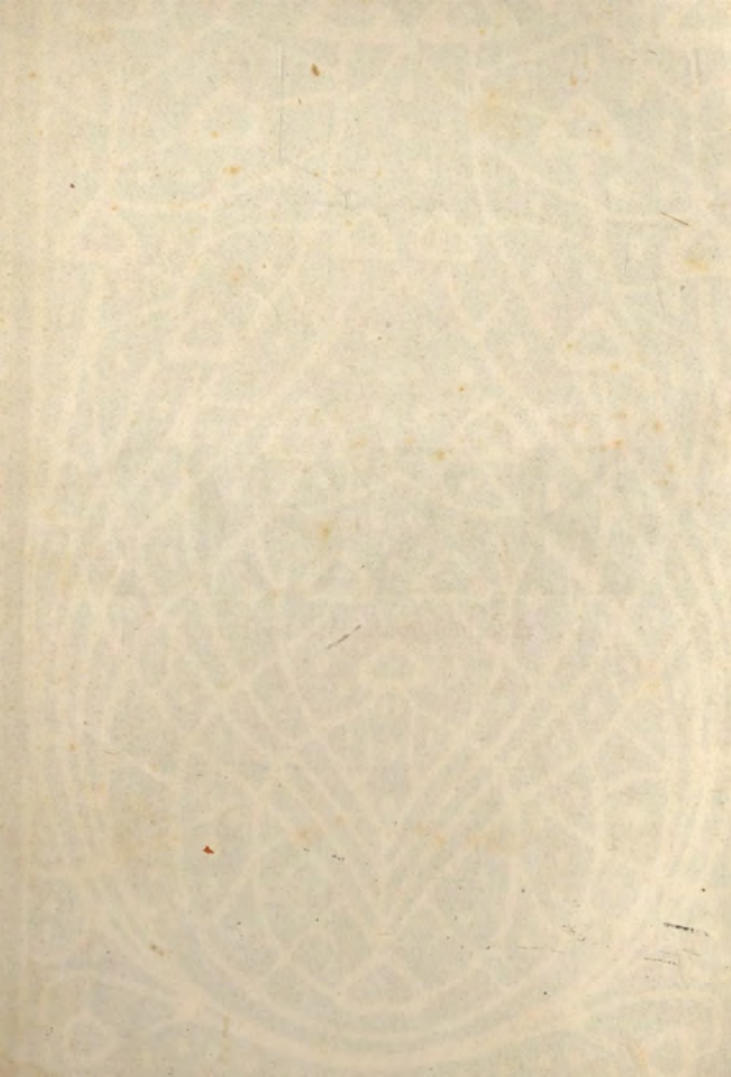
KUNOSSY SZILÁGYI ÉS TÁRSA BUDAPEST

E. Fejer O

TULAJDONA

Dr. Gúthi Soma:

FEKETE KÖNYV.

Eredeti bűnügyi és detektív-
történetek.

Tuzár mester.

Tuzár mester.

Írta:

Dr. GÚTHI SOMA.

BUDAPEST, 1907.

KUNOSSY, SZILÁGYI ÉS TÁRSA
KÖNYVKIADÓVÁLLALAT KIADÁSA.

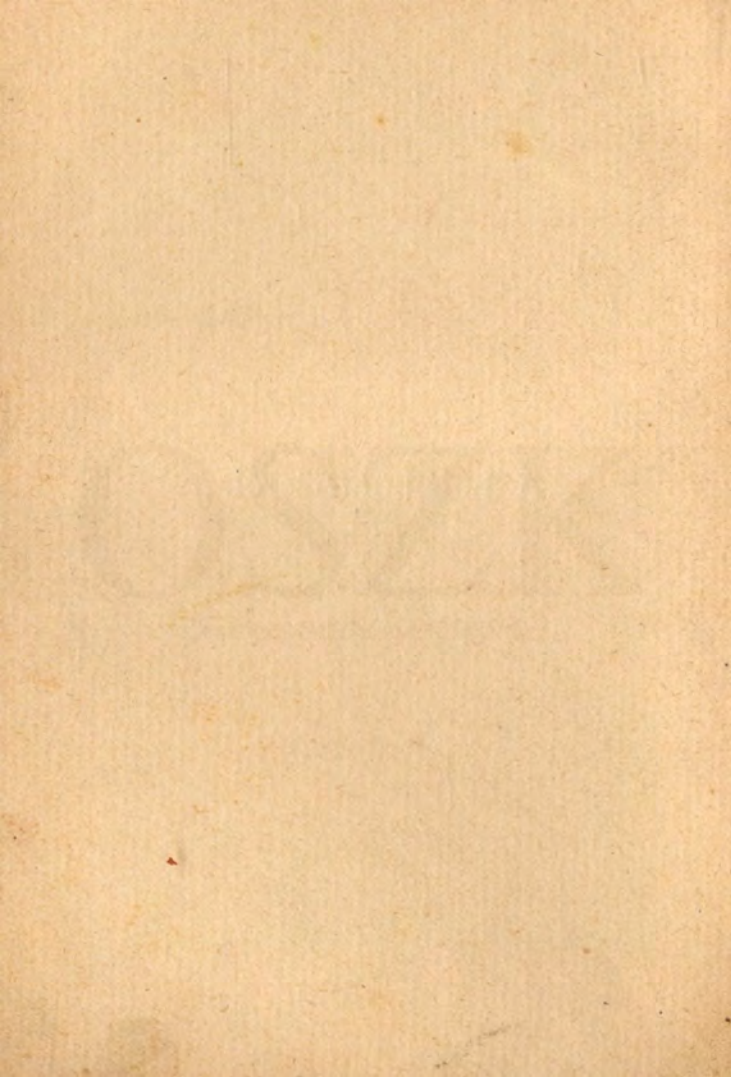
189.080/3

2011

A halálbüntetésről.

A halálbüntetésről.

I.

Benézek egy kicsinyég az élőhalottak kaszáryájába: az illavai fegyházba. Zsebemben az igazgató engedélye, hogy meglátogathassam celláikban az örök rabságra ítélt fegyenceket és megkérdézzem őket: mi a véleményük a halálbüntetés eltörléséről?

Bizarr ötlet, ugy-e? Meginterviewolni azokat a minden intelligencia nélkül szükölködő közön-séges Lombroso-tipusokat, és kikérni a véleményüket oly nagyfontosságú kérdésben, amelynek eldöntésén kiváló államférfiak, jogászok és pszichiá-terek évtizedek óta hiába fáradoznak! De hát a tudósok véleményét, a különféle teóriákat jól ismerjük valamennyien. Minden husz esztendőben fölszínre vetődik a régi téma, mely mindig uj marad. Ujra, meg újra letárgyalják az évszázados

pro- és kontra-érveket, elvitáznak rajta jósokáig, aztán mintha megunnák a dolgot, az egész témát lomtárba dobják. Hadd rágódjék rajta egy másik generáció.

Most, hogy Franciaországban el akarják törölni a halálbüntetést, újra aktuálissá lett a kérdés. Persze, megint csak a régi, elcsépelet motivumokkal huzakodnak elő, és csodálatos jelenség! Alig hogy világgá kürtölték a tövényhozó testület komoly szándékát: az élet ellen való büntettek száma a francia fővárosban ijesztő módon gyarapodni kezdett. Se szeri, se száma a vakmerően, kegyetlenül véghezvitt rablógyilkosságoknak s a párisi rendőrség egyebet sem tesz, mint hogy a félelmetes apacheokat nyomozza. Mintha csak összebeszéltek volna a párisi gonosztevők, hogy technikai obstrukcióval megakadályozzák vagy legalább is megnehezítsék a humánus javaslat törvényerőre való emelkedését. A véres obstrukció rettegésbe tartja Páris városát és egy-egy bűnper tárgyalása után az esküdtek memorandumot nyújtanak át a főtárgyalást vezető elnöknek a halálbüntetés intézményének eltörlése — ellen. Az a pecheok garázdálkodásából, a külső jelenségekből következtetve, azt kellene hinnünk, hogy a párisi gonosztevők világát közömbösen érinti az a kérdés: megmarad-e a guillotine, vagy elraktározzák-e a régiségek

muzeumába, akár csak az inkvizíció középkori intézményének borzalmas eszközeit. Mintha csak tüntetni akarnának azzal, hogy jól ismerik cselekményük büntetőjogi következményét, de nem félnek tőle; halálmegvetéssel „dolgoznak” a guillotinetől való félelem nem riasztja őket vissza a bűnök legnagyobbikától: a gyilkosságtól.

A különféle teoriákat követő büntetőjogászok nagyot bámulnak ezen a különös jelenségen. Hiszen az fejtetőre állít minden okoskodást és tudományos érvelést. Kezdik belátni, hogy a halálbüntetés eltörlése ellen való harcban jobbra csak frázisokon nyargalnak, és nem hatoltak be kellően a gonosztevők lelki világába.

Nos, félre a száraz teoriákkal! Hagyjuk el a katedrát s a tudós professzorok fejtegetései elől vonuljunk a kórterembe, a „betegek” közé. Hadd beszéljenek maguk a betegek. Tudományos szempontból nem éppen megvetendő forrás. Végre is, a gonosztevők között — amint látni fogjuk, — akadnak olyanok is, akiket gyilkosságért halálra ítélték, de „kegyelemből” örök rabságban sinlődnek. Csak ők mondhatják meg, mit ér a királyi kegyelem; melyik ítéletet hallgatták szívesebben: a halálbüntetést, vagy az életfogytig tartó fegyházbüntetést kimondó ítéletet? Megváltanák-e az örök rabságot kötélhalállal? . . . Megfelelnek

arra is, hogy miközben kieszelték, előkészítették és végrehajtották a gyilkosságot, számoltak-e az-
zal is, hogy hurokra kerülhetnek? . . .

* * *

A „huszonhetes“ számú fegyenc még az Ur-
nak 1879-ik esztendejében került Illavára. Szép
fiatal menyecskét és két apró gyereket hagyott
odahaza. Ma sem tudja, mi lett belőlük . . . Az
volt a bűne, hogy a szerencsi országúton harmad-
magával rálesett egy marhakupecre, aki a vásár-
ról feleségével hazafelé kocsikázott. Tulajdon sze-
mével látta, hogy a kupec harminc darab hizott
ökrön adott túl a szerencsi vásáron és a sok bank-
nótát belegyömöszölte ménkü nagy bugyellárisába.
Egy-kettőre végeztek a szerencsétlen házaspárral.
Ráadásul a kocsist is leütötték a bakról. Az elra-
bolt pénzen testvériesen megosztottak és mint a
kik jól végezték dolgukat, nyugodtan hazafelé bal-
laltak. Pihenőre betértek egy útszéli csárdába,
ahol a huszonhetes parázs verekedést rögtönzött
és két cinkostársát eltette láb alól. Öt emberélet
kioltásáért került a bírák ura elé, akik kötélhalálra
ítélték. Siralomházba jutott; ott érte a királyi ke-
gyelem . . . Huszonnyolc esztendeje már, hogy
rabkenyéren van. Összetörődött aggastyán lett a
daliás legényből. A fogházi robotolás nagyon meg-

viselte. Ahogy beléptem a cellájába, eléem állt, haptákba vágta magát és gépiesen elmorzsolta mondókáját:

— Lakatos Nagy István a nevem. Öt rendbeli rablással párosult gyilkosságért halálra ítélték, de a király ő felsége jóságos kegyelméből életben maradtam.

A fegyházi regula értelmében így mutatkozik be minden látogatójának. A vén haramia megszokta már a bemutatkozásnak ezt a formáját; farkasszemet néz velem és nyugodtan kiállja tekintetemet.

— Nagy szerencséje volt kigyelmednek, Lakatos Nagy István! Pardont kapott. Hol volna már anélkül? . . .

— Hun volnék? A temetőben volnék! Huszonnyolc esztendeje vágyódom az örök pihenés után.

— Mi baja van itt a fegyházban?

— Semmi. Nem panaszkodok egy szóval se. Jól bánnak itt mindenkivel.

— Mégis a temetőbe vágyik.

— Más oka van annak, instálom szépen. Egy pipadohány nem sokat ér, ugy-e?... Az én életem annál is kevesebbet.

— Szeretne már kikerülni a rabságból, ugy-e?

— Nem én, uram. Ha már élni muszáj, hát inkább itt ragadok, semhogy visszakerüljek a becsü-

letes emberek közé. Nem vagyok én odavaló. Ha kötéllel huznának, akkor se mennék vissza a szülőfalumba.

— Nem szeretné újra látni a feleségét?

Néma fejbólintás.

— Hát a gyerekeit?

Lakatos Nagy István elfordítja fejét, mintha szégyenlené a szemébe gyült könnycseppeket.

— Eh! Ne is beszéljünk róla!...

— Látja, látja! Hogy minek is adta magát a bűnre! Most nem kellene itt sinlődnie.

— Ütöttek vón le, mint a veszett kutyát, tapostak volna el, mint a kártékony férget!... Miért nem hajtották hát végre az ítéletet? Leszá-moltam az étellel. Nem ér az már egy pitykegom-bot se... Miért hoztak hát vissza a siralomház-ból?... Ablakom előtt fölállították már az akasz-tófát is és én vártam, egyre vártam, hogy jönnek a pribékek... De nem jöttek. Kegyelmet kap-tam... Megengedték, hogy egy két perc helyett ötven esztendeig szenvedjek!...

— Hja, számolnia kellett volna azzal, hogy rájöhetnek a bűnére és szigoruan megbüntetik...

— Hiszen ha tudtam vón, ha bizonyosan tud-tam vón, hogy rájönnek!... Talán el se követ-tem volna. De hát az ember bolond fejjel bizako-dik, reménykedik, hogy a jó Istenen kívül nem

tudja meg senkise. Mindenki azt hiszi, hogy túljárhat a törvény eszén. Én is abba bizakodtam. Egyszerre csak jöttek a pandurok és vasra vertek . . . Ugy kellett nekem . . . De hát nem ellenkeztem, nem tagadtam a bűnömet egy szóval se . . . Itt vagyok, mondok, — végezzetek velem! akasszatok fel! . . . Hát aztán? Az is valami? A hóhér nyakamra teszi a hurkot, egyet rándít rajta és könnyű szerrel kiköltözök ez árnyékvilágból . . . Nem nagy dolog. Egyszer ugyanis meghalunk . . . De hát nem úgy történt. Kegyetlenebb büntetésre ítélték: örök fogságra.

— Maga tehát azt hiszi, hogy az örök fogság rosszabb a halálbüntetésnél?

— Ugy vagyunk azzal, instálom, mint a fájós foggal. Nem jobb-e, ha egyszerre huzatom ki, mint hogy évekig elszenvedek miatta? És nincs se éjjelem, se nappalom; hanem örök gyötrődés az osztályrészem! . . .

— Hja, az ember mégis csak ragaszkodik az élethez.

— Igen: az egészséges ember . . . a becsületes ember . . . a szabad ember! . . . De én beteg vagyok . . . Nem a testem fáj . . . A lelkemet rágja valami . . . Tessék elhinni, uram, sok szenvedéstől váltott vón meg engem az akasztófa! . . .

— Pedig a tudós emberek most azon vannak,

hogy végképpen eltöröljék a halálbüntetést. Mit gondol, Lakatos Nagy István : nem fognak-e nagyon elszaporodni a gyilkosságok, ha kiküszöbölik az akasztófát ?

— Nem értek én a tudós emberek dolgához, instálom.

— Hát majd másképpen teszem fel e kérdést. Bátrabban követte volna el maga a gyilkosságot, tudva, hogy nem büntethetik halállal ?

— De hiszen nem féltem én az akasztófától egy pillanatig se. Ha kezdetben huzódoztam a dologtól, csak azért volt, mert a mindentudó Istentől féltem. Az is a fejemben motoszkált, hogy szégyent hozok szép fiatal feleségemre, apró kis jószágaimra... Hanem addig birizgált a kapzsiság, amíg a pénz ördöge le nem vert a lábamról...

— És nem gondolt a következményekkel ?

— Csak a gyilkosság elkövetése után. Akkor kezdtem el szepegni, hogy hát mi lesz velem, ha utolér az igazság? Addig reménykedtem, hogy nem kerül napfényre a dolog...

A fegyházőrmester mögöttem türelmetlenkedni kezdett. Köhécselt, rázogatta a kulcsokat.

— Megyek már, őrmester uram, megyek. Áldja meg a jó isten, Lakatos Nagy István!...

És a következő percben benyitottunk egy másik cellába.

II.

A fegyenc, mintha már értesítették volna látogatásomról, katonás pozitúrában állt az ajtó előtt.

— Nevem Csupor Bálint. Harmincnyolc esztendő vagyok. 1899-ben gyilkosság büntette miatt életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítélték. Büntetésemből három évet már kitöltöttem.

A köteles bemutatkozás után boszusan nézett végig rajtam... Első tekintetre is intelligens ember benyomását tette rám. Amint később megtudtam, hat reáliskolát végzett. Az intelligensebb fegyencek pedig nem szívesen fogadják a vendéget, különösen ha kérdésekkel ostromolják őket... Hát hiszen szó ami szó, nem éppen humánus eljárás, hogy idegeneket engednek a cellába, akik úgy megbámulják a rabokat, mint a ketrecbe zárt vadállatokat. És türniök kell a kíváncsiak vizsgálódó, fürkésző tekintetét, kötelességük felelni a hozzájuk intézett kérdésekre, amelyek újra meg újra fölszakítják a fájó sebeket.

No de hát ügyeskedtem a kérdések föltétele körül. Beszélgetés közben szépen megbarátkoztunk és szinte jól esett neki, hogy elmondhatott egyetmást legtitkosabb gondolataiból. A fegyenc ugyanis némaságra van kárhoztatva. A rendes napi

munka után visszakerül cellájába, végigterül a kemény faágyon és amíg álom nem jön a szemére, küzködik a kínzó emlékekkel...

— Miért került fegyházba?

— Mondtam már, hogy gyilkosságért.

— Kit ölt meg?

— A nagybátyámát, Csupor Lászlót.

— Igen, igen. Emlékszem az esetre. Nem is olyan régen történt. Ön lett volna dúsgazdag nagybátyjának egyedüli örököse, de nem tudta bevárni halálát.

— Ugy van.

— Ügyes védője lehetett, hogy megszabadult a bitófától.

— Nem az ügyvédenen mult. Enyhitő körülménynek vették, hogy önként jelentkeztem, mielőtt rájöttek volna, hogy én követtem el a gyilkosságot.

— És miért jelentkezett?

— Furdalt a lelkiismeret... Még élt, még vonaglott áldozatom, midőn már megbántam tetteimet. Életem árán is szívesen jóvátettem volna bűnömet... Ha föl nem adom magam, talán ma sem tudják, hogy én vagyok Csupor László gyilkosa.

— Persze, örült neki, hogy nem alkalmazták a törvény teljes szigorát.

— Mindegy volt nekem. Közömbösen fogadtam volna a halálos ítéletet is.

— Most már könnyen beszél!... Sok halálos ítéletet hallgattam már végig és mindig azt tapasztaltam, hogy az ítélet borzasztó hatással volt a vádlottra, noha el lehetett rá készülve.

— Én meg azt hiszem, hogy a bíróság halálos ítélete csak az első percekben oly lesújtó, de amikor a gyilkost visszavezetik cellájába, csakhamar magába száll és megnyugszik, beletörődik a halálos ítéletbe.

— No, no! Embere válogatja.

— Az élet maga sem egyéb, mint egy óriási siralomház. A gyilkos előtt kihirdetik a halálos ítéletet és tudja, hogy mikor végzik ki, a becsületes ember sohse tudja mely pillanatban veszik el az életét. Ez a különbség a kettő között.

— Mi készítette önt a gyilkosságra?

— Kétségbeejtő helyzetben voltam. Vagyonomnak nyakára hágtam, usztam az adósságban és hogy kievickéljek a hinárból, nagybátyám nevére váltókat hamisítottam. Ijesztően közeledett a lejárat ideje és föltettem magamban, hogy a börtön elől a halálba menekülök... Ekkor villant meg agyamban a sötét gondolat... Nem sokáig haboztam... Vacsora közben arzént öntöttem nagybátyám ivópoharába.

— Tehát nem fontolta meg kellően cselekményét és annak esetleges következményeit... Gondolt-e rá, hogy a gyilkosságot halállal büntetik?

— Csak a bűnre, az elkövetés módjára gondoltam, semmire másra... De azt hiszem, elkövettem volna a gyilkosságot akkor is, ha számolok a következményekkel. Mi történt? Va banqueot játszva, egy kártyára föltettem az életemet... Nem kockáztattam vele semmit. Választanom kellett a gyilkosság és az öngyilkosság között.

— Egy kérdést!... Ha módot nyujtanának rá: megváltaná-e az élethossziglani fegyházat halálbüntetéssel?... Meg tud-e rá felelni?

— Meg. Az örök rabság összehasonlíthatatlanul szigorubb, kegyetlenebb a halálbüntetésnél... Inkább a halált, semhogy itt sinlődjek elevenen eltemetve!...

— Üres beszéd!

— Könnyen meggyőződhetik szavaim igazságáról... Ha uraságod most gyorsan ölő mérget juttat a kezembe, távozása után egy félórával meghuzhatják a lélekharangot.

Ezt is csak azért mondja, mert jól tudja, hogy nem adok mérget a kezébe... A leghalványabb reménysugár is elég ahhoz, hogy ragaszkodják az élethez... Miért ne remélhetné, hogy kiszabadulhat innen? Hátha megkegyelmeznek!...

— De vajjon visszadhatják-e lelkem nyugal-
mát?!... Soha!... Az én bűnömnek csak egy,
egyetlenegy megváltása van: a halál!...

Ime két interview!... Gonosztevők kerülő
uton mondanak véleményt a halálbüntetés eltörlé-
séről. Persze, nem tudományos szempontból vilá-
gitják meg a kérdést, hanem benyomásaikra, köz-
vetetlen tapasztalataikra, szubjektív érzéseikre
alapítják véleményüket és nyilatkozatukból arra
következtethetünk, hogy:

1. a gonosztevő a gyilkosság elkövetése előtt
nem igen számol tettének büntetőjogi követke-
zményeivel. Könnyelműségében és felületességében
abból indul ki, hogy bűne nem kerül napfényre
és kisiklik az igazságszolgáltatás keze alól. Ez a
könnyelmű és felületes gondolkodás beleillik a
gonosztevő természetrajzába. Amikor megérlelődik
benne a szándék, sokszor nagy furfanggal, körül-
tekintéssel a legapróbb részletekig kigolgozza a
véghezvitel tervét és minden gondolata az elkövetés
körül koncentrálódik. Csak a gyilkosság végrehaj-
tása után eszmél föl; akkor jut tudatára bűne
nagyságának s a rettenetes büntetőjogi követke-
zménynek. Ez a magyarázata annak, hogy bár rend-
szerint jól eszeli ki a gyilkosság tervét s azt ügye-
sen hajtja végre, a bűn elkövetése után megzava-
rodik, fejét vesztí és leggyakrabban képtelen arra,

hogy a bűn nyomait ügyesen eltüntesse. Ebből pedig azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a gonosztevőt a halálbüntetéstől való félelem nem igen riasztja vissza a gyilkosság elkövetésétől. Csak a bűnre gondol, mely *biztosan* megjavítja anyagi helyzetét és nem a büntetésre, mely *bizonytalan*, hogy eléri-e. Kötélhalál vagy örök rabság-e a büntetés, mellékes; a főcél, hogy pénzhez jusson. És ebben a tekintetben nincs különbség az enyhébb büntetőjogi felelősség alá eső cselekmények és a gyilkosság elkövetői között. Volt idő, amikor a közönséges lopást úgy büntették, hogy a tolvajnak lemetszették a kezét, vagy a nyelvét vágták ki, s a lopási esetek mégsem csökkentek. Mert a tolvaj is bizott abban, hogy nem jönnek rá bűnére vagy elkerülheti a büntetést.

2. *Az életfogytig tartó fegyház súlyosabb a halálbüntetésnél.* Ha a gyilkosság elkövetése előtt minden gonosztevő számolna tettének következményeivel, és mérlegelné a két büntetés között való különbséget, az életfenntartás ösztönétől vezette talán inkább a fegyházat választaná. Az egyes gyilkossági bűnperek főtárgyalásán a legtöbb vádlott megkönnyebbülten lélekzik fel, midőn a rettegett kötélhalál helyett örök rabsággal sujtják. Örül, mintha fölmentették volna. Csak évek múlva érzi a büntetés rettenetes súlyát, a testi és lelki

sanyargatás elviselhetetlen következményeit, ez elevenen való eltemettetés borzalmait, amelyektől csak a jótékony halál szabadithatja meg. Kora reggeltől napestig verejtékkal dolgozik minden cél, minden remény nélkül, s ha pihenőre tér, unos-untalan ott lebeg előtte meggyilkolt áldozata. Hallja panaszos zokogását, keservesszemrehányásait, rémes átkozódását. Majd fölkeresik hozzátartozói: a szerető anya, az elhagyott hitves, az ártatlan gyermekek, akikre szégyent hozott... Igazi kísértetjárás a cellában, s a nyomorult nem menekülhet előlük... És ez így megy napról-napra, évről-évre, évtizedről-évtizedre!... Mi volt ehhez képest a kínzó kamarák néhány napi gyötrelme? Fölér-e ezzel a hosszú büntetéssel az a kínos negyedóra, amikor a királyi ügyész átadja a vádlottat a hóhérnak, hogy „végezze” kötelességét?...

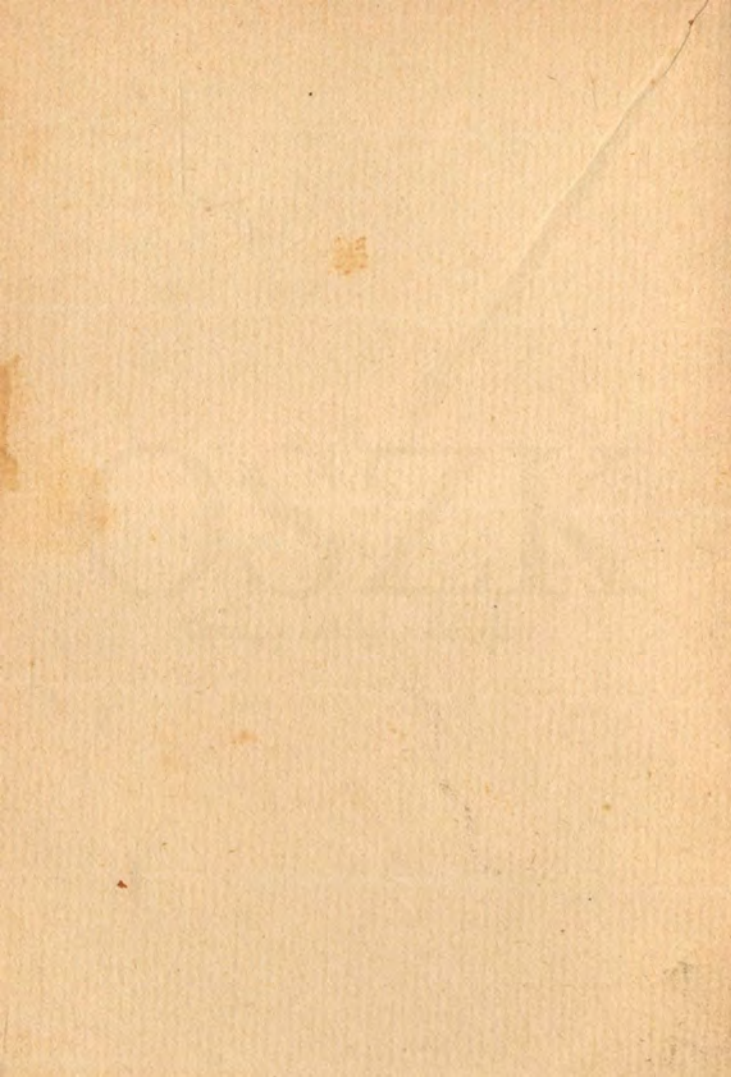
Végezetül idézem annak a galambősz hajú fegyházőrmesternek a véleményét, aki végig kalauzolt a cellákban:

— Harminc esztendeje már, hogy a nyomorultakkal bibelődöm, nem lágyulok el egyhamar, de higgye el uram, megesik a szívem rajtuk, látva hogy kínlódnak, hogy sorvadoznak! Ugy várják ezek a halált mint a MESSIÁST!... Ha most kellene választaniok a rabság és a kötélhalál között, egy pillanatig se haboznának; mert hát jobb volna nekik

odalenn a föld alatt . . . Pedig tessék elhinni :
emberségesen bánunk velük. Nem is panaszkod-
nak a bánásmód miatt . . . De hát mit ér az élet
itt a négy fal között ! . . .

A Szép-utcai büntény.

A Szép-utcai bűntény.

I.

Egy téli reggelen körülbelül öt óra tájban pokoli dörömbölés riasztott föl álmomból. Kiméltelenül döngették az ajtót. A nagy lármára dühösen ugrottam ki ágyamból.

— Ki van odakünn?

— Én vagyok.

— Ki az az „én“?

— Kopek, az óriás detektiv. Nyissa ki, mester!

— Kerülj beljebb! . . .

A vén gyerek a következő pillanatban már szobámba rontott, elélem állt és összefüggéstelen szavakat hebegett.

— Ül le szépen, fiacskám, és pihend ki magad! . . .

— Nagyon fel vagyok izgatva . . . Nem csoda! . . . Nagy dolog! Borzasztó dolog! Jöjjön velem azonnal!

— Hová?

— A Szép-utcába . . . Ott fekszik.

— Kicsoda ?

— Akit meggyilkoltak . . . Prémes bundájáról, drágaköves gyűrűiről ítélve nagy úr lehet. Már telefonoztam a központba is.

— Ha jól sejtem, megint ostobaságot követtél el. Magára hagytad a hullát ?

— Nem lehetek két helyen is egyszerre.

— Rendőrért kiálthattál volna.

— Fütyültem, akár egy gőzmasina; ordítottam torkomszakadtából, de hát tetszik tudni: sohse akadunk rendőrré, ha szükségünk van rá . . . Csak nem ácsoroghattam tétlenül az utcán. Kaptam magam, rohantam a Pannóniába, hogy a rendőrségre telefonozzak, aztán ide szaladtam.

Nagysietve hozzáfogtam az öltözködéshez, mialatt Kopek folytatta mondókáját.

+ Tizenkét bumsztiban tartottunk razziát. Négy óra tájban hazafelé ballagtam, hogy kipihenjem az éjszaka fáradoalmait. A Molnár-utcába igyekeztem s hogy előbb hazaérjek, a Kammon-kávéháznál befordultam a Szép-utcába. Egyszerre csak belebotlottam valamibe . . .

— A hullába.

— Igen, a hullába. Hanyattfeküdt a járdán. Mondok magamban bizonyosan valami italos ember lehet, aki alaposan bepityizált és a fagyos járdán

aluszsza az igazak álmát. Meggyujtom kézilámpá-somat, hogy közelebbről szemügyre vehessem, hát uramfia, az a szegény ember óriási vértócsában feküdt. Föléje hajoltam, hogy hallgassam a szive dobogását, de bizony nem hallottam én abból semmit. Megszűnt ketyegni.

— Tehát prémes bundája van?

— De milyen! Testvérek között is megér háromszáz forintot. És akkora briliánsgyűrű az ujján, hogy holtom napjáig is megélnék az árából. Gazdag ember lehetett.

— Fiatal?

— Körülbelől negyvenesztendős.

— Milyen szerszámmal ölték meg?

— Hát azt már honnan tudjam?

— Ej, ej! — Nem lesz már tebelőled jó detektív sohasem! . . .

— Ön mondja azt, ön, akinek ügyességemmel az életét mentettem meg! . . . Mindig kicsinyel, sérteget . . .

— Szerencsétlen! Hát arra sem voltál kíváncsi, hogy honnan került elő az a nagy vértócsa?

— Alighanem a sebből.

— Ördögöd van! . . . Azt hittem, hogy a prémes bundából . . . De hát ne vesztegessük az időt. Siessünk! . . .

Tíz perc alatt a bűntény színhelyére értünk.

Ott volt már a vizsgálóbíró, a soros ügyész és az inspekciós rendőrtisztviselő. Első pillantásra is ráismertek a meggyilkolt férfiura, akinek hatalmas porhüvelye keresztben feküdt a sikos járdán. Azt mondják, hogy híres kártyás volt. Télen a Riviérán és a budapesti kaszinókban, nyáron Osztenében és Spaában hódolt a játékszenvedélynek. Közmondásos volt a szerencséje. Nyiregyháza tájékán ezerholdas tehermentes birtoka van, amit kártyán szerzett pénzen vásárolt. Borzalmas véget ért. A halálos seb ott van a nyakcsigolya táján, tehát valószínű, hogy orvtámadással, hátulról szurták le.

— Itt lakik valahol az Egyetem-utcán — jegyzi meg a vizsgálóbíró. — A kaszinóból hazatérőben lehetett, midőn gyilkosa, aki már lesett rá, hirtelen megtámadta . . .

— Annyi ideje sem lehetett, hogy védekezzék — veti közbe az ügyész. — Egyetlen, jól kiszámított szurással ölték meg.

— Tehát késsel . . .

— Nem bizonyos. Feleltem én. A keskeny sebnyílásról következtetve, inkább törös bottal . . .

— Ah, Tuzár! Maga is itt van! Mintha csak az égből pottyant volna közibénk. Azt hiszem, nehéz munkája lesz.

— Annál szivesebben fogok hozzá!

— Össze kell szednie minden erejét és ügyes-

ségét, hogy célhoz jusson. Ugy látszik, a gyilkos jól vigyázott, hogy semmiféle bűnjelet vagy nyomot ne hagyjon hátra.

— S én már is találtam valamit . . .

— A törös botot?

— Dehogy! . . . Idenézzen ügyész úr! . . .

— Mi az? Nem látok semmit.

— A gyilkos az alatt a kapu alatt várhatott áldozatára.

— Miből gyanítja?

— Nem gyanitom. Bizonyosan tudom . . . Hogy izgatott, türelmetlen volt, és hogy hosszabb ideig várakozhatott, bizonyítja ez a hat darab félig elszitt cigaretta . . . Itt találtam a kapu alatt. Vastag, egyiptomi cigarettákat szitt, amiből arra következtetek, hogy a gyilkos jómódhoz szokott, intelligensebb férfiú . . . Következtetésem helyességét az is bizonyítja, hogy a gonosztevő érintetlenül hagyta az áldozat pénztárcáját és egyéb értéktárgyait. Tehát nem rablásra irányuló szándékkal gyilkolt.

— Az igaz!

— Az a körülmény pedig, hogy e kapu alatt lesett áldozatára, kétségtelenné teszi, hogy közelebbről ismerte őt. Tudta, hol lakik, mely időben és mely utcákon keresztül szokott hazatérni. Nem

lehetetlen, hogy ezen az uton egynéhányszor már hazakisérte őt.

— Ön tehát azt hiszi . . .

— Csak sejtem, hogy Papp Gerebent valamelyik barátja ölte meg . . . A gyilkos szintén tagja annak a kaszinónak, amelyben Papp Gereben tegnap volt utoljára.

— Merész kombináció!

— Szerény véleményem szerint először is azt kell megtudnunk, hogy tegnap éjjel mi történt a kaszinóban?

II.

Az esti ujságok hasábos tudósításokat közöltek a gyilkosságról, mely érthető szenzációt keltett mindenfelé. Az ügyes rendőri tudósítók közleményeiből sok mindent megtudtam, amire a nyomozás érdekében szükségem volt. Elmondták többek között, hogy Papp Gereben utolsó éjszakáján ékartét játszott a kaszinóban egy Tállyay Bertalan nevű fiatal emberrel. A szerencse megint csak Papp mellé szegődött, akinek nagy előnye volt, hogy egy pillanatra se vesztette el hideg

nyugalmát. Annál izgatottabb volt ellenfele, aki egyre emelte a tétet, úgy hogy hajnal tájban már ezrekbe ment a játék. Amikor Tállyay utolsó pénzét is elvesztette, Papp nyugodtan fölállott, udvariasan köszöntötte Tállyayt és odahagyta a kaszinót. A komornyik látta, amint a magára maradt fiatal ember kétségbeesetten fejéhez kapott, majd szó nélkül Papp Gereben után sietett. Kíváncsian kitekintett a kaszinó ablakán és az Ujvilág-utca sarkán szemébe tűnt a két játékos. Együtt mentek, útközben meg-megállottak, amikor Tállyay izgatottan beszélt, gesztikulált . . . Azt is látta, hogy a Szép-utca sarkán befordultak . . . Ime ! Rettenetes gyanu a sorok között ! . . . A tudósításokból mindenki azt a meggyőződést merithette, hogy Papp Gereben gyilkosa nem lehet senki más, mint Tállyay. A vizsgálóbíró kihallgatta a komornyikot, aki a riporterek közlését mindenben megerősítette. Majd telefonozott a rendőrségre, hogy azonnal állíttassa elő Tállyay Bertalant.

Délután hat órakor becsöngettem a gyanúsított fiatal ember lakására. Éppen távozóban volt.

— Bocsánat ! Tállyay urat keresem.

— Én vagyok.

— Idézést hoztam a vizsgálóbíró úrtól. Meltóztassék velem jönni.

— Idézés a vizsgálóbírótól ! . . . Alighanem

tévedés van a dologban. Semmi dolgom a törvényszéken.

— Hogyan ? . . . Nem olvasta az esti ujságokat ?

— Nem. Csak az imént keltem föl . . . Talán megmondhatná, hogy miről van szó.

— A vizsgálóbíró úr majd megmondja . . . Menjünk !

— Hogyan ? Oly sürgős a dolog ? . . . Nem várhatnánk holnap reggelig ?

— Fájdalom, határozott utasítást kaptam, amelytől el nem térhetek . . . Ha nincs kifogása ellene, ülünk kocsiba.

Tállyay Bertalan ingerülten tiltakozott ez ellen az eljárás ellen.

— De uram ! Még sem járja, hogy az embert még csak ebédelni sem hagyják ! . . . Ha a vizsgálóbírónak dolga van velem, idézzon meg annak rendje és módja szerint s én pontosan megjelenek. Hát mit követtem el ? Loptam, raboltam, gyilkoltam ? . . . Nem megyek ! Csak azért sem . . .

— Ne ellenkezzék, uram ! Kiméljen meg attól, hogy rendőri segítséget vegyek igénybe.

— Legalább azt mondja meg, hogy mit akarnak tőlem ?

— Hm ! Nem tudja ? Csakugyan nem tudja ?

— Milyen kérdés! Fogalmam sincs róla.

— Annál jobb! . . . Tehát, ha úgy tetszik, induljunk! . . . Az ön helyén már csak pusztá kíváncsiságból is megjelennék a vizsgálóbíró előtt.

— Igaza van. Menjünk hát.

A vizsgálóbíró türelmetlenül várakozott reánk. Attól tartott, hogy Tállyay az esti lapok tudósítását olvasva, kerekét oldott. Láthatóan megörült, amikor a fiatalember bemutatta magát.

— Tállyay Bertalan vagyok! Szabad tudnom: miben lehetek szolgálatára?

— Azonnal megmondom. Foglaljon helyet kérem . . . Ha úgy tetszik, gyújtson rá . . .

— Köszönöm, bíró úr.

Tárcájából vastag egyiptomi cigarettát vett elő. Szolgálatkészen gyufát gyújtottam, mire udvariasan eléem nyújtotta szelencéjét. A vizsgálóbíró intésére kivettem belőle egy cigarettát.

— Ön tehát Tállyay Bertalan. Született . . .

— Budapesten, 1867-ben.

— Foglalkozása?

— Földbirtokos vagyok.

— Ismeri ön Papp Gerebent?

— Ah! Papp Gerebent! . . . Most már tudok mindent . . . Nos, bíró úr, jóelőre kijelentem, hogy nem tudok róla semmi rosszat, sőt mindig megvédtem őt az alattomos vádakkal szemben. Iste-

nem, hát tehet-e arról, hogy valósággal üldözi a szerencse ? . . .

— Miféle vádakról beszél ?

— A kaszinóban régóta suttogják — persze mindig a háta mögött — hogy „korigálja“ a szerencsét. Más szóval: hamisan játszik . . . Esküszöm bíró úr, hogy valahányszor szembe kerülünk, mindig korrektül játszott velem . . .

— Nem arról van szó !

— Hanem ?

— Ugyan kérem: ne tetesse magát ! Álljon föl, ha velem beszél . . .

— De hiszen ön ültetett le az imént.

— Nem igaz !

— Uram ! Ez a hang !

— Nagyon csalódik, ha azt hiszi, hogy oly könnyű szerrel kifoghat rajtam . . . És most feleljen a kérdésekre ! Hol volt ön tegnap éjszaka ?

— A kaszinóban.

— Mit csinált ott ?

— Écartét játszottam Papp Gerebennel . . .

— Milyen eredménnyel ?

— Harmincötezer koronát vesztettem.

— Szép ! Nagyon szép ! . . . Hány órákor fejezték be a játékot ?

— Körülbelül négy órákor.

— Mit csinált ön azután ?

— Haza mentem.

— Hazudik! . . .

— Tiltakozom . . .

— Sohse tiltakozzék! Bizonyítva van, hogy Papp Gereben után sietett.

— Az igaz.

— Mit akart tőle?

— Azt meg nem mondhatom . . .

— Együtt mentek végig a Hatvani-utcán, aztán befordultak a Szép-utcába . . .

— Pardon! A Szép-utca elején búcsút vetünk egymástól. Ő az Egyetem-utca felé tartott, én pedig a Koronaherceg-utcán keresztül haza siettem.

— Előbb azonban egy törszurással végzett vele . . . Meggyilkolta őt! . . .

Tállyay Bertalan tágra meredt szemekkel néz a vizsgálóbíróra. Belekapaszkodik a szék támlájába; mondani akar valamit, de nem jön ajkára szó s a következő pillanatban nagyot kiáltva, élettelenül összeesik.

III.

A drámai jelenet nem hatotta meg a vizsgálóbíró. Én azonban megindultan hozzásiettem a

szerencsétlenhez, fölnyaláboltam és beültettem egy karosszékre. Nemsokára föleszmélt, körültekintett a gyéren világított szobában és amikor tekintete megakadt a vizsgálóbíró fagyos arcán, fölujult emlékezetében a rettenetes vád s hamuszürke arcát eltorzította a fájdalom.

— Magához tért már ? Felelhet kérdéseimre ?

— Felelni fogok.

— Tehát tagadja, hogy . . .

— Esküszöm, hogy ártatlan vagyok.

— Nem kényszeríthetem, hogy megvallja az igazat, de figyelmeztetem, hogy hiábavaló minden tagadás. Papp Gerebennek ön a gyilkosa.

— De hát mire alapítják ezt a rettenetes vádat ?

— Megmondom. Előbb azonban feleljen arra a kérdésre, amelyre az imént megtagadta a választ . . . Miért sietett a kaszinóból Papp Gereben után ?

— Harmincötezer koronát vesztettem, amelynek a fele idegen pénz volt. Hozzányultam abban a reményben, hogy visszanyerem vele saját pénzemet . . . Csalódtam . . . Utolsó ezres bankjegyem is eluszott s amikor Papp Gereben magamra hagyott, kétségbeejtő helyzetemben egy-két pillanatig az öngyilkosság eszméjével foglalkoztam, majd hirtelen elhatároztam, hogy visszakérem tőle a pénzt. Utána siettem . . .

— Nos ?

— Kértem, könyörögtem, hogy segítsen ki a hinárból . . .

— És mit felelt rá ?

— A szemem közé kacagott . . .

— Ami indulatba hozta önt . . .

— Igen. Önkéntelenül is ütésre emeltem kezemet . . .

— Tovább ! Tovább ! A töredelmes beismeréssel többre megy . . .

— Papp Gereben félreugrott előlem, hátulsó zsebéből revolvert rántott elő és homlokomnak szegezte . . .

— Nos ? Nos ?

— Mire én valami sértő szót vágtam a szemébe és magára hagytam. Haza mentem.

— Hahaha ! Nem rossz ! Szóval, ön azt akarja velem elhitetni, hogy a civódás után egy ujjal sem nyult Papp Gerebenhez. Halálát pusztán véletlen okozta. Az a rettenetes szurás ott a tarkóján nem az ön kezéből ered . . .

— Esküszöm, hogy nem bántottam őt.

— De hiszen a bűntény elkövetése éppen arra az időpontra esik. A lehetősége is ki van zárva annak, hogy más valaki oltotta ki az életét.

— Miért ?

— Mert pénzt és egyéb értéktárgyait meg-

találtuk a zsebében. Ha elválásuk után valami csavargó vagy utonálló került volna eléje, az a gyilkosság elkövetése után bizonyosan kirabolta volna . . . Azt mondja ön, hogy a Szép-utca sarkán váltak el, a büntényt pedig a Kammon-kávéháztól alig 30—40 lépésnyire követték el, tehát csak néhány másodperccel azután, hogy elváltak . . . Be kell ismernie, hogy mindez valószínűtlenül hangzik.

— Beismerem. Fájdalom, a látszat ellenem bizonyít, de ártatlan vagyok . . .

— Oly kézenfekvő, egyszerű az eset . . . Ön elvesztett 35,000 koronát, amelynek jórésze idegen pénz volt. Papp Gereben nyerte el. A játék befejeztével kétségbeejtette az óriási veszteség és az a tudat, hogy sikkasztást követett el. Öngyilkosságra gondolt, majd utána rohant Papp Gerebennek. Föltárta helyzetét, visszakérte, majd visszakövetelte pénzét, de az könnyörtelenül elfordult öntől. Kinevette. Ön ütésre emeli kezét, ellenfele védekezésül revolvert ránt elő. Történt pedig ez a Szép-utca sarkán reggel négy órakor. És Papp Gereben négy óra egy perckor halálos sebbel a nyakán ott fekszik a Szép-utca járdáján . . . Mondja csak van önnek stilétes botja ?

— Van. Tegnap éjszaka is nálam volt.

— No látja ! Azt a szerencsétlen embert egy

törös bottal végezték ki . . . Ujabb terhelő adat ön ellen . . .

— Higyjen nekem, bíró úr: ártatlan vagyok.

— Helyes! Nyilatkozatát szó szerint jegyzőkönyvbe vesszük . . . Minthogy azonban egyelőre minden arra vall, hogy a bűntényt ön és csakis ön követhette el, nagy hibát követnék el, ha le nem tartóztatnám . . .

— Oh Istenem, Istenem ! . . .

— Ne sopánkodjék! Ha nem bűnös, módja lesz rá, hogy beigazolja ártatlanságát.

A bíró csönget. Utasítja a szolgát, hogy két fogházőrt szólítson elő és Táillyay Bertalant a következő percben lekísérik a fogházfelügyelő elé.

Néma tanuja voltam a kihallgatásnak; mert hát nem volt jussom hozzá, hogy közbeszóljak. Hej pedig be sokszor égette az oldalamat egy-egy belém rekedt fontos kérdés . . .

— Nos, Tuzár! . . . Önnek igaza volt. Előre megmondta, hogy a gyilkosságot csak olyan ember követhette el, aki Papp Gerebent közelebbről ismerte és tagja annak a kaszinónak, amelyben az a szerencsétlen ember utolsó éjszakáját töltötte . . . Szent igaz, hogy pompás szimatja van . . .

Hallgattam. Kellemetlenül érintett a vizsgálóbíró dicsérő nyilatkozata.

— Látja, Tuzár, a nyomozó hatóság nagyon so-

kat köszönhet az ujságok rendőri tudósítóinak. Mihelyt egy-egy bűneset fölmerül, azok az élelmes riporterek megindítják a nyomozást és egy-két óra alatt csodálatos eredményt érnek el... Mintha nem is a szenzációra éhes nagyközönség érdekében dolgoznának, hanem a törvény embereit akarnák útba igazítani... Ebben az esetben például csak a szemfüles riporterek ügyességének köszönhetem a gyors eredményt...

— Bizonyos, hogy ügyesebbek, nagyon sok detektívnél... Most az egyszer azonban...

— Nos, miért nem folytatja?...

— Azt kell hinnem, hogy téves útra terelték a nyomozást.

— Hogyan? Hallotta Tállyay védekezését, mely nagyjában nem egyéb, mint teljes beismerés és mégis azt hiszi...

— A fejemet tenném rá, hogy Tállyay Bertalan *ártatlan!*

IV.

Meg kell magyaráznom: mi érlelte meg bennem a meggyőződést, hogy Tállyay ártatlan... Amikor megjelentem lakásán, hogy átadjam neki a

vizsgálóbíró idézését, nyugodtan fogadott. Jó emberismerő vagyok és mondhatom, nyugalma korántsem volt színlelt és erőltetett. Szuró tekintetemet kiálta és kérdéseim nem hozták zavarba. Csakugyan nem tudta, amiért idézik meg oly sürgősen és mikor a vizsgálóbíró elé állítottam, bizonyosra vettem, hogy „csizmadiát fogtunk“... Kihallgatása mindenben megerősítette korábbi véleményemet. Udvariasan bemutatkozott, helyet foglalt és kíváncsian várta a vizsgálóbíró kérdéseit. Mikor aztán megtudta, hogy gyilkossággal vádolják, eszméletlenül terült el a padlón.

De nemcsak szubjektív okokra támaszkodom... Ha Tállyay kétségbeejtő helyzetében és elvetemültségében megöli Papp Gerebent, nem riad vissza attól sem, hogy kirabolja. Hiszen azért sietett utána, hogy a hiányzó „idegen“ pénzt visszaszerezze. Csak éppen áldozata zsebébe kellett nyulnia, hogy kievickéljen a hinárhól, amelybe könnyelműsége sodorta.

Ha Papp Gerebent csakugyan ő tette el láb alól, nem vallja meg a vizsgálóbírónak, hogy az utcán hevesen összetűzött vele; hogy ütésre emelte kezét s az revolvert rántott elő, mert ebből az előzményből jogosan következtethetünk arra, hogy a tettes csak ő lehet. Senki sem volt közünkben és a bűntényt csak néhány perccel az

összekoccanás után hajthatták végre. A vizsgálóbíró gyanuját is ez a beismerés erősítette meg.

Bűnössége tudatában azt sem ismerte volna be, hogy a törös bot tegnap is nála volt. Kétségbevonhatatlan bizonyítékot szolgáltatott volna önmaga ellen . . . Szó sincs róla: önvallomása fölülte terhelő s nem csodálom, hogy a vizsgálóbíró megtevéseztette.

Utolsónak hagytam a legfontosabb érvet . . . A kapu alatt talált cigaretták szerintem rendkívül fontos bűnjelek. Meg vagyok győződve róla, hogy a kapu alatt leskelődő és türelmetlenül várakozó *tettes* dobta el azokat. E félig elszitt cigaretták ugyanolyanok, aminőket Táillyay tárcájában láttam. Nem lehetetlen, hogy ugyanegy forrásból szereztek . . . Talán éppen a kaszinóból? . . . Már pedig ha a föltevésesem helyes, a gyilkosságot a kaszinónak valamelyik tagja követhette el.

Próbáljunk szerencsét! . . . Másnap reggel meglátogattam azt a komornyikot, akit a rendőri tudósítók meginterviewoltak. Megmondtam, hogy a rendőrség embere vagyok s egynémely irányban felvilágosítást kell tőle kérnem. A jóképű ember bosszusan fogadott.

— Tessék elhinni, torkig vagyok már ezzel a dologgal. Bánom, hogy beleártottam magam. Ha

sejtem, hogy vallomásom alapján szegény Tállyay urat letartóztatják, egy kukkot sem beszélek.

— Csak kötelességét teljesítette. A gyilkosnak bűnhődnie kell.

— Lehetetlennek tartom, hogy azt a gaztettet Tállyay úr követte el.

— És mégis meggyanusította.

— Kérem! Én nem vádoltam senkit, csak éppen hogy elmondtam, aminek szemtanuja voltam. Egy pillanatig sem gondoltam arra, hogy Tállyayra terelem a gyanút . . . Nem afféle ember az, kérem. Maga a becsületesség, csupa sziv. Igaz, hogy sokat vesztett, de ha zavarba is jutott, jó barátai kisegítették volna . . . Mindnyájan becsültük, szerettük őt . . .

— A késő éjszakán egyedül ő kísérte el Papp Gerebent. Ön látta, hogy civakodtak; azt is látta, hogy a Kammon-kávéháznál együtt fordultak be a Szép-utcába, s a gyilkosságot egy-két perccel azután követték el . . . Ki más követhette el, mint Tállyay?

— Nem tudom. Tessék kinyomozni.

— Ismeri ön ezeket a cigarettákat?

— Hogy ismerem-e? . . . Én rendelem Cairóból. Nincs ilyen cigarettája Budapesten senkinek. Darabja tizenkét krajcár.

— Ugyan kérem! mutasson egyet.

— Nincs. Elfogyott . . . Az utolsó ötven darabot tegnapelőtt küldtem el a Vörös kereszt-hórházba.

— Kinek ?

— Nagyságos Papp Ábrahám úrnak . . .

— Ki az a Papp Ábrahám ?

— Kaszinónk tagja . . . Ma egy hete került a kórházba.

— Mi baja ?

— Valami belső daganata van, amelyet az orvosok szerint föltétlenül el kell távolítani.

— Hm ! Tehát már egy hete a kórházban van ? . . . Miféle ember ?

— Négyszemközt mondva, nem a legjobbak közül való. Valamikor nagy vagyona volt, de könnyelműen elherdálta. Most a barátai nyakán él. Tartozik fűnek-fának. Körülbelül három napja ezer forinttal nekem is adósom . . . Napról napra hitegett, hogy megfizeti, de úgy látszik, odavész a pénzem . . .

— Miért ?

— Abban reménykedtem, hogy Papp Gereben úr fizetni fog helyette.

— Miért éppen Papp Gereben ?

— Atyafiak. Papp Gereben agglegény. Se apja, se anyja. Unokaöccsén kívül senkije . . .

— Tehát unokatestvérek . . . Köszönöm! . . .
Nincs több kérdésem.

— Az Isten áldja meg jó úram; kövessen el mindent, hogy szegény Tállyay úr kikerüljön a fogságból . . . Tessék elhinni a mult éjszakát is álmatlanul töltöttem. Furdal a lelkiismeret, hogy minden bajnak én vagyok az oka. Bolondul eljárt a szám.

— Legyen nyugodt! Én is azt hiszem, hogy Tállyay ártatlanul került vizsgálati fogságba és nem nyugszom, amíg az igazi bűnöst kézre nem keritem.

— Nagy feladat!

— Állok elébe!

— Ha valamiben segítségére lehetek, készséggel rendelkezésére állok . . . Nem vagyok módos ember, de pénzáldozattól sem riadok vissza, hogy megnyugtassam a lelkiismeretemet . . . Oh Istenem, Istenem! . . . Milyen rettenetes szégyent hoztam reá! . . . Mindennek én vagyok az oka . . .

— Vigasztalódjék . . . Nem lehetetlen, hogy éppen az ön utbaigazítása révén jutok majd eredményre.

— Hogyan? . . . Csak nem gondolja, hogy Papp Ábrahám? . . . Hiszen a gyilkosság idején ott feküdt a Vörös kereszt-kórházban . . .

— Nem beszélhetek . . . Kérem ne szóljon a dologról senkinek . . . Jó napot! . . .

V.

Rajta hát! Fogjunk hozzá a nyomozáshoz, Most kezdődik csak az igazi munka. Kiszimatolni, előcsalni rejtekhelyéről és felhajtani a vadat.

Szinte kómikusan hangzik, hogy néhány eldobott cigarettának oly nagy jelentőséget tulajdonítok, de hát ösztönöm azt súgja, hogy helyes úton járok. Mindenekfölött hadd szedem rendbe gondolataimat. A komornyik utolsó ötven cigaret-táját Papp Ábrahámnak küldte. Ez egymagában véve jelentéktelennek látszó körülmény. Talán ügyet sem vetnék rá, ha Papp Ábrahám nem volna rokonságban a meggyilkolttal. Unokaöcscse, — egyedüli örököse. Zilált viszonyok között él, fűnek-fának tartozik. Minden gondolata, minden vágya, hogy pénzhez jusson és előlről kezdje a gondtalan, víg életet. Ha unokabátyját elteszi láb alól, örökölni fogja minden vagyonát. Ki tudja, mióta foglalkozhatik már ezzel az eszmével? Mintha hallanám az ellenvetést: de hiszen Papp Ábrahám a kórházban fekszik, súlyos műtét előtt áll, következésben a gyilkosság idején nem volt, nem lehetett a Szép-utcában.

Nem lehetett? . . . Miért? Hátha furfangosan

kieszelte a gyilkosság tervét és hogy már jóelőre elhárítson magáról minden gyanút, régi bajával a kórházba feküdt, ahonnan a gyilkosság éjszakáján észrevétlenül eltűnt. Bizonyosan külön szobája van, ahonnan könnyűszerrel elosonhatott. Ha csakugyan súlyos baja van, azon kellene lennie, hogy minél előbb végrehajtsák rajta a műtétet... Miért késlelteti azt, miért várakozik? És mi lehet az oka annak, hogy már egy héttel korábban jelentkezett fölvételeire? Ha föltevésem helyes, meg kell adni, hogy Papp Ábrahám ügyesen eszelte ki tervét. Ki foghatna gyanuba egy beteg embert, aki már napok óta a kórházban fekszik. Gondolatnak is képtelenség! Hát hiszen nem lehetetlen, hogy tévedek, de a már megkezdett úton tovább haladok. Papp Ábrahám nagyon jól tudta, hogy unokabátyja a kaszinóban kártyázik és onnan hajnal előtt elő nem kerül. Azt is tudnia kellett, hogy a Szép-utcán keresztül gyalog megy haza közeli lakására. A kapu előtt rejtőzve, várakozott reá. Mikor aztán elhaladt mellette, utána ugrott, kését vagy botjának törét a nyakába döfte, aztán, mint aki jól végezte dolgát, visszatért a kórházba. Vajjon nem történhetett-e így minden?

A Vöröskereszt-kórház Budán van, tehát jó messze a Szép-utcától. Ha jól kombinálok, nem valószínű, hogy Papp Ábrahám a Lánchídon ke-

resztül gyalog ment vissza a kórházba. Kocsiba kellett ülnie. A Szép-utcahoz legközelebb eső kocsiállomás a Ferenciek-terén van. Oda mentem. A bérkocsisok valamennyien jól ismernek és kíváncsian fogtak körül, megtudandó, hogy mi járatban vagyok.

— Melyiköjük járt tegnapelőtt hajnaltájban Budán, a Vöröskereszt-kórház tájékán?

— Én jártam, instálom.

— Kivel?

— A nevét nem tudom. Akkor láttam először.

— Ráismerne, ha újra meglátná?

— Bizonyosan. Hórihorgas fiatal ember volt, a válláig sem értem. Rám parancsolt, hogy hajtassak a déli vasuthoz, aztán belevetette magát a kocsiba. Nem tudtam ugyan megérteni, hogy mit akarhat hajnali négy óra tájban a déli vasutnál, de hát oda vittem. A pályaház bejárójánál kiszállt a kocsiból és egy ötöst nyomott a markomba.

— Láttá az arcát?

— Nem láttam biz' én. Nem is voltam rá kíváncsi. Megfordultam és hajtottam visszafelé.

— Menjünk a Vöröskereszt-kórház elé!

A kocsis nyilatkozatából immár bizonyosra vettem, hogy jó helyen tapogatózom. Ugy ültem be a fiakkerbe, mintha már kezemben lett volna az elfogató parancs. Csak éppen a vizsgálóbíró elé kell állitanom a gazfickót.

Papp Ábrahám a hetes számú szobában feküdt. A kertre nyíló ablaknál éppen ujságot olvasott, midőn benyitottam hozzá. A pamlagon, az ágyon, az asztalon mindenütt hirlapok. Nem csoda, az ilyen különszobás betegnek egyéb szórakozása sincs, mint az ujságolvasás. Ráillett a kocsis leírása. Hórihorgas, halványarcú fiatalember; nem lehet több harminc évesnél. Ugy el volt merülve az olvasásba, hogy észre sem vette, amint beléptem. Pedig kétszer is kopogtattam az ajtón.

— Bocsánat, uram! . . .

Papp Ábrahám ijedten dobta félre az ujságot.

— Mi tetszik?

— Tuzár Mihály vagyok, államrendőrségi detektiv.

— Detektiv? Miben lehetek szolgálatára?

Akadozva tette föl a kérdést; nagyot nyelt utána. Izgatottságát nem tudta elpalástolni.

— Ne haragudjék, nagyságos uram, azt szeretném megtudni, mi dolga volt önnek tegnapelőtt reggel négy órakor a Szép-utcán?

— Csalódik, uram . . . Én nem jártam a Szép-utcán. Egy hét óta ki sem mozdultam ebből a szobából.

— No, no! Hátha mégis! . . . Gondolkozzék kissé, nagyságos uram.

— Hallatlan szemtelenség ! Miféle joron val-
lat ön engem ?

— Ne izgassa föl magát, kérem. Ugyis beteg.
Beszélgezzünk nyugodtan. Ön azt állítja, hogy he-
tek óta nem mozdult ki ebből a szobából. Mit
szólna hozzá, ha az előszobából beszélitanám azt
a fiakkerest, aki önt tegnapelőtt hajnalban a Fe-
renciek-teréről a déli vasut pályaházáig vitte ? . . .
Parancsolja, hogy előszólítsam ? Nos ? Miért nem
felel ? . . . Ha nem veszi tőlem rossz néven, kész-
séggel bebizonyítom önnek azt is, hogy mielőtt a
déli vasutra hajtattott, körül-belül egy óra hosszat
várakozott kedves unokabátyjára egy szép-utcai
ház kapuja alatt . . . Parancsolja, hogy bebizo-
nyítsam ?

Papp Ábrahám merően a szemembe nézett.

— Ki küldte önt ide ?

— Magamtól jöttem.

— És nyomozása eredményét nem közölte
még senkivel ?

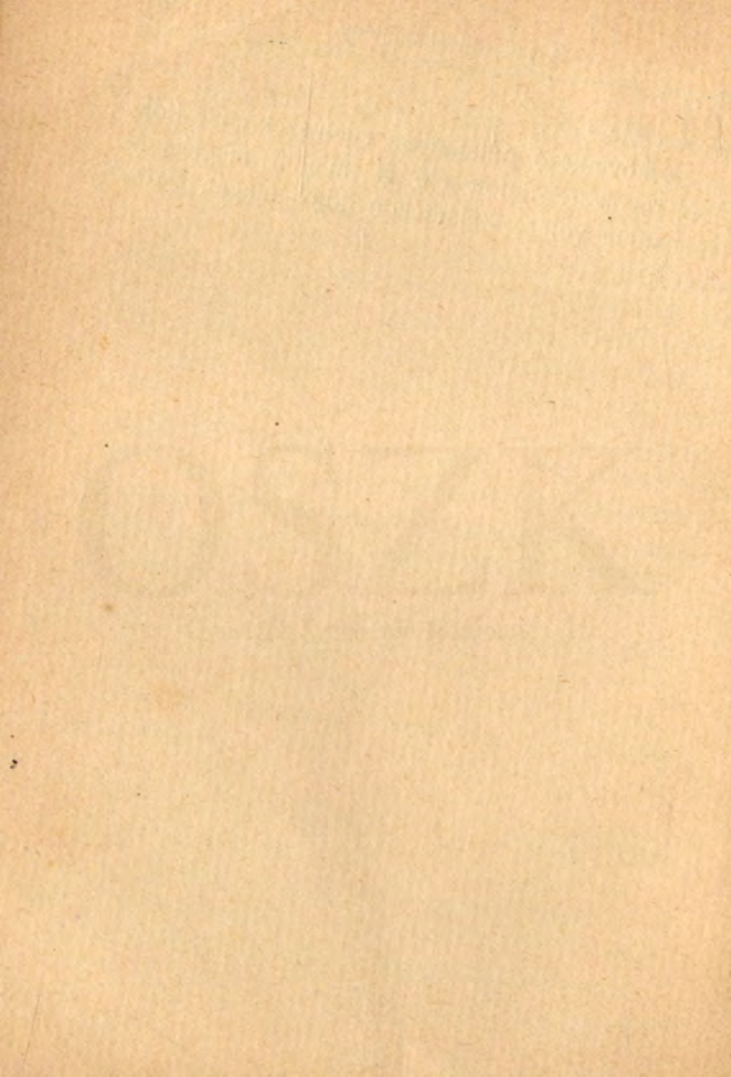
— Senkivel.

— Nos, ide figyeljen . . . Akarja-e, hogy
gazdag emberré tegyem ?

— Sajnálom, nagyságos uram, engem nem
lehet megvesztegetni. De ha mindenáron le akar
kötelezni, fáradjon velem a vizsgálóbíró úr elé. Oda-
künn vár az a kocsi, mely önt a déli vasutig vitte.

— Megyek!

A következő pillanatban éjjeli szekrénye fiókjából revolvert rántott elő és mielőtt megakadályozhattam volna, halántékon lőtte magát. Szörnyet halt.

Gyanus existenciák.

— Elmondja : a szerző. —

Gyanus exisztenciák.

— Elmondja : *a szerző.* —

Néhai jó Wenzel professzornak egyik találós kérdése volt a jogtudományi szigorlaton :

— Ha fölbaktatunk a Gellérthegy legtetetejére és a citadella előtt megállva, végigtekintünk a hömpölygő Duna két oldalán : mit láthatunk ?

Minthogy ez a kérdés nincs benn a közkézen forgó „füstös“-ben, a delikvens meg volt akadva. Tudta, hogy valami nagy titok lappang az egyszerű kérdés mögött és ő hiába erőlteti meg az agyát, a rébuszt meg nem fejtheti, hanem azért szépen eldadogta, hogy mi mindent láthatunk a Gellérthegy legtetetéről : csavargőzöst, füstölgő gyárkéményt, bazilikát, zsidótemplomot és a széles utcák szabályos vonalai mentén sok más egyebet. Az öreg úr pedig azalatt boszusan csóválta fejét.

— Persze persze ! Aki mindig a kávéház füstös levegőjében tanyázik, nem tudja, mit lát-

hatunk a hömpölygő Duna két oldalán... No hát tanulja meg, amice: jogalanyt és jogtárgyat. Punktum!...

A mi szemfüles detektívünknek, Tuzár Mihálynak is volt ilyen fogas kérdése a kezdő, tapasztalatlan detektívhez:

— Ha a Ferenciek-terén fölszállsz egy léghajón és a magasból alátekintsz, mit látnak szemeid?... Ne dadogj, öcsém! Hiábavaló erőlködés!... Ingyenélőket, csirkefogókat látsz, semmi mást.

Kinek volt igaza: a jogtanárnak-e, vagy a detektívnek?... Mind a kettőnek; lévén az ingyenélő is közönséges jogalany. Csakhogy Wenzel a magánjog, Tuzár pedig a büntetőjog szempontjából nézte ezt a rozoga világot. A rutinos detektív megfigyeléseiből azt az igazságot szűrte le, hogy a mi páratlanul szép fővárosunkban a becsületes, munkás ember szinte elvész a sok ingyenélő között.

Ezrével járnak-kelnek közöttünk a kereset nélkül való gyanús existenciák, akiket nem a munka nemesít. Mi türés-tagadás: ingyenélők dolgában Budapestnek vezető szerep jutott a világvárosok között... Talán ez az oka annak, hogy úgy elszaporodnak a kávéházak... Ha a magánépítési bizottság egy-egy új négyemeletes pa-

lota építésére ad engedélyt, bátran megfogadhatod, hogy a földszintjére kávéházat terveznek. Berendezik elegánsan, nagy fényüzéssel, mert hát éppen az ingyenélők nagy számánál fogva pompásan jövedelmező üzlet. Csak éppen hogy meg kell nyitni, aztán megy magától, akárcsak a hitelszövetkezet, zálogház, kártyabarlang, lóverseny, bablevescsárda és zengeráj. Minden lejárhajtja magát, a lét vihara mindent elsöpörhet, a kávéház áll szilárdan, rendületlenül. Minden harmincadik épületben van egy zálogház, minden huszadikban egy hitelszövetkezet, minden tizedikben egy pénzügynökség és minden ötödikben egy kávéház. Gyönyörű statisztika!... Egy világváros rohamos fejlődésének legörvendetesebb tünete!... Uram Isten! Ha a rendőrség egy szép napon razziát tartana az összes kávéházakban, ezrével kísérhetné be a rendes lakás és foglalkozás nélkül való sötét existenciákat, akik szemérmetlen cinizmussal mintegy fitogtatják a dologtalanságot... Ime, Tuzár följegyzéseiből egynéhány spécies:

1. A jó fiú. Une bonne pate d'homme . . . Csupa szeretetreméltóság, csupa sziv. Önfeláldozó barát, szép asszonyok bizalmasa, a lipótvárosi zsuroknak állandó vendége. Csak előkelő társaságban érzi jól magát. Nagy urakhoz dörgölődik, előkelő asszonyok körül legyeskedik. Pletykákat,

szenzációs híreket hord egyiktől a másikhoz, újszójátékokkal, találós kérdésekkel, pikáns anekdotákkal kedveskedik. A kaszinóban zsebredugott kézzel áll a bankasztal előtt; tüntet azzal, hogy sohasem játszik. Táncmulatságok, hangversenyek rendezésében nélkülözhetetlen. Hogy miből él?... Örök titok... Minden esztendőben eltűnik két három hónapra, és ha viszontlátod, eldicsekszik, hogy pompás üzleteket csinált.

2. A mű-bohém. L'homme d'esprit... Írók és művészek társaságában található. Nem ért ugyan az írásmesterséghez, de mindenki azt hiszi róla, hogy ujságíró. Fényes összeköttetései vannak. Olykor-olykor megjelenik a Ház folyosóján is, a képviselők társaságába vegyül, megszólítja, meginterjúvolja a minisztereket. Ingyen utazik a vasuton, a villamoson; szabadjegyet kap a színházba, a vernissagera, a lóversenyre. Amit a vérbeli ujságíró ki nem járhat, azt ő egy-kettőre megszerzi. Rendszeren a déli órákban ugrik ki az ágyból és csak hajnaltájban vetődik haza. Lakása drága csecsebecsékkal, eredeti festményekkel, szobrocskákkal van tele. Ingyen kapta művészbarátaitól... Hja, az ilyen befolyásos férfiúnak kedveskedni kell... Hogy miből él? Örök titok!

3. A becsület-smokk. L'homme de caractère... Kifogástalan gentleman. Párbaja sohasem volt, de

kitünő vivó hírében áll. Azt mondják, hogy a légy orráról lelövi az ötkoronást. Fennen hirdeti a morált, lovagias ügyekben kérlelhetetlenül szigorú és csodálatos ügyességgel segédkezik. (Az az ördögös Tuzár kifürkészte, hogy a jeles férfiut most tiz esztendeje Kolozsvárt holmi apróbb csalások miatt négy hónapi fogházra ítélték s ő megnyugodott az ítéletben.)

4. A veszélyes ember, *L'homme à tout* . . . Előkelő családból való könnyelmű fiatal emberek között láthatod. A lejtős uton jóindulattal, atyailag támogatja őket, hogy el ne bukjanak. Ha egyik-másik megszorul, elvezeti valamelyik jólelkű uzsorához, aki potom 40—50 percentnyi interes fejében szívesen rendelkezésre bocsátja tárcáját, de kiköti, hogy a megszorult gavallér a kedves papa nevét is odapingálja a váltóra. Megesküszik, sőt becsületszavát adja, hogy a hamis váltót a lejáratig pecsét alatt tartja . . . És a derék ember így él évről-évre a barátai nyakán. Szabadulnának tőle szívesen, de nem lehet. Rábízták legféltettebb titkukat és az minden pillanatban nyakukat szegheti.

5. A doktor úr. *Modèle de vertu* . . . Doktor urnak titulálják, pedig az egyetemnek tájékán sem járt soha, goromba fráter, hatalmas termetével, vagy erejével mindenkinek imponál. Nagyban ját-

szik a lóversenyen, a kaszinókban, a kávéházakban. És nyer, mindig nyer. Időnként egy-két elválhatatlan cimborája kíséretében nagyobb kirándulást csinál a vidékre. Tuzár a rendőrség albumában látta a fotografiáját. Egyike a legügyesebb hamis kártyásoknak.

6. A selyemfiú. D'agréable société... Vagy amint Molnár Ferenc találóan elnevezte: örömlégény. Hódító külsejű, szimpatikus megjelenésű fiatal ember. Kellemes társalgó. Törzsvendége az éjjeli mulatóhelyeknek, ahol egy-egy könnyűvérű hölgy társaságában jelenik meg. Muzsikaszó mellett reggelig pezsgőzik, amikor fizetésre kerül a dolog, előveszi imádottja ridiküljét, az asztal alatt kiemeli belőle egy százkoronás banknótát és fizet nagyuri grandezzával. Aztán karját nyújtja barátnőjének és gummirádlis kocsin elrobog.

Nem folytatom. Pedig sokat mondhatnék még a versenyhiénákról, az utazó kártyásokról, a revolverzsurnalisztákról, az éveken át facér ügynökökről, a büntetőtörvényszék főtárgyalásainak törzsközönségéről és az apróhirdetéseket böngésző áldetektívekről. Egy kategóriába tartoznak valamennyien. Egyik típus gonoszabb, elvetemültebb a másiknál...

Hadd mutatok be egyet közelebbről...

II.

Tuzár Mihály a detektívfőnök tudta nélkül hosszabb idő óta figyelemmel kísérte az Olympia-kávéház egyik törzsvendégét, Töppler Ivánt. Nyulánk termetű, borotvált képű fiatalember. Feltűnő eleganciával öltözködik. Ujjain drágaköves gyűrűk, nyakkendőjén nagy briliáns melltű. Délután három óra tájban számozatlan bérkocsi hozza a kávéház elé, a kocsit elküldi és botjára támaszkodva, álmos képpel nyit be a kávéházba. Látszik róla, hogy csak nemrég ugrott ki az ágyból. Egy ablakmélyedésbe ül, elolvassa az ujságok apróhirdetéseit, aztán fixirozza a szembenülő hölgyeket. Pontban hat órakor eljön érte a gummirádlis, kihajtat a Stefánia-utra s ott kocsikázik, amig egészen be nem sötétedik. A vén kopó árnyékként követi mindenüvé. Nem veszi el türelmét. Bizonyosra veszi, hogy egyszer csak rajta éri, amint a titkos forrásból merit. Tudja róla, hogy már évek óta foglalkozás nélkül van. Valamikor kereskedősegéd volt, de ráunt a dologra és fölcsapott gavallérnak. Atyja vidéki néptanító, akinek rajta kívül öt apró gyereke van. Kétségtelen tehát, hogy Töppler Iván bűnös uton szerzi a pénzt, amit aztán könnyelműen elprédál...

A detektiv most is ott ül az Olympiában. Azt hinnék róla, hogy ujságot olvasásba mélyed, pedig csak azt az ingyenélőt figyeli . . . A gyanutlan fiatalember levelet ír, gondosan beragasztja azt, majd hordárt szólít elő, és jóideig magyarázgatja neki, hogy mit tegyen a levéllel. A hordár véve a parancsot, alázatosan meghajol és eliramodik. Tuzár utána . . . A Károly-köruton eléri s mint régi ismerősét üdvözl.

— Hová siet, barátom?

— A kiadóhivatalba.

— Ki küldi?

— Bocsánat! Azt meg nem mondhatom.

— Bolond beszéd! Maga nagyon jól tudja, hogy nem pusztán kíváncsiságból kérdezősködöm.

— És fontoskodó arccal, jelentős mozdulat kíséretében jegyzi meg:

— Nagy, igen nagy dologról van szó!

— Csakugyan? A maga érdekében ajánlom, hogy ne titkolózzék. Egyébiránt jól tudom, hogy ki küldi a levelet. Töppler Iván úr. Az én emberem, akinek már hetek óta nyomában vagyok . . . Azt a levelet el kell olvasnom.

— Hová gondol, Tuzár úr! Elveszik a számomat.

— Ne tartson semmitől. A hatóság emberével áll szemben. Ha nem engedelmeskedik, bajba kerülhet . . . Ide azt a levelet! . . .

— De . . .

— Semmi „de“! Vagy inkább a rendőrségen adja át . . . Jöjjön hát velem.

— Nem, nem! Inkább itt adom át.

— Menjünk hát egy kapu alá . . . Csak éppen hogy elolvasom a levelet aztán viheti tovább.

— Fölbontva?

— Sőt ellenkezőleg! Maga sem fogja észrevenni, hogy kinyitották. Külömben nem lehet valami nagy titok benne, mert a kiadóhivatalnak szól. Holnap már olvashatjuk az ujságban is.

— Az igaz.

— No látja! . . . Figyelmeztetem, hogy Töppler úrnak ne szóljon a dologról, különben a rendőrséggel gyűlik meg a baja.

A detektív nem törődik azzal, hogy túllépte a nyomozás megengedett határát s a levéltitok megsértésével büntetendő cselekményt követ el. Megragad minden eszközt, hogy célhoz jusson. Tollkésével csodálatos ügyességgel kinyitja a levelet és elolvassa. Ime az apróhirdetésnek szánt közlemény:

Feltűnően szép, fiatal asszony, utazó neje, előkelő gavallért keres, aki elűzhetné unalmát. Komoly, csakis fényképpel ellátott ajánlatok „Elhanyagolt asszonyka“ címen e lap kiadóhivatalába küldendők.

Tuzár leragasztja a levelet és visszaadja a hordárnak.

— Járt ön máskor is a kiadóhivatalba Töppler úr megbízásából?

— Régen. Nagyon régen, amikor még én voltam a „leibhordárja“.

— No hát csak siessen a kiadóhivatalba. Ezért a koronáért pedig vegyen magának egy-két jó szivart.

— Kérem, Tuzár úr: ne mondja meg Töppler úrnak . . .

— Nyugodt lehet . . .

A detektív gondolatokba merülve ment végig a Károly-köruton.

— Azt hiszem, a gazfickó maholnap hurokra kerül. Ügyesen kivetette a hálót, de most az egyszer ő maga esik bele . . . Terringettét! Irni fogok az elhanyagolt asszonykának és elküldöm neki a fotografiámat. Ha megtudja, hogy dusgazdag vidéki földbirtokos vagyok, kapva-kap rajtam, hogy elűzzem unalmát . . . Fődolog, hogy az az apróhirdetés megjelenjen . . .

És Tuzár sietett a detektívőnökhöz, hogy értesítse a történekről. A rendőrtanácsos mosolyogva tette föl a kérdést:

— Hátha csakugyan valami feltűnően szép asszonynyal kerül szembe?

— Nagyobb veszélylyel is szembe néztem már. Ne féltsen engem, tanácsos uram . . .

III.

Másnap megjelent az apróhirdetés s Tuzár sietve írta meg levelét, hogy első legyen az ajánlkozók között. Jól vigyázott, hogy ajánlatával gyanut ne keltsen. Megfogalmazta pedig ilyenén formán:

„Bájos nassád!

Földesgazda volnék Ibránybul. Ehun a fotografiám, láthatja, tisztelt nassád, hogy kinőttem már a gyereknadrágból. Szép se vagyok, hanem azért szívesen elmókáznék nassáddal, amíg Pesten mulatok, tesszen megírni: kellek-e vagy se?
Ibrányi.“

A detektív jól számított. Az apróhirdetés megjelenését követő napon már kezében volt az elhanyagolt asszonyka illatos kis levélkéje: „Ma este tíz órakor várom. Aggteleki-utca 29, II. emelet 7. Bejárat a lépcsőházban.“ Mi sem természetesebb, minthogy Tuzár Mihály pontban tíz órakor becsöngetett az elhanyagolt asszonyka lakásába. Ráncosképű anyóka nyitotta ki az ajtót.

- Itthon van ?
- Ü hüü !
- Merre ?
- Arra !
- Jelentsen be !
- Nem kö . . . Tessék csak besétálni.

A detektív tágas, egyszerüen butorozott utcai szobába nyitott be. Nem volt odabenn senki. Leült egy karosszékbe és nyugodtan várakozott. A szép asszony bizonyosan abban a másik szobában van, amelynek ajtaját vastag függöny takarta el. Tuzár, mint afféle ibrányi földesgazdához illik, rövidszárú csibukot vett elő zsebéből, megtöltötte jóféle muskotály dohánynyal és rágyujtott. Jól hallotta, hogy háta mögött kinyilik az elfüggönyözött ajtó, de meg se fordult. Kényelmesen hátradőlt a karosszékben, két lábát keresztbe rakta és csibukjából jóízűen eregette a füstfelhőt, mintha csak odahaza lett volna a saját portáján . . . Egyszerre csak ott állt előtte az elhanyagolt asszonyka, ígésző pongyolában. Harapnivalóan csinos. Szeme mint a kárbunkulus. Piros a két orcája (alighanem a festéktől). Dús fekete haja szétomlik a vállán.

- Ninini ! Maga már itt van.

A detektív felugrik s a szép asszony keze után kap.

- Csókolom a kezét, nassád ! . . . Hát el-

gyüttem . . . Jaj, eszem a lelkét, ne nézzen rám olyan hamiskásan, mert elszédülök.

— Az Istenért! Tegye el azt a csibukot!

— Nem állja a dohányfüstöt, nassád? Pedig nem kincstári dohány. Magam termelem.

— Nem is a dohánt kifogásolom, hanem a füstjét . . . Mit gondol! . . . Ha férjem megérzi a dohányfüstöt, mindjárt gyanupörrel él. Megtudja, hogy vendéget fogadtam.

— Hát itthon van a kedves férje ura?

— Nincs. De ma nem kaptam levelet tőle és félek, hogy hazafelé tart. Minden pillanatban itthon teremhet.

— Jaj lelkem galambom, akkor hát vége a mulatságnak. Jó lesz, ha elpárolgok.

És Tuzár Mihály lassú léptekkel kifelé indult. E pillanatban szólalt a villamos csengő.

— Jézus Mária! . . . Talán az uram! . . . Végem van! Végem van!

— Ne féljen nassád, amig engem lát. Megvédem én egy regiment ellen is.

— Igen, igen . . . ő az! . . . Gyorsan! Rejtőzzék abba a szobába és meg ne mukkanjon, ha kedves az élete . . . Megöl mind a kettőnket.

— Hun a szoba?

A halálra ijedt asszony betuszkolja Tuzárt

az elfüggönyözött ajtón, s a detektív néhány pillanat múlva a következő párbeszédet hallja:

— Ki volt itt?

— Senki! . . . Esküszöm! . . .

— Hamisan esküszöl! . . . Hah! . . . Megölöm a nyomorultat.

Éles sikoltás. A férj be akar rontani Tuzár rejtkehelyére, de az asszony eléje áll.

— Nem, nem! . . . Csak a holttestemen keresztül! . . .

— Eh! Elég volt a komédiából! . . .

A detektív revolverét maga elé tartva, kilép a szobából. Szemben találja magát Töppler Ivánnal, aki rikácsoló hangon kérdezi:

— Ki az úr? . . . Mit keres az úr ebben a lakásban?

— Pszt! . . . Csöndet kérek! Ne kiabáljon, kedves Töppler úr! . . . Ha éppen tudni akarja, hát tudja meg: én Tuzár Mihály detektív vagyok. Azért jöttem, hogy mindkettőjüket letartóztassam.

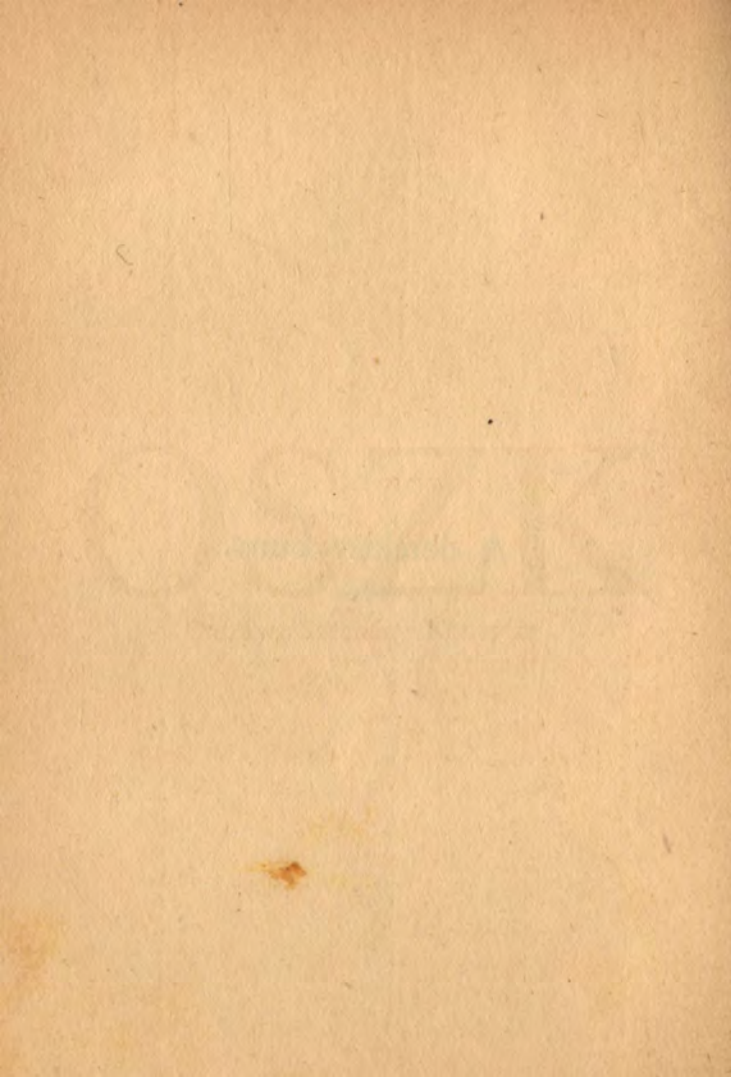
— Engem? Letartóztatni? Engem?

— És ezt az elhanyagolt kis asszonykát . . . Ott voltam a kávéházban, amikor megírta és elküldte az apróhirdetést . . . Az az ibrányi földesgazda — én vagyok . . . Most hát kisütöttem, hogy miből telik a nagyúri passziókra . . . Kelepcébe csalják a kalandra vágyó férjeket és megzsarol-

ják... No látja! Egyszerre hogy megszeli-
dült. Már nem hepciáskodik... Nyujtsa karját ennek
a szegény elhanyagolt asszonykának és indul-
junk!... Ma este a rendőrségen csücsülnek.
Holnap a toloncházban; holnapután pedig oda-
haza, annak a szegény, szerencsétlen néptanítónak
a lakásán... Előre!...

A detektív büne.

A detektív bűne.

I.

Idestova egy esztendeje már, hogy detektív-történeteim megjelennek s ez idő alatt számos levelet kaptam, amelyekben arra kérnek, hogy mondjak véleményt a Kecskeméthy-esetről, mely az egész világsajtót foglalkoztatta. Egynémelyik levélíró azt a kérdést is fölveti, hogy miért nem vettem részt a nyomozásban, mely az én közreműködésemmel talán eredményes lett volna? . . . A felelet nagyon egyszerű . . . Mikor a szenzációs bűntényt elkövették, már nem voltam a rendőrség szolgálatában s a törvény emberei közül senkinek sem jutott eszébe, hogy hozzám forduljon. Csak messziről figyeltem a nyomozás menetét s úgy éreztem magam, mint a láncravert kopó, mely érzi a vad szagát és nem mozdulhat a helyéről . . . Őszintén mondván: ma is bánom, hogy úgy titokban nem avatkoztam bele a nyomozásba. Nem kenyerem a dicsekvés, de szentül hiszem, hogy

kézrekerítettem volna a bűnösöket, akik most nyugodtan élvezik a székesfőváros millióját. „Bűnösökről“ beszélek, mert az a meggyőződése, hogy Kecskeméthynek bűntársai voltak... De hát ne csépeljünk üres szalmát... Nem zárkózom el a levélírók kérése elől; ahelyett azonban, hogy véleményt mondanék a titokzatos esetről, egy ahhoz mindenben hasonló detektiv-történet megírásába fogok...

— — — — —

1887 év nyarán nagy furfanggal kieszelt és páratlan ügyességgel végrehajtott bűntény foglalkoztatta a budapesti policiát. Egy pelyhedző állú, 23—24 év körüli fiatalember kerek egymillió forint erejéig károsította meg a fővárost. Reggel tíz órakor kapta a megbízást, hogy menjen az állampénztárba. Nyakába akasztottak egy hatalmas börtáskát, amelynek kulcsát egy vén, megbízható szolga őrizetére bízta. Mind a ketten bérkocsiba ültek és a Vámház-palota felé hajtottak. A fiatalember — Motollay Győző — utközben rávette a szolgát, hogy egy levéllel szaladjon fel az Üllői-ut 6. számú ház negyedik emeletére. A vén szolga gyanútlanul sietett föl a lépcsőkön és jósokáig kereste a cimzettet, anélkül, hogy ráakadt volna. Boszusan tért vissza a kocsinhoz s nagyot nézett, midőn annak ajtaját föltárva, Motollay Győzőnek

hült helyét találta . . . Eltűnt a börtáskával együtt. A szerencsétlen ember kétségbeesetten futkosott ide-oda, kérdőre vonta a bakon bóbiskoló fiakkereket, aki maga is meglepődött a fiatal tisztviselő eltűnésén, majd a közeli üzletekbe rohant s félőrülden kérdezősködött Motollay felől, végre kocsiba vágta magát s a hivatalba sietett, hogy az esetről jelentést tegyen. A főpénztáros halálra ijedten telefonozott a rendőrségre, mely azonnal mozgósította az összes detektíveket és sürgönyöket menesztett a szélrózsa minden irányába. A detektívek elárasztották a pályaházakat, a környéket, az országutakat, tüvé tették az egész fővárost, de nem jutottak eredményre. Az estilapok hasábos tudósításokban számoltak be a szenzációs esetről és heves szemrehányással illették a főváros főbb hivatalnokait, akiknek könnyelmű gazdálkodása és laza ellenőrzése tette lehetővé, hogy egy tapasztalatlan, kezdő fiatalember egymillió forintot oly könnyűszerrel elemeljen . . . A rendőrség lázas buzgalommal dolgozott. Kihallgatta a vén szolgát, aki sirva ismerte be, hogy mindennek ő az oka. Nem lett volna szabad Motollayt magára hagynia . . . De hát olyan szelid, becsületes képe volt! . . . Ki hitte volna, hogy ilyen rettenetes gazságot kövessen el! Nehány hónapja mindig együtt mentek az állampénztárba. Máskor is megtörtént, hogy Motollay

utközben egy-egy levéllel fölszalasztotta valamely lakásba, de visszajövet mindig ott találta a kocsi-ban és fáradtságáért egynehány jó szivarral jutalmazta. Ez az oka annak, hogy nem élt gyanupörrel, midőn az üllői-uti ház negyedik emeletére is felküldte... A vén szolgát könyörtelenül elcsapták; egynehány hivatalnoknak fegyelmet akasztottak a nyakába és ötvenezer korona díjjal kecsegtették, aki a fiatal bűnöst kézrekeríti, de hát hiábavaló volt minden: Motollaynak nyomára sem bukkantak. Jelentkeztek egyesek, akik a sikkasztót látni vélték. Az egyik Kispesten látta női ruhában, a másiknak a kolozsvári gyorsvonaton tűnt szemébe, a harmadik egy berlini vendéglőben találkozott vele. A legügyesebb detektiveket küldték e nyomok után, de valamennyien azzal tértek vissza, hogy a rendőrséget felültették. Két hétig tartó eredménytelen nyomozás után végre jelentős nyomra bukkantak. A Fering és Feldbach között cirkáló osztrák csendőrök megtalálták Motollay Győző ruháját és azt a bőrtáskát, amelyet a kocsi-ból magával vitt. E bűnjelekből arra következtettek, hogy a sikkasztó Grác felé vette útját. Bizonyos tehát, hogy Motollay külföldre szökött s a budapesti rendőrség megkeresésére a bécsi, berlini és párisi rendőrhatalóságok is beleavatkoztak a nyomozásba, de minden erőlködés hiábavalónak bizonyult.

Egy szép napon magához kéretett a detektív-főnök és így szól hozzám:

— Nagy munka vár önre, Tuzár... El kell utaznia.

— Hová?

— New-Yorkba... Látja ezt a levelet?...
Motollay Győző kezeírása.

— Csakugyan?

— New-Yorkból irta a rendőrséghez. Hasonlítsa össze a Motollay lakásán talált levelekkel és egy pillantással meggyőződhetik róla, hogy a newyorki levél is az ő kezeírása...

— Igen igen... Az ő írása.

— Ha szavainak hitelt adhatunk, Motollay most New-Yorkból Filadelfiába készül... Rajta hát, Tuzár!... Most mutassa meg, hogy mit tud. Ügyességével lepipálhatja a világ leghiresebb rendőrügynökeit is... Készüljön el a nagy utra. Holnap reggel indulnia kell...

— Bocsásson meg főnök úr: de véleményem szerint a New-Yorkba való utazással csak szaporítanók az eddigi baklövések számát.

— Miért?

— Mert Motollay nem hagyta el Magyarországot.

— Megőrült?... Hiszen ön maga is azt állítja, hogy ez a levél Motollay írása...

— Kétségtelenül. De semmivel sincs bizonyítva, hogy a levelet ő maga tette postára. Megírhatta Budapesten is. Valamelyik cinkostársa csak azért hajózott át Amerikába, hogy a levelet postára tegye.

— Mire alapítja ezt a merész föltevést?

— Arra, hogy a levelet a budapesti rendőrséghez intézte. Ha Motollay csakugyan Amerikába szökik, nem árulja el tartózkodási helyét. Kétségtelennek tartom, hogy ez a levél csak a rendőrség megtévesztésére íródott.

— Ön tehát azt hiszi, hogy Motollay még itt bujkál valahol — Magyarországon?

— Azt hiszem.

— Ne feledje, hogy ruháját, a börténkával együtt külföldön találták meg.

— Egygyel több ok arra, hogy szökésében kételkedjem... Mi szüksége volt arra, hogy ama bűnjeleket a csendőrség kezére juttassa? Eláshatta, elégethette, vagy bármely más módon megsemmisíthette volna. Azzal, hogy a bűnjeleket a Feringtől Feldbachig vezető országuton hányták el, mintegy figyelmeztetni akarták a nyomozó hatóságokat, hogy Motollay külföldre szökött... Ha főnök úr figyelemmel kíséri és gondosan mérlegeli a nyomozás eddigi adatait, el kell ismernie, hogy a bűntényt nagy furfanggal, gondosan előkészítették.

A szolgát korában is elküldözgette egy-egy levéllel, hogy a bűntény elkövetése napján ne gyanakodjék. Csak arra várt, hogy nagyobb pénzüsszeget bizzanak reá... De legnagyobb bizonyíték a szökés ellen, hogy másfél órával a bűntény elkövetése után már talpon volt a rendőrség. Körülbelül háromszáz sürgönyt menesztett mindenfelé; ötven detektivnek egyéb dolga nem volt, minthogy a pályaudvarokat eláraszsa. A rendőrség megtette a magáét s Motollay a bűntény elkövetése napján meg nem szökhett. Bűntársai ügyesen elrejtették... Szilárd meggyőződése, hogy Motollay ma is Budapesten van, vagy...

— Nos?

— Vagy bűntársai már korábban eltették láb alól... Meggyilkolták...

— Bizonyítsa be!

— Megpróbálom... Egyébiránt óvatosságból tessék más valakit Newyorkba küldeni. Végre is nem lehetetlen, hogy tévedek. De engedje meg, főnök úr, hogy én itthon, Budapesten folytassam a nyomozást.

II.

Sohasem nyomoztam nagyobb ambícióval, mint ebben a hetedhét országra szóló bűnperben, mely idestova nyolc hónapja huzódott már s amelyben

a világ legügyesebb detektívjei is kudarcot vallottak. Nem azért mondom, mintha hibáztatnám vagy kicsinyelném őket. Az a szegény párisi vagy newyorki rendőrügynök nem ismerhette ugy a nyomozás részleteit, mint jómagam és nem figyelmeztethette a budapesti rendőrséget, hogy nézzen jobban körül a saját portáján, mert minden mellett szól, hogy Motollay Győző el sem mozdult a magyar fővárosból. Az összegyűjtött adatok mind azt bizonyítják, hogy a nyomozás menetét csodálatos ügyességgel magok a bűnösök terelték helytelen irányba . . . No de hát ne vágjunk elébe a dolgoknak! . . .

Szó, ami szó: nagyon megörültem, hogy a detektívfőnök végre-valahára engem is kitüntetett bizalmával. Igaz ugyan, hogy csak nyolc hónapi meddő munka után rántott elő a skartból, de hát jobb későn, mint soha . . . Teljes nyolc hónapon keresztül csak az újságokból olvastam a milliós sikkasztási ügy részleteit és jól emlékezetembe véstem azokat az adatokat, amelyek fölszínre vetődtek . . . Vártam nyugodtan, türelemmel . . . Tudtam én azt, hogy amikor a rendőrség minden erőlködése hiábavalónak bizonyul, a vén Tuzárt is berendelik szolgálattételre . . . Csak egyet fütytyentenek, s a vén kopó fürgén elősiet nyugvóhelyéről, hogy árkon-bokron keresztül hajszolja a

nyomaveszett vadat . . . Mert hát nem panaszképpen mondom, de még a rendőrség emberei is irigyelték sikereimet, s csak végső szükség esetén, szorultságuk közepette vették igénybe segítségemet . . . Hja, minálunk már ez a módi járja! Irigység, pártoskodás, protekció minden vonalon . . . A tehetség háttérbe szorul s léha, üresfejű emberek dominálnak . . . No de hát megint eltértem a tárgytól . . .

Hogy, hogy nem, egynéhány szemfüles ujságíró világgá kürtölte, hogy engem biztak meg a nyomozással s e törvényszéki híreknek tulajdonítható, hogy egy szép reggelen, midőn lakásomról éppen távozóban voltam, váratlan látogatóm érkezett. Egy fiatal, 18—20 év körüli, feltűnően szép leányka. Halk, félénk kopogtatás után nyitott szobámba és bemutatta magát, hogy Csatlós Sárikának hívják.

— Motollay Győzőnek a menyasszonya vagyok.

— Menyasszonya ? . . .

— Csodálkozik, ugy-e ? . . . Eddig nem tudott róla senkisé. Elhallgattam, hogy közelebbi ismeretségben voltunk, mert attól féltem, hogy az ujságba kerülök.

— Valaminek történnie kellett, hogy most egyszerre előlépett az ismeretlenség homályából.

— Ugy van ! Történt valami. Mielőtt azonban

rátérnénk a dologra, kérnem kell önt, sziveskedjék titokban tartani, amit mondandó vagyok . . . Boldog leszek, ha a nyomozás nagy munkájában segítségére lehetek, de csak titokban . . . Félek a nyilvános meghurcoltatástól . . .

— Bizhatik az én diszkréciómban.

— Nos, tudnia kell, uram, hogy árva leány vagyok. Most két esztendeje temettem el özvegy édesanyámat és Sárbogárdról jólelkű nagynéném hozott fel a fővárosba . . . Itt ismerkedtem meg Motollayval, aki sűrűn ellátogatott hozzánk . . . Mi tagadás: nagyon szerettük egymást . . . Motollay, aki mindig kötelességtudó, szorgalmas tisztviselő volt, minden szabad idejét az én társaságomban töltötte, s egy napon megkérte a kezemet — nagynénémről . . .

— Persze, beleegyezett a házasságba.

— Csak az eljegyzésbe. Kijelentette, hogy az esküvőről mindaddig szó sem lehet, amíg Motollayt elő nem léptetik . . . Tetszik tudni: nagynéném szíven viselte sorsomat és nem akarta, hogy nyomorogjunk . . .

— Értem.

— Boldogan, rózsás reménynyel néztünk a szép jövő elé, midőn egyszerre csak derűs égből leütött a villám. A szelid, erkölcsös életű Motollay egymillió forint elsikkasztása után nyomtalanul

eltűnt . . . Képzelteri fájdalmamat! . . . Kell-e mondanom, hogy mily kínosan érintett az a világraszóló szenzáció? . . . Ma is rejtély előttem, hogy mi kergette vőlegényemet a bűnbe. Igaz, hogy nagy felelősséggel járó munkájához mérten aránytalanul rosszul fizették, de nem voltak költségesebb passziói . . . Szolidan élt, adósságot nem csinált, sőt csekély fizetéséből arra is tellett, hogy engem virágokkal, apróbb ajándékokkal halmozzon el . . . És ami fő: mindenért kárpótolhatta az én hűséges, odaadó szerelmem . . . Meg nem érthetem, hogy jutott a lejtőre . . . És még csak el sem bucsuzott tőlem! . . . Nyolc hónap óta életjelt sem adott magáról! . . .

— És mégis azt mondja, hogy szerette önt! . . .

— Oh, nagyon szeretett!

— Miként magyarázza meg, hogy szívtelenül elhagyta önt, s ha csakugyan megszökött, a távolból még csak egy levéllel sem keresi föl?

— Ez az, amire nem tudok megfellelni . . . Valaminek történnie kellett, hogy hirt sem hallok róla.

— Mondja ki nyíltan: azt hiszi, hogy bűntársai voltak. Gonosz emberek hálójába került. Jól tudták, hogy a tapasztalatlan fiatalemberre sokszor milliókra menő összegeket biznak szigorú ellenőrzés nélkül . . . Rávétték a bűnre, amelyet

gondosan előkészítettek, aztán magukhoz ragadták a zsákmányt és a szerencsétlen embert eltették láb alól . . .

— Igen, igen! Ugy kell lenni! . . . Bizonyosan meggyilkolták! . . . Oh, uram Istenem! . . . Amióta nyomaveszett, mindennap megjelenik előttem, ha ébren vagyok, ha álmodom és úgy kér, rimánkodik, hogy bocsássak meg neki, amiért boldogtalanná tett . . . amiért elhagyott . . .

A szép leány nem palástolhatta tovább fájdalmát . . . A pamlagra vetette magát és görcsös, fuldokló zokogásba tört ki.

III.

A boldogtalan teremtés nagysokára magához tért és erőltetett nyugalommal folytatta:

— Az ujságokban olvastam, hogy ön is beavatkozott a nyomozásba. Dicsérik ügyességét, buzgalmát, amelylyel a legszövevényesebb bűnperekben is fényes sikerekhez jutott . . . Nos, eljöttem önhöz, hogy egy különös, megmagyarázhatatlan esetre hívjam fel figyelmét.

— Hallgatom.

— Ma reggel ajánlott levelet kaptam.

— Kitől?

— Nem tudom. Még csak nem is gyantom . . . A boríték alatt nem volt semmi egyéb, mint két ezres bankjegy.

— Érdekes! . . . Elhozta a borítékot?

— Itt van nálam. Tessék!

— A levelet Genuában adták fel . . . Ah! . . . Várjunk csak! . . . E kézvonások oly ismerősek nekem. Mintha már láttam volna valahol. Teringette! Minél tovább nézem, annál ismerősebb . . . Igen igen, most már emlékszem is rá! . . . Ugyanaz az ember írta, aki a budapesti rendőrséget névtelen levélben arról értesítette, hogy Motollay Győzővel egy berlini vendéglőben találkozott.

— Bizonyos benne?

— Az én szemem nem csal . . . Több mint bizonyos, hogy a két levél egy kéztől ered . . . Fontos, rendkívül fontos körülmény . . . Kétségtelen, hogy a levél írója Motollay Győzővel összeköttetésben volt és érdekében állott, hogy a rendőrséget félrevezesse . . . Nézze meg jól ezt az írást . . . Nem ismeri?

— Ma reggel láttam először . . . Első pillanatra nagyon megörültem a pénzküldeménynek, mert arra gondoltam, hogy vőlegényem megbizá-

sából tették postára és újra fölcillant bennem a remény, hogy szegény Győző még életben van . . . Bolond képzelődés volt! . . .

— Ugy van. Képzelődés! . . . Nagynénje mit szólt a levélhez?

— Nincs Budapesten . . . Nagynéném az év nagy részét külföldön tölti. Csak nemrég utazott el Moszkvába, ahová fényes szerződés köti.

— Mi a foglalkozása?

— Énekesnő. Lieblieh Margitnak hívják . . .

— Lieblieh! Lieblieh! . . . Most hallom először ezt a nevet. Kivel utazott el?

— Egyedül.

— És biztosan tudja, hogy Moszkvába ment . . . Hátha Génúában van?

— Miért titkolóznék előttem?

— Mikor utazott el?

— Holnap lesz három hete.

— Három hete és még nem kapott tőle levelet . . . Gyanus, nagyon gyanus . . .

— Hová gondol! . . . Csak nem hiszi, hogy része lehet a bűntényben? . . . Hiszen a sikkasztás elkövetése idején sem volt Budapesten. Éppen előtte való napon utazott el.

— Hová?

— Nem tudom.

— És mikor tért vissza?

— Midőn az ujságokból megtudta, hogy vőlegényem megszökött.

— Persze, őt is meglepte a borzasztó hír?

— De mennyire! . . . És fájdalmasan érintette, mert hiszen jól tudta, hogy az én boldogságom is összeomlott. Hiszen úgy szeret, mintha tulajdon gyermeke volnék.

— Csodálatos! És mégis ellenezte a házasságot.

— Nem ellenezte; csak késleltette. Attól tartott, hogy vőlegényem szerény fizetéséből meg nem élhetünk. Az volt a leghőbb óhajtása, hogy kényelmes életet biztosítson nekem . . . Nagynéném maga a szivjóság.

— És mégis oly gyakran magára hagyja önt . . . Egy oly szemrevaló leányka, mint ön, a fővárosban sok kísértésnek van kitéve . . .

— Nem kell engem félteni . . .

— No ne! . . . Nem akartam meggyanúsítani . . . Megmondhatja-e: kivel érintkezett nagynénje az utóbbi időben?

— Mindig csak velem volt . . . Ha kísétált vagy kikocsizott, mindig magával vitt.

— Férfiakat nem fogadott?

— Soha! . . . Higyje el, uram, vétkezik, ha csak gondolatban is meggyanúsítja őt.

— Jól van hát. Ne beszéljünk róla . . . Mi-

előtt azonban eltávoznék, egy szivességre kérem... Juttassa hozzám nagynénje arcképét.

— Meglesz. Amint hazaérek, elküldöm önnek... De jóelőre figyelmeztetem, hogy rossz helyen tapogatózik.

— Itthon maradok, amíg az arcképet megkapom.

— Akkor hát sietnem kell!.. Csak arra kérem, ha valami fontosabb dolog történik, értesítsen engem. Igérje meg!... Hiszen tudja, mily lázas érdeklődéssel kísérem az én szegény vőlegényem ügyének minden mozzanatát... Engedje meg, hogy időnkint meglátogassam...

— Mindig szívesen látom.

— Én pedig megígérem, hogy mindig készséggel állok rendelkezésére, ha valamiben segítségére lehetek... Jónapot!...

Ime, újabb bizonyíték arra, hogy Motollay Győzőnek cinkostársai voltak. Valószínű, hogy a bűntény eszméje sem Motollay agyában fogamzott meg; csak eszköz volt a bűntársak kezében... Annyi bizonyos, hogy agyafurt emberek lehetnek. Jóelőre gondoskodtak a rendőrség félrevezetéséről. Motollayt elrejtették valahol a fővárosban, aztán egyikőjük utra kelt és a külföldről hazaküldöztette ama leveleket, amelyeket a sikkasztónak itthon tollba mondtak. A legutolsó levelet New-

Yorkban adta fel, és a rendőrség felült neki. Nem csoda! . . . A levél Motollay kezeirása volt . . . És ezzel a Magyarországon való nyomozásnak vége szakadt; a további teendőket newyorki rendőrügynökökre bízta . . . A sikkasztó ruháját és bőrtáskáját is az a furfangos ember csempészhette a Fering és Feldbach közötti országutra . . . Közben pedig anonim levelekben értesítette a rendőrséget, hogy itt meg amott látta Motollayt . . . És elérte célját. A budapesti policián esküdöztek rá, hogy Motollay külföldre szökött, következésképpen merő ostobaság volna az itthon való nyomozás folytatása . . . A detektív főnök is kételkedő, gunyos mosolylyal hallgatta végig érveimet. Szentül meg van győződve, hogy Motollay valahol túl az Óceánon pocsékolja el a főváros millióját . . . Rácáfolok, ha addig élek is! . . .

IV.

Kell-e mondanom, hogy Motollay menyasszonyával való találkozásom után melegen érdeklődtem Lieblich Margit multja iránt. Hamarosan megtudtam, hogy egyike ama feslett életű hölgyeknek, akik a külföldön és különösen Oroszországban,

mint dalénekesnők kompromittálják a magyar színművészetet . . . Évenként 3—4 hónapot Budapes-
ten töltött és fényűző életmódjával a rendőrség
figyelmét is magára vonta. De nem esett semmi
bántódása. Tudták róla, hogy „művészetével”
Moszkvában és Szentpétervárt sok pénzt szerzett,
amit aztán idehaza könnyelműen elharácsolt . . .
Azt is megtudtam róla, hogy egy éjjeli mulató-
helyen nemrégiben ellopták értékes karkötőjét s
panaszára Szigeti János detektivet bízták meg a
tolvaj kinyomozásával . . . Szigeti Jánosnak tehát
közelebbről kell ihmernie Lieblich Margitot. Bizo-
nyosan többször járt a lakásán és tudja, miféle
társaságban fordult meg, kikkel érintkezett. Tuda-
kozódásomra a detektiv-osztályban arról értesitet-
tek, hogy Szigeti hosszabb idő óta szabadságon
van. Voltam a lakásán is, ahol takarítónőjétől
megtudtam, hogy már régebben elutazott a fővá-
rosból. Nem is sejti, merre jár . . . Pedig föltettem
magamban, hogyha törik-szakad, beszélni fogok vele,
szükség esetén utána utazom. A detektivfőnöknek
bizonyosan bejelentette tartózkodási helyét. Korán
reggel beállítottam főnökömhöz és közöltem vele,
hogy a nyomozás körül Szigeti János segítségét
szeretném igénybe venni . . .

— Ah ! Tehát ön is ügyes embernek tartja őt ?

— Nem ismerem közelebbről . . .

— Kár! . . . Egyike a legkedvesebb detektívjeimnek . . . Ügyes, megbízható fiu. Igazi rendőrtalentum . . . És ami fő: modern ember . . . Látja, Tuzár: maga sokat tanulhatna Szigetitől . . . Az ő modora egészen más, mint a többi detektívé. A legelőkelőbb szalonban is megjelenhetik . . . Ugy fest, akárcsak egy fiatal mágnás . . .

— Szabad tudnom: hol beszélhetnék vele?

— Az én engedélyemmel utazott el . . . A jó fiu föltette magában, hogy kézrekeríti Motollayt. Tüvé teszi Európát, Amerikát és nem nyugszik, amíg rá nem akad. Kért, könyörgött, hogy engedjem el s minthogy utazása költségeit a főváros ugyanis megtéríti, készséggel megadtam az engedélyt . . . Meglátja, Tuzár: az a fickó nem tér vissza eredmény nélkül.

— Merre vette útját?

— Legutoljára Milanóból kaptam tőle levelet. A sikkasztót állítólag többen látták Milanóban és nem lehetetlen, hogy a génuai kikötőben szállt hajóra.

— Valószínű tehát, hogy Szigeti Milanóból Génuába utazott . . . Különös! Nagyon különös!

— Mit tart oly különösnek?

— Engedje meg, főnök úr, hogy a válaszszal egyelőre adós maradjak . . . Nem olvashatnám el Szigeti levelét?

— Nem tartalmaz semmi lényegeset, de ha el akarja olvasni, tessék!

Íróasztala fiókjából elővette a detektív levelét és átadta nekem. Az írás láttára meg nem állhatam, hogy föl ne kiáltsak:

— Oh a gazember!... Az akasztófárávaló!

— Mi az? Min háborodott föl annyira?

— Ez az írás!... Nem emlékezteti főnök urat egy másik levélre?

— Miféle levélről beszél?

— Amelyben valaki arról értesíti a rendőrséget, hogy Motollayval egy berlini vendéglőben találkozott...

— Nos?

— A névtelen levél írója nem volt, nem lehetett senki más, mint Szigeti János.

— És mit következett belőle?

— Sokat! Nagyon sokat!... Nyomában vagyok Motollay bűntársainak... Százat egyre, hogy a főcinkos nem volt más, mint az ön dédelgetett, ügyes detektívje: Szigeti János.

— Megbolondult? Követelem, hogy magyarázza meg szavait!

— Nagyon szívesen... Emlékezhetik, főnök úr, hogy egy Lieblisch Margit nevű énekesnő néhány hónappal ezelőtt panaszt emelt a rendőrségen, hogy ellopták a karkötőjét... Szigeti Jánost

bízták meg a nyomozással, aki ez idő óta sűrűn érintkezett Lieblich Margittal . . .

— Miféle összefüggésben van ez az eset Motollay Győző bűnperével?

— Arra is megfelelek. Lieblich Margit nagynénje Motollay Győző menyasszonyának.

— Hogyan? Most hallom először, hogy Motollaynak menyasszonya volt.

— Én is ma tudtam meg. Az az árva leányka ott lakott nagynénjénél, aki ellene volt a házasságnak, mert Motollay szegény ördög; fizetéséből egymaga is nehezen élhet meg. Az a szerencsétlen ember pedig szenvedélyesen szerette menyasszonyát és minnél előbb birni akarta őt.

— Értem. Így jutott rá a sikkasztás gondolatára.

— Nem hiszem, hogy ő eszelte ki. Mindenki jómagaviseletű, lelkiismeretes embernek tartotta . . . De ott volt körülötte az a démon, aki nagyon jól tudta, hogy Motollay kezén milliók fordulnak meg. A fiatalembert nem volt nehéz rávenni a sikkasztásra. Vak szerelme mindent érthetővé tesz Könnyen elhitették vele, hogy ügyesen kisiklik a rendőrség keze alól — menyasszonyával együtt, mert hiszen a felbújtó asszony mögött ott állott Szigeti, államrendőrségi detektív.

— Mindez pusztá föltevés. Azt szeretném tudni, miből következtet Szigeti bűnösségére?

— Motollay menyasszonya ma reggel ajánlott levelet kapott, amelyben két ezres bankjegy volt. Semmi egyéb... A levelet Genuában adták fel...

— Nos? Igaz, hogy Szigeti megfordult Genuában, de ez a körülmény még mitsem bizonyít...

— Igaza van, tanácsos uram. De most következik a dolog csattanója... Ime az ajánlott levél boritéka!... Egy pillantás a címre és meggyőzhetik róla, az írás azonos az önnek címzett milánói levélen látható irással. Ugyanaz a kéz írta a berlini névtelen levelet is...

— Ez már valami!

— Valami? ... Minden! ... Mintha csak hallanám, amint Lieblisch Margit azzal a modern, elegáns detektívvel kifőzi a bűncselekmény tervét... Az asszony elutazik, Szigeti Budapesten marad, hogy a gyámoltalan fiatalember segítségére legyen... A nyomozó közegek elől elrejti a lakásán. Pokoli gondolat... Ki gyanakodhatnék ő reá, a detektívre? A sikkasztó akár hónapokig is ott rejtőzhetett volna... Közben ő maga is elutazott, hogy levelével megtéveszsze a nyomozó hatóságot. Ő írta a New-Yorkban feladott levelet is...

— De hiszen az Motollay kezeirása!

— Tudom. Itt iratta meg a levelet és csak

azért utazott Amerikába, hogy azt postára tegye . . . Mielőtt azonban távozott volna Budapestről, Motollayt örökre elnémitotta . . .

— Ugy beszél, mintha csak könyvből olvasná.

— Kézzelfogható bizonyítékokra támaszkodom . . . A részletekben tévedhetek, de hogy a detektív összejátszott az asszonynyal és a pénzt magukhoz véve, áldozatukat meggyilkolták, több mint bizonyos.

— Lehet, hogy igaza van . . . És mit szándékozik tenni ezután?

— Ha nincs kifogása ellene, elutazom.

— Hová?

— Ha kell, akár a poklok fenekére! Meg kell találnom Szigetit . . .

— Ám jól van! Beleegyezem, hogy elutazzék.

— Ha elfogató parancsot kaphatnék! . . .

— Hová gondol! Végre is, pusztá jelenségekre alapítja gyanuját . . . Egyelőre csak igazolványt bocsátok rendelkezésére, amelylyel bizonyíthatja, hogy a magyar királyi államrendőrség megbizottja. . . . Ha megbizonyosodik Szigetiék bűnösségéről, sürgönyözzön

— Szolgálatjára, főnök úr . . .

— Költségei fedezésére megfelelő előleget utalványozok önnek. Még ma átveheti.

— Köszönöm! . . .

— Most hát szerencsés utat!

V.

Három nap múlva már Genuában voltam . . . Először is jelentkeztem a policián és fölmutattam igazolványomat. Kérdezősködtem Szigeti felől, de nem tudtak róla semmit. Ez a körülmény még jobban megerősítette gyanumat. Ha Szigeti detektív minőségében járt volna Genuában, föltétlenül jelentkeznie kellett volna az ottani rendőrségen. De szigorúan ügyelt inkognitójára. Sorra jártam az összes szállodákat, de az ő neve sehol elő nem fordult ; tehát hamis nevet irt a bejelentő lapra. Abból a föltevésből indultam ki, hogy vele volt Lieblich Margit is, és minden szállóban felmutattam az énekesnőnek Motollay menyasszonyától kapott arcképét. Valami harmadrangú szálló portása ráismert. Egy negyven-negyvenöt év körüli „gavallér“ társaságában két napig lakott a „Victoria“ hotelben és néhány nap előtt együtt utaztak el Nizzába. Nem sokáig tépelődtem. Ki sem pihentem az utazás fáradalmait és azonnal vonatra ültem. Montekarlóban szálltam ki és a „Hôtel Terminus“-ben vettem lakást. Az volt a tervem, hogy Montekarlóból átrándulok Nizzába, Cannesbe, Ca.-St.-Martinba és Mentoneba. Délután három

órákor érkeztem meg és négy órákor már ott sétáltam a »Café de Paris« előtt. A kávéház tágas terrasszán egyszerre csak szemembe tűnt Szigeti János. Teringettét! Be nagyot változott egynéhány hét alatt! Szép, pörge bajusza leberetválva, helyett angol pofaszakált eresztett. Szemén monokli, és milyen elegánsan öltözködik! Mélyen kivágott szmokking, vakítóan fehér ing, hatalmas briliáns gombokkal; keskeny karimájú, magas tetejű cylinder. Az idegenek bizonyosan valami dúsgazdag lordot sejtenek benne. Jobboldalán cigarettázó hölgy: a zsebemben levő fotográfia eleven képmása. Szememre húzom kalapomat, hogy a főúrrá vedlett detektív rám ne ismerjen. E pillanatban találkoznak tekintetünk. Nem jött zavarba, úgy tett, mintha észre sem vett volna. Szivarjából nagy füstfelhőt fújt maga elé és mondani látszott valamit. Csak néhány szó lehetett, de rettenetes hatása volt. Lieblich Margit eldobta cigarettáját és önkéntelen mozdulattal hátrafordult. Engem keresett. Én pedig szépen, lassan a Casino felé bandukoltam.

Most hát tudják, hogy nyomukban vagyok. Résen kell lennem. Siettem a rendőrfőnökhöz és közöltem vele, hogy mi járatban vagyok. Udvariassen kijelentette, hogy segítségemre lesz és nyomban intézkedett, hogy emberei a párocskát állandóan szemmel tartják. Montekarlót nem szabad elhagyniok.

V.

Három nap múlva már Genuában voltam . . . Először is jelentkeztem a policián és fölmutattam igazolványomat. Kérdezősködtem Szigeti felől, de nem tudtak róla semmit. Ez a körülmény még jobban megerősítette gyanumat. Ha Szigeti detektív minőségében járt volna Genuában, föltétlenül jelentkeznie kellett volna az ottani rendőrségen. De szigorúan ügyelt inkognitójára. Sorra jártam az összes szállodákat, de az ő neve sehol elő nem fordult ; tehát hamis nevet irt a bejelentő lapra. Abból a föltevésből indultam ki, hogy vele volt Lieblich Margit is, és minden szállóban felmutattam az énekesnőnek Motollay menyasszonyától kapott arcképét. Valami harmadrangú szálló portása ráismert. Egy negyven-negyvenöt év körüli „gavallér“ társaságában két napig lakott a „Victoria“ hotelben és néhány nap előtt együtt utaztak el Nizzába. Nem sokáig tépelődtem. Ki sem pihentem az utazás fáradalmait és azonnal vonatra ültem. Montekarlóban szálltam ki és a „Hôtel Terminus“-ben vettem lakást. Az volt a tervem, hogy Montekarlóból átrándulok Nizzába, Cannesbe, Ca.-St.-Martinba és Mentoneba. Délután három

órákor érkeztem meg és négy órákor már ott sétáltam a »Café de Paris« előtt. A kávéház tágas terrasszán egyszerre csak szemembe tűnt Szigeti János. Teringettét! Be nagyot változott egynéhány hét alatt! Szép, pörge bajusza leberetválva, helyett angol pofaszakált eresztett. Szemén monokli, és milyen elegánsan öltözködik! Mélyen kivágott szmokking, vakítóan fehér ing, hatalmas briliáns gombokkal; keskeny karimájú, magas tetejű cylinder. Az idegenek bizonyosan valami dúsgazdag lordot sejteneek benne. Jobboldalán cigarettázó hölgy: a zsebemben levő fotográfia eleven képmása. Szememre húzom kalapomat, hogy a főúrrá vedlett detektív rám ne ismerjen. E pillanatban találkoznak tekintetünk. Nem jött zavarba, úgy tett, mintha észre sem vett volna. Szivarjából nagy füstfelhőt fújt maga elé és mondani látszott valamit. Csak néhány szó lehetett, de rettenetes hatása volt. Lieblich Margit eldobta cigarettáját és önkéntelen mozdulattal hátrafordult. Engem keresett. Én pedig szépen, lassan a Casino felé bandukoltam.

Most hát tudják, hogy nyomukban vagyok. Résen kell lennem. Siettem a rendőrfőnökhöz és közöltem vele, hogy mi járatban vagyok. Udvariassen kijelentette, hogy segítségemre lesz és nyomban intézkedett, hogy emberei a párocskát állandóan szemmel tartsák. Montekarlót nem szabad elhagyniok.

Este tizenegy órakor szobámba tértem, hogy végre-valahára alaposan kipihenjem magam. Világot gyujtok és hozzáfogok a vetkőzéshez, midőn az ágy alatt egy ökölbe szorított kezet veszek észre. Valaki szobámba osont és elrejtőzött az ágy alá. Csak arra vár, hogy elaludjam, aztán nesztelenül előmászik rejtekhelyéről és minden ingó-bingómat szépen elemeli. Nem oda Buda, öcskös! Nem olyan könnyű dolog egy detektivet meglopni, kivált ha azt a detektivet Tuzár Mihálynak hívják! Persze úgy tettem, mintha észre sem vettem volna azt az eleven corpus delictit. Vigan fütyörészve jártam fel s alá a szobában, midőn egyszerre csak megvillant agyamban a gondolat: „hátha Szigeti János fekszik az ágy alatt!“ Meglátott; jól tudja, hogy őt hajszolom s mi sem természetesebb, minthogy le akar rázni a nyakáról. Nem az ingóságom kell neki; az életemet akarja. Az a hatalmas kéz úgy körülszoríthatja a nyakamat, hogy csak a másvilágon térek magamhoz. Nohát ennek már a fele sem tréfa! Nadrágom hátsó zsebéből villámgyors mozdulattal előrántom revolveremet és az ágy mellé kuporodva beszélgetek a hivatlan vendéggel:

— Nini! Jól látok-e? Te vagy az, Szigeti? Semmi válasz.

— Hogy kerülsz te az én ágyam alá? . . .

Gyere elő, fiacskám . . . Háromig olvasok, ha azalatt elő nem vánszorogsz, engem ucsce, egy pár golyóbist küldök a gyomrodba. Tehát kezdjük ! Egy ! . . . Kettő ! . . . Há . . .

Szeretetre méltó kollégám nem várta be a „rom“-ot. Szépen kikecmergett az ágy alól, aztán felálltunk mind a ketten és farkasszemet néztünk egymással. A revolvert fölösleges óvatosságból homlokának szegeztem.

— Ej, ej, fiacskám ! Mégsem járja, hogy olyan sunyi módon jössz a lakásomba . . . Ugy látszik, rosszban töröd a fejed. Engem is el akartál tenni láb alól, mint azt a másikat, aki egy kerek milliót játszott a kezedre . . . Csakhogy én velem nem egykönnyen boldogulsz.

— Ne-em ?

— De nem ám !

A következő pillanatban már felém ugrott és kiütötte kezemből a revolvert. Nem volt időm hozzá, hogy lehajoljak érte. A gazfickó egyenesen a toromnak esett. Bizonyosan attól tartott, hogy segítségért kiáltok. Van eszemben ! . . . Szeretem én az ilyen cifra mulatságot. Szemtől-szembe állani a dühös fenevaddal, hadd győzzön a nyers erő ! Aki birja, marja ! . . . Én még birom. Valamikor vasgyúrónak hívtak jó pajtásaim. Egyet szoritottam a keze csuklóján, mire tüstént elengedte a nyaka-

mat, aztán gyöngéden a keblemre öleltem, fölcsaptam a levegőbe és úgy vágtam a földhöz, hogy föl-ordított. Rátérdeltem a mellére.

— Engedd meg, cimbora, hogy összekössem a kezeidet.

— Tegyen velem, amit akar. Még csak nem is védekezem. Ugyis tudom, hogy hiábavaló minden.

— Ejha! be megszeliültél! . . . Talán azt is megmondanád : mit csináltál Motollay Győzővel?

— Megöltem.

— Hol?

— Budapesten. A lakásomon.

— És hová tedded a hulláját?

— A padláson van, egy utazó táskában.

— Persze az asszonynak is része volt a gyilkosságban?

— Ő eszelt ki mindent. Én csak vak eszköze voltam . . . A sok pénz elkábitott . . .

— Hol laktok?

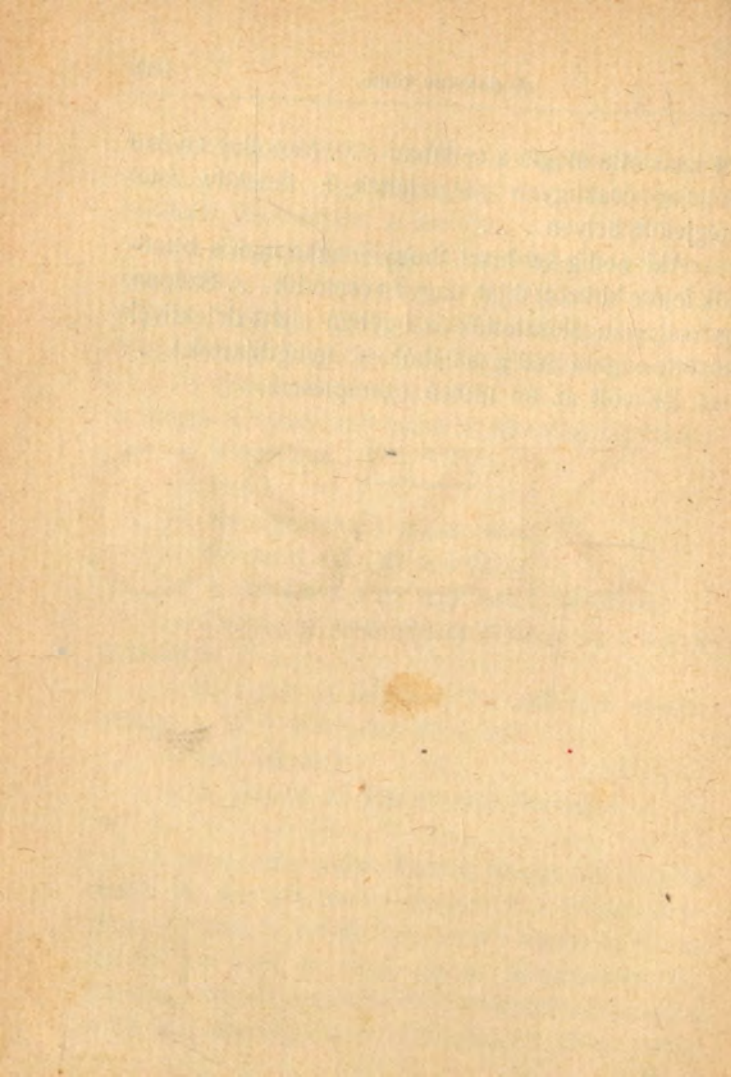
— A „Hotel de Paris“ első emeletén.

— — — — —
A szerelmes párocska még az éjszaka hűvösre került és egy hét múlva megindult a kiadatási eljárás . . . Ki is adták őket annak rendje és módja szerint, de nem kerültek vissza Magyarországra. Lieblieh Margit gyorsan ölő méreggel szabadult a földi igazságszolgáltatás elől; Szigeti János pedig

fölakasztotta magát a cellában . . . Motollay Győző hulláját csakugyan megtalálták a detektiv által megjelölt helyen . . .

Aki pedig azt hiszi, hogy megkaptam a bűnösök fejére kitüzött díjat, nagyon csalódik . . . Szépen, igazságosan elosztották az ügyben eljáró detektivek között, engem pedig hálából — nyugdíjaztak! . . .

Ez volt az én utolsó szereplésem.

A Fekete Könyv karrikaturái.

A Fekete Könyv karrikatúrái.

I.

Légyott a tárgyalóteremben.

— Örülök, hogy láthatom, kedves Gutius! . . . Nagyszerű esetem van! . . . Megirhatja; csak arra kérem, hogy a nevemet hagyja ki a játékból . . . Mondhatom: cifra komédia! . . .

Tegnap délben a villamos kocsin, egy krajcáros ujság olvasása közben a következő apróhirdetés tűnt a szemembe:

„Szivem bálványa! Baj van! . . .

*Férjem gyanakszik. A sz . . . ba
nem mehetek többé. Ha találkozni
akarsz velem, holnap délelőtt légy
ott a törvényszék II. számú tár-
gyalótermében. Epedve vár*

Mimósa.”

Hallatlan merészség ! . . . Légyott a tárgyalóteremben ! Szemérmetlen, vakmerő profanizálása annak a magasztos piedesztálnak, amelyről ő felsége a király nevében hirdetjük a morált, az igazság ígéit és megtoroljuk a bűnt ! Mialatt aggódó gondossággal fürkesszük az igazságot, titkos szerelmesek a szegény, gyanakvó férj elől a mi tárgyalótermünkbe rejtőznek és szerelmesen egymáshoz simulva, flörtölnek . . . Hiszen tudjuk mi azt nagyon jól, hogy miféle vegyes elemekből kerül ki a jogszolgáltatást ellenőrző nagy „nyilvánosság”. Zsebtolvajok, betörők, melegedni vágyó, rongyokba burkolt alakok, az éjjeli bűntanyák ismert alakjai, akiknek egyik része már büntetve volt, másik része most van vizsgálat alatt és mielőtt a keresztkérdések tüzébe kerül, „kitapasztalja” a tárgyaló elnököt, az ügyészt, a védőügyvédet. De tudtommal arra még nem volt eset, hogy házasságtörésben utazó titkos szerelmesek az igazság szentélyében adjanak egymásnak találkozt . . .

— Na megálljatok ! — mondok magamban. — A II. számú teremben én képviselem holnap a vádhatóságot. Kerüljetek csak a kezeim közé ! . . . Megmutattam az apróhirdetést a főtárgyalást vezető elnöknek is és elhatároztuk, hogy a gyönyörűséges mákvirágokra nyilvánosan rápirítunk. Ma délelőtt úgy tíz óra tájban a tekintetes királyi törvényszék

bevonult a tárgyalóterembe. Elfoglaltuk helyeinket, és persze az volt az első dolgunk, hogy szemlét tartottunk a hallgatóságon. Zsufolt „ház“ volt. Behallottuk a teremőr hangját, amint harsányan oda- szólt a künrekedt publikumhoz: *„Ezen tárgyalásra már minden jegy elkelt. Takarodjanak!”* A legutolsó padban ült Mimósa, odasimulva szive bálványához. Intek az elnöknek, aki jelentős szemhunyoritással felel. Ő is észrevette a párocskát.

— Hé! . . . Izé! . . . Az a vörösképu, szemüveges firma ott az ablaknál . . . Lépjen elő! . . .

Az a vörösképu, szemüveges firma ingerülten felugrik.

— Hozzám tetszett szólani?

— Magához. Ne nagyon keresse magát, mert fogházörökkel hurczoltatom elő . . . Hozza magával azt a kis ártatlanságot is: a maga Mimósáját, feleltem én.

A Mimósának nevezett hölgy mérgesen fel pattant:

— Kikérem magamnak! . . . Hogy meri az ügyész úr azt mondani nekem, hogy „kis ártatlanság?”

— Pardon nagysád! Tévedni emberi dolog! . . .

A szerelmes pár a törvényszék sorompója elé áll.

Az elnök: Nem ég ki a szeme, nagysád?

A *vörösképu* : Elnök úr !

Az *elnök* : Maga csak hallgasson ! Fogja be a száját, mikor én beszélek ! . . .

Mimósa : Ez már több a soknál ! . . . Megyek panaszra az igazságügyminiszterhez s ha ott sem kapok elégtételt, megyek a királyhoz !

A *vörösképu* : Igen, megyünk a királyhoz ! Mégis csak hallatlan ! . . . Így bánni tisztességes emberekkel ! . . .

Az *elnök* : Sohse komédiázzanak ! . . . Ismerjük már az efféle mókákat . . . Jól tudjuk, hogy miért jöttek ebbe a tárgyalóterembe.

A *vörösképu* : De kérem . . .

Az *elnök* : Semmi „kérem“ . . . Süsse le a szemét ! . . . Szégyelje magát ! . . . Ha még egyszer itt látom magukat, elnöki jogomnál fogva mindkettőjüket lecsukatom negyvennyolc órára . . . Megértették ? . . . Most pedig pusztuljanak !

A *vörösképu* : Bocsánat, elnök úr . . .

Az *elnök* : Nincs bocsánat : . . . Egy-kettő ! . . . Indulj ! . . .

A *vörösképu* : Gyerünk fiam ! . . . Egyenesen a király elé . . .

Mimósa : Majd megmutatjuk mi az elnök úrnak ! . . .

(*El a vörösképu karján.*)

Az *elnök* : Figyelmeztetem a hallgatóságot, hogy

csöndesen viselkedjék, különben kiűrittetem a termet . . . Most pedig fogjunk hozzá a tárgyaláshoz . . . Tekintetes királyi törvényszék! Kobolák Zsuzsánna szobaleány a vád szerint feltörte urnője, Ladányi Viktorné szekrényét s onnan egy hatszáz koronát érő karkötőt ellopott . . . A mai tárgyalásra megidéztük a károsultat is . . . Kobolák Zsuzsánna!

Kobolák Zsuzsánna: (Előlép.) Itt vagyok.

Az elnök: Sértett: Ladányi Viktorné! . . . Hol van? . . . Nincs itt? . . . Nem jelent meg? . . .

A teremőr: Instálom aláasan, nagyságos elnök úr, az imént Ladányi Viktorné nagyságát a kedves férjével együtt ki tetszett utasítani a tárgyalóteremből . . . Sirva mentek le a lépcsőkön.

Az elnök: Teringettét! Azt hiszem bakot lőtünk! . . .

Egy alak a hallgatóságból: Én is azt hiszem, nagyságos elnök úr . . . Az a bizonyos Mimósa nem ide citálta szive bálványát, hanem a *polgári* törvényszék II. számú tárgyalótermébe.

Az elnök: Hogy tudja?

Egy alak a hallgatóságból: Hihhi! Hehehe . . . Hogyne tudnám! . . . Hiszen Mimósa szive bálványa én vagyok. Már túlestünk a találkán.

— Képzelteri nagy meglepetésünket a nagy fiaskó után . . . Keüemetlen tévedés! . . .

— Szegény Ladányiné!

— Tudja mit? Meggondoltam a dolgot . . .
Mégis csak jobb lesz, ha nem írja meg ezt az esetet.
Kompromittálna vele engem is, meg az elnököt is . . .
Tekintse az egész esetet el nem mondottnak . . .

II.

Az ősi cylinder.

Szegény Puffkó! . . . Mikor édesapja, a vén orgazda, a halállal viaskodott, magához hívatta őt, leültette az ágya szélére, és szólt vala hozzá ekképen : „Fiam! Nem hagyok rád egyebet, mint mocsoktalan nevet és ezt a — cylindert. Ugy adom át neked, amint a nagyapádtól örököltem. Becsüld meg édes gyermekem, mert többet ér az minden vagyonnál. Tudd meg, hogy aki ezt a vén kalapot hordja, azt elkerüli minden nyavalya.“ E szavak után Puffkó fejébe nyomta a cylindert, egyet sóhajtott és kiköltözött az árnyékvilágból.

Ide s tova harminc esztendeje, hogy a jó fiu átvette a kegyeletes családi ereklyét, mely apáról fiura szállt. Magas tetejű, keskeny karimájú, gyönyörű cylinder volt. Ha nem rakott újságpapirost a bélésébe, egészen az orráig ért. Vasfogával az

idő hányszor beleharapott már! sokszor leütötték, sokszor beütötték, hanem azért ma is áll, mint a Sion hegye. Ha végigmegy benne a Kossuth Lajos-utcán, ma is mindenki megbámulja. Igaz ugyan, hogy itt-ott megkopaszodott, karimája is szakadozik már lefelé. Ha Puffkó uramat utban éri valahol a zápor, cilindere tetején keresztül hideg zuhanyként hull fejére az eső, hanem azért a világ minden kincséért sem válna meg tőle.

Szent igaz, hogy el is kerüli minden katasztrofát. Egészséges, mint a makk. És mindenben szerencséje van. Példának okáért: tavaly a Kerepesi úton elütötte a villamos kocsit, és csak két bordája törött be. Egyéb baja nem történt. Még kártérítést is kapott a részvénytársaságtól . . . Mindennap átbandukol a Margit-hídon és a híd még egyszer sem szakadt le alatta. Apróbb tolvajlások és csalások miatt tizenhatszor helyezték vád alá, s csak ötször ítélték el, és ahányszor összbüntetést mértek ki rá, mindig nyert egy-két hónapot. És ezt a kivételes nagy szerencsét egyesegyedül a cilinderének tulajdonítja.

Már most tessék elképzelni nagy meglepetését és fájdalmát, amikor egy szép napon hazamegy és felesége szó nélkül nekiugrik, lekapja fejéről az ősi cilindert és az ablakon keresztül ledobja a negyedik emeletről. Le az utcára, éppen egy fu-

varoskocsi kerekei alá. Puffkó majd hogy utána nem ugrott. Mit tehetett szegény? Sirva fakadt.

— Mit csináltál asszony? Mit csináltál! . . .

— Ne sírj, mert utána doblak téged is. Meddig akartad még viselni azt az ütött-kopott, rongyos cilindert?

— Hej haj! vége a szerencsémnek!

— Ne búsulj, vettem neked új cilindert. Ide nézz! . . . Ez ám a cylinder! . . . Kerek húsz koronába került.

És a jó asszony egy vadonatúj, divatos cilindert nyomott a siránczó ember fejébe.

— Nem kell! Nem kell . . . Hozzá sem nyúlok. Vedd le a fejemről.

— Dehogy veszem! Gyere csak ide a tükör elé.

Puffkó úr belenéz a tükörbe és egyszerre csak megszűnik sírni. Barátságos mosolyra fintorítja száját, tetszelegve nézi magát, majd illesztgeti jobbra-balra, előre-hátra az új cilindert, végezetül pedig a felesége nyakába ugrik.

— Angyal! . . . Hanem azért kár volt kidobni azt a másikat. Tudod: hozzánőtt már a szívemhez!

És egy utolsó könnycseppet sajtolt ki a szeméből. Alig hogy bekanalazta az ebédjét, sietett a „Tökdisznóhoz“ címzett kávéházba. Kell-e mondanom, hogy új cilindere valóságos szenzációt keltett a kávéházban? A törzsvendégek megél-

jeneztek; a fizetőpincér alázatosan meghajtotta magát előtte; a kaszíros frájla rámosolygott; a pikkoló nagyot ágaskodva lesegítette felöltőjét és a cylinder után nyúlt.

— Köszönöm, fiacskám. Majd én magam akasztom a fogasra. És szépen gondosan rátette a fogasra, aztán leült — kibicelni. Többféle kibic van: éneklő, olvasó, kötekedő, fütyülő és alvó kibic. Puffkó uram az utolsó kategóriába tartozik.

Alig hogy lehörpinti a kávéját, szeme lecsúszkodik; elkezd bóbiskolni, s a játékosok nagy gyönyörűségére hatféle variációban hortyogni.

Ugy négy óra tájban ébredt fel, amikor már vége a játéknak.

Föltápaszkodott, fizetett, aztán belebújt a fejöltőjébe és kereste a cylinderét... Kereste a fogason, a fogas alatt, a székeken, a székek alatt, törzsvendégeken és a törzsvendégek alatt, de hiába kereste. Nem találta sehol.

— Hé, pincér! . . . Valaki ellopta az én ujdonatuj cylinderemet

— Ne méltóztassék ordítani, kérem. Ne tessék kompromittálni a mi kávéházunkat.

— Lári-fári! Ebbe a kávéházba szemenszedett tolvajok járnak. A cipőt is lelopják az ember lábáról! . . . Feleljen! Hová tűnt el a cylinderem?

— Itt kell lenni.

— Nincs itt. Pedig sajátkezűleg akasztottam a fogasra.

— Valaki elcserélte.

— De ki az a valaki?

— Mit tudom én? Van itt legalább ötven cilinder. A dolog nagyon egyszerű. Tessék megvárni, amíg az utolsó vendég is elpályázik. Egy cilinder bizonyosan itt marad. Arról megtudjuk, hogy ki vitte el az önét.

Puffkó úr megfogadta a jó tanácsot. Estilapot kért és olvasás közben megint elaludt. Pontban nyolc órakor, amikor már az utolsó vendég is eltávozott, fölébredt. A kávéházban csak egy, egyetlenegy cilinder maradt. A pincér lekapja a fogasról és nemes szerényen meghajolva, leteszi Puffkó úr elé . . .

— Nini!... Ébren vagyok-e vagy álmodom? Szent Habakuk! Hiszen ez az én régi cilinderem!

— Biz ez a régi cilinder! . . .

— Ki hozta ide?

— Csak azt nem tudom.

Puffkó úr meghatottan nyul a cilinder után. Nézegeti, forgatja, simogatja.

— Hát visszajöttél, visszakiváncskoztál hozzám, a te régi gazdádhoz?

Gyöngéden megcsókolta az ősi cilindert, aztán lenyomta az orráig és indult hazafelé. Félve, resz-

ketve nyitott be a lakása ajtaján . . . Várta már az élete párja. Majd hogy hanyatt nem vágódott ijedtében, ahogy meglátta a rongyos kalapot.

— Ember! Hová tetted az uj cilindert?

— Ellopták, — felelte Puffkó úr remegve, savanyú képpel.

— Hát ez hogyan került vissza hozzád?

— Azt hiszem, hogy magától jött vissza. Ennek a cilindernek lelke van. Érezni tud . . .

— Hadd lássuk: csakugyan tud-e érezni?

És lekapta Puffkó fejéről. Előbb hozzávágta, aztán elkezdett kegyetlenül taposni rajta.

— Nesze! Nesze! Nesze! . . .

Puffkó úr fájdalmasan kiáltott fel:

— Na ne! . . . Inkább engem!

— Téged? . . . Legyen meg a te akaratod!

És — csihi-puhi — osztogatta a pofonokat, hogy szegény Puffkóval csak úgy forgott a világ.

Ettől kezdve rosszra fordult Puffkónak a sorsa.

Oda az ősi cylinder: vége a szerencséjének! . . .

Mindjárt a legelső vállalatába belebukott. Rajta érték egy betöréses-lopáson és letartóztatták . . .

Ma is ott nyaral Lipótváron, a — fegyházban.

III.

A tolvaj!

— Egy becsületsértési pör előzményei. —

Zsuzsi: Nagysága! Meggyütt a parfé! . . .

Pikkné: Ne kiabáljon! Ha megjött, tegye a jégszekrénybe.

Zsuzsi: Tenném, ha lehetne. Ráparancsoltak arra a maflára, hogy itt ne hagyja, ha ki nem fizetjük az árát.

Pikkné: Jól hallottam-e? . . . Így megszegyniteni engem! . . . Egy Pikknét! . . .

Zsuzsi: Egy nagyságos asszonyt! . . . Ordináré emberek!

Pikkné: Zsuzsi:

Zsuzsi: Tessék!

Pikkné: Van magánál hét korona?

Zsuzsi: Jaj dehogy van! Dehogy van!

Pikkné: De hiszen csak tegnapelőtt kapta ki a bérét!

Zsuzsi: Hun van az már! Tiz koronát Rákospatotára küldtem a gyerekemért, tiz koronát pedig elkölcsönöztem.

Pikkné: Kinek?

Zsuzsi: A nagyságos urnak.

Pikkné: Hallatlan! Hányszor megmondtam már, hogy ne uzsoráskodjék a nagyságos urral!

Zsuzsi: Olyan szépen kérte!

Pikkné: Ha nincs nála aprópénz, váltson.

Zsuzsi: Hát tehet-e róla, hogy mindig csak nagy pénze van?

Pikkné: Elég! . . . Ne feleseljen! . . . Mondja meg a szakácsnénak, hogy fizesse ki azt a rongyos hét koronát.

Zsuzsi: Mibül? Épp most sirta ki a lelkét, hogy utolsó fityingjét is elviszi az iskola.

Pikkné: Miféle iskola?

Zsuzsi: A színésziskola . . . Tetszik tudni: nagyon szép hangja van. Mosogatás közben ugy elsgálázik, hogy gyöngyörűség hallgatni.

Pikkné: És mikor tanul?

Zsuzsi: Valahányszor a piacra megy bevásálni, félórára mindig felszalad az iskolába.

Pikkné: Most hát tudom, miért késik mindig az ebéddel! . . . Még ma kiadom utját.

Zsuzsi: Jól teszi, nagysága. Az ember vagy legyen színészné, vagy legyen cseléd . . . Igaz ni! Mit mondjak annak az incifinci cukrázskölőknek?

Pikkné: Vigye vissza a párfét . . . Szent Isten! . . . Öt percz mulva három óra . . . Mind-

járt jönnek a vendégek s még a vegyes fölvágottat sem hozták el.

Zsuzsi: Attól félek, hogy a fűszeres összebeszél a cukrászszal.

Pikkné: Zsuzsi!

Zsuzsi: Tessék!

Pikkné: Tudja maga: merre van az Üllői-ut?

Zsuzsi: Hogyne tudnám!

Pikkné: A hatodik számú házban van egy takarékpénztár.

Zsuzsi: Hihhi! Mifelénk zálogháznak hívják! . . .

Pikkné: Mindegy . . . Látja ezt a gyűrűt, Zsuzsi? Ugy vigvázson rá, mint a szeme-fényére. Menjen a takarékpénztárba és kérjen rá száz koronát. De el ne árulja, hogy én küldöm!

Zsuzsi: Van eszemben!

Pikkné: Aztán siessen Brázayhoz és vegyen sonkát, heringet, kaviárt, májpástétomot és vaját, összesen tizenkét koronáért. Onnan a Kossuth Lajos utcába megy és a cukrászdában tíz koronáért Kugler-süteményt vásárol. Hozhat egy mogyorótortát is. Hazajövet beszalad a tejcsarnokba egy kis tejszínért.

Zsuzsi: És mi lesz a parféval?

Pikkné: Nem kell! Vigyék vissza! Külömben is torkig vagyok már a parféval.

Zsuszi: Én se nagyon szeretem. Hozzá se nyulok, ha kikerül a konyhába. Tessék elhinni: a nagyságák csak parádéból nyalakodnak.

Pikkné: Hallgasson! Maga ahhoz nem ért... Igaz! Gyümölcsöt is hozhat. De alkudjék mindenütt.

Zsuzsi: Fekete retket ne vásároljak? . . . A Fuchsné nagysága nagyon szereti.

Pikkné: Nem bánom: hozzon fekete retket is. Most pedig rohanjon!

Zsuzsi: Rohanok, nagysága! . . . (El.)

Dr. Kikeleti: Mesdames! Recevez mes compliments! . . . Általános kézcsók!

Fuchsné: Jó napot, édes Kikeleti! Éppen magáról beszéltünk.

Puppenheimné: Képzelterti, hogy szidtuk-szapultuk! . . .

Kikeleti: Ninini! Puppenheimné! Negyven esztendeje nem láttam!

Puppenheimné: Goromba!

Kikeleti: Mondhatom, alaposan lefogyott. Ma-holnap olyan sovány lesz mint egy vasaló-deszka! . . .

Puppenheimné: Milyen szemtelen!

Fuchsné: De jól áll neki! . . .

Kikeleti: Kérem, kérem! Nem gorombáskodni, hanem bókolni akartam. Higgyék el, hölgyeim,

mi, jóízű férfiak, ki nem állhatjuk a kövér aszszonyokat. Legyen lud, ha kövér!

Guttmanné: Hahaha! Ez a Kikeleti csupa szellem! . . . Üljön ide mellém, és meséljen pikáns anekdotákat.

Puppenheimné: Ne, ne! Én szégyellem magam.

Fuchsné: Én is.

Guttmanné: Ugyan ne affektáljatok Maga pedig ne keresse magát, Kikeleti!

Kikeleti: Vous n' avez qu'a commander! Tegnap egy író barátomtól pompás anekdotát hallottam. Előre kijelentem, hogy rettenetes disznóság.

Guttmanné: Annál jobb! . . . Halljuk!

Kikeleti: Előbb azonban kérek egy kis harapni valót. Éhes vagyok mint a farkas.

Fuchsné: Kikeleti éhes! . . . Pikkné! . . . Hol van Pikkné?

Pikkné: Itt vagyok, kedveseim. A konyhában foglalatostkodtam.

Guttmanné: Kikeleti úr szives volt megígérni, hogy disznólkodni fog. Előbb azonban falatozni akar.

Pikkné: Ah, Kikeleti! Maga már itt van? Megengedem, hogy megcsókolja a kezemet.

Kikeleti: Ne közeledjék! Menjen, menjen! Haragszom magára!

Pikkné: Komolyan beszél?

Kikeleti: Egész komolyan . . . Tudja-e asszonyom, mi történt egy órával ezelőtt?

Fuchsné: Figyeljünk! Valami szellemi színporka következik.

Kikeleti: Lakásomról lejövet, egykedvűen baktatok az Üllői-uton, mikor a tulsó oldalon szemembe tűnik Pikkné szobalánya . . . Teringettét! — mondok magamban — mit keres itt ez a leányzó? Hiszen Pikknének ma zsúrja van . . . Utána nézek, hát uramfia, látom, hogy besompolyok a zálogházba . . .

Guttmanné: Nos? Nos? Nos?

Kikeleti: Gyanupörrel élve, utána iramodtam s éppen akkor toppanok be a zálogházba, midőn Zsuzsi egy briliáns gyűrűt nyújt át a becsüsnek . . . Persze, hogy kiragadtam a kezéből és visszahoztam meglopott urnőjének . . . Ime, asszonyom! Máskor jobban vigyázzon az ékszereire, különösen pedig erre a gyűrűre, amelyet házassága tizedik évfordulója alkalmával én ajándékoztam önnek . . .

Pikkné: Édes Kikeleti! . . . Mivel hálálhattam meg szivességét! . . .

Zsuzsi: (lélekszakadva beront): Nagysága! Nagysága! . . .

Pikkné: Ki a házamból, nyomorult tolvaj!

Zsuzsi: (Sirva fakad.)

Kikeleti: Ne böggjön! Köszönje meg, hogy át nem adtam egy rendőrnek . . .

Fuchsné: Csókoljon kezét a nagyságos urnak.

Zsuzsi: (*Beszélni akar.*)

Pikkné: Egy szót se! . . . Takarodjék! . . .

Guttmanné: Most pedig halljuk azt a nagy disznóságot! . . .

Kikeleti: Előbb azonban kérek egy kis harapnivalót . . .

*

— Tekintetes királyi járásbiróság! Dr. Kikeleti Árpád és Pikk Sománé budapesti lakosok engem többek jelenlétében tolvajnak neveztek. Tessék őket szigoruan megbüntetni. *Bottka* Zsuzsi. szobaleány.

IV.

Végtárgyalás a régi jó időkben.

ELSŐ JELENET.

Teremőr, (majd) Egy úr. Piros Lidi, Hideglábu, Vasgyuró,
Csinos Jóska, Hallgatóság.

(A baloldali szobából csöngetés.)

Teremőr: (A jobboldali ajtót föltárja.) Előre!
Előre! Csak ne marakodjatok!

Piros Lidi

Hideglábu

Vasgyuró

Csinos Jóska

Hallgatóság

(Hanyatthomlok beözön-
lenek az ajtón és elfoglalják
helyeiket.)

Egy úr: Juj! Micsoda firmák! . . . (Össze-
gombolja kabátját.) Ha nem vigyázok, ellopják az
én ujdوناتuj duplafedelű aranyórámat.

Hideglábu. (Ujságpapirba göngyölt szalonnát
és kenyeret vesz elő, kényelmesen falatozik.)

Vasgyuró. (Álla felkötve. Két karjára fekteti
fejét és elalszik.)

Csinos Jóska: (Rongyosan öltözve. Monoklival. Lidit fixirozza.) Csinos! Nagyon csinos.

Lidi: Hallja! ne taposson a lábamra.

Csinos Jóska: (Megcsipkedi a Lidi állát.) Kedves kis pipiske!

Lidi: Ne ízéljen, mert Isten ugyse' képen teremtem!

Teremőr: (Szemlét tart a hallgatóság fölött.) (Hideglábuhoz.) Hé! maga! Ne egyék itt a tárgyaló teremben!

Hideglábu! Nekem ugyan beszélhet! Mindennap itt szoktam föröstökölni.

Teremőr: (Megvetően végig tekint a hallgatóságon.) Ime a nyilvánosság! És ez a léhűtő, csavargó népség ellenőrzi az igazságszolgáltatást! . . . Pszt! Álljanak föl! Jön a törvényszék! . . .

MÁSODIK JELENET.

Előbbiek. I. szavazó bíró. II. szavazó bíró. Ügyész. Jegyző.
(Balról jönnek és elfoglalják helyeiket.)

Elnök: Tekintetes kir. törvényszék! Mielőtt a tárgyalásokat megkezdendők, egy ítélethirdetésen kell túlesni. Teremőr! Hivja be Dreischritt Bogdánt!

Teremőr: (A középén el.)

Elnök: (Vasgyuró felé mutatva.) Nini! Az az ember ott elaludt. Botrány, gyalázat! Bökjék csak oldalba.

Hideglábu: (Vasgyuró fejére üt.)

Vasgyuró: (Álmosan.) Tagadom! Tagadom!

Hideglábu: (Vasgyuró fülét ráncigálja.)

Vasgyuró: (Fölriadva.) Föllebbezek!

HARMADIK JELENET.

Előbbiek. Bogdán.

Elnök: Lépjen előbbre!

Bogdán: (Támolyogva az emelvényhez megy.)

Elnök: Hallja csak, hiszen maga részeg!
Álljon egyenesen.

Bogdán: Könnyű azt mondani.

Elnök: Aztán mikor a törvényszék előtt áll, vegye ki a kezét a zsebéből!

Bogdán: Nem lehet, instálom otthon felejtettem a nadrágtartót, s ha kiveszem a kezemet, egyszeribe leesik a nadrágom.

Elnök: Akkor hát ne vegye ki a kezét. Tekintetes törvényszék, mindenek előtt az elítélt személyazonosságát fogom megállapítani . . . Született?

Bogdán: Hogyne!

Elnök: Hol, Hol?

Bogdán: Velencében.

Elnök: Magyar- vagy olaszországi Velencében?

Bogdán: Tessék? Hát Olaszországban is van Velence?

Elnök: Volt-e már büntetve?

Bogdán: Nem én!

Elnök: Hiszen a vizsgálóbíró előtt maga diktálta be a jegyzőkönyvbe, hogy büntetve volt.

Bogdán: Az a jegyzőkönyv hamis!

Elnök: De hiszen maga is aláírta!

Bogdán: Én is? Akkor pláne hamis.

Elnök: Tehát nem volt büntetve?

Bogdán: Nű, hát voltam büntetve?

Elnök: Igenis volt; még pedig lopás miatt három izben. Ez volt a negyedik esete. Csak nem akar megjavulni.

Ügyész: Szégyelje magát! . . . Én már rég

ismerem magát! Most tiz esztendeje az aradi törvényszék előtt találkoztunk.

Bogdán: Csakugyan! Emlékszem rá. És az ügyész urat még azóta nem léptették elő? (Derűltség.)

Elnök: Figyelmeztetem a hallgatóságot, hogyha nem viselkedik illedelmesen, a tárgyalótermet kiűrittetem!

Bogdán: Bocsánat! Nyilvánosság nélkül nem tárgyalok!

Elnök: Hallgasson! Ez különben sem tárgyalás, csak ítélethirdetés, amely előtt az elítélt személyazonosságát kell megállapítani. Menjünk tovább... Van-e családja?

Bogdán: Ha akarom van, ha akarom nincs.

Elnök: Hogy érti ezt?

Bogdán: Megházasodtam 1890. évi május elsején, déli egy órakor. Egy óra öt perckor már elfogtak, letárgyaltak, elítéltek. Három évig ültem Illaván és mikor kijöttem a fegyházból, akkor tudtam meg, hogy szegény feleségem meghalt, de két gyermek maradt: Árpád és Töhötöm... És ezek után tessék kombinálni.

Elnök: Mi a foglalkozása?

Bogdán: Gyufa kiskereskedő vagyok. Veszek húsz krajcárért negyven pakli gyufát és azt eladom hatvan krajcárért. Szóval száz percentre dolgozom.

Elnök: Azért adja magát a bűnre, mert ebből a foglalkozásból meg nem élhet?

Bogdán: Oh kérem, az én igényeim nagyon szerények. Nem kártyázom, nem játszom a börzén, nem szivok egyebet, mint trottoir havannát, amit az utcán találok és keveset eszem. Reggelire két hagymát zsemlye nélkül, ebédre két zsemlyét hagymával; vacsorára pedig megiszok egy pohár keserűvizet.

Elnök: Kitűnő beosztás. De hát honnan vesz erőt?

Bogdán: Erőt? Minek nekem erő? Hát kell nekem erő? Akarok én duhajkodni, verekedni! Csak élni akarok! Na ja, minek nekem erő?

Elnök: Szóval ön az a Dreischritt Bogdán, akit a törvényszék tavaly júniusban lopás miatt tíz hónapi börtönre ítelt? Ki fogom hirdetni a tekintetes királyi tábla ítéletét.

Hideglábu: Halljuk!

Vasgyuró: Halljuk!

Elnök: Csöndet kérek! A másodbiróság le szállította a börtönbüntetést nyolc hónapra. Így tehát két hónapot nyert.

Bogdán: Nyertem? Nagyszerű! És ezt a nagyságos úr nyereménynek nevezi? No köszönöm szépen az ilyen nyereséget!

Elnök: Megnyugszik, vagy fölebbez?

Bogdán: Hadd nyilatkozzék először az ügyész úr!

Elnök: Itt nem alkuszunk.

Ügyész: Legyen úgy, mint ő akarja. Tisztelettel föllebbezek a vádlott terhére.

Bogdán: Ugy . . . Az én teremre . . . Én is föllebbezek az ügyész úr terhére.

Elnök: Elmehet! Ha lakását változtatja, jelentse be a törvényszéknél.

Bogdán: Meglesz. (Megfordul és kifelé megy.)
Nini Hideglábú! Szervusz öreg!

Hideglábu: Szervusz pajtikám!

Bogdán: Hogy vagytok odahaza?

Hideglábu: Ne is kérdezd. Én a múlt héten jöttem Szegedről és a feleségem múlt héten utazott Mária-Nosztrára, az uton kereszteztük egymást.

Bogdán: He he he, szalmaözvegyek vagyunk!
Te te kujon!

Elnök: Ne társalogjanak! Takarodjanak.
(Csönget.)

Bogdán. (Középen el.)

Teremőr. (Megjelen a középső ajtónál.)

Elnök: Szólítsa be Kohn Mór ügyében az összes feleket!

Teremőr. (El.)

Lidi: (Sikolt.) Juj! Ne csipkedjen! Nagyságos

úr kérem, ez az ember itt örökösen csipked, már ki nem állom tovább.

Elnök: Mit hallok?

Csinos Jóska: A kisasszony kezdte, én csak folytattam.

Lidi: Nem igaz!

Elnök: A kisasszony üljön a harmadik sorba.

Lidi (a harmadik padba ül.)

Csinos Jóska (utána megy).

NEGYEDIK JELENET.

Előbbiek. Mitfresser, Kinizsi, Védő. (Ez utóbbi iratcsomóval szintén középről jön és elfoglalja helyét.)

Elnök: Mitfresser Dávid panaszos!

Dávid: Jelen!

Elnök: Kinizsi Samu tanu!

Kinizsi: Itt vagyok.

Elnök: Kohn Mór vádlott! Hol van Kohn Mór? Nincs itt Kohn Mór?

(A hallgatóságból hatan egyszerre felemelkednek és egyszerre kiáltják:) Jelen!

Elnök: Hogyan, önnök valamennyien Kohn Mórok?

Hatan a hallgatóságból: Igen.

Elnök: És melyik önök között a vádlott?

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbiek. Kohn Mór.

Kohn Mór (a középső ajtón sietve jön).*Elnök*: Hol késik maga? Kilenc órára volt idézve.*Kohn Mór* (óráját nézi): Kérem, hiszen még nincs kilenc óra.*Elnök*: Csapja földhöz az óráját!*Kohn Mór*: Kérem, amint parancsolja! Ugy is csak thula óra és nem jár. (Óráját a földhöz vágja, azután leül a vádlottak padjára.)*Elnök*: Tekintetes Törvényszék! Kohn Mór magánlak megsértésének vétsége és becsületsértés miatt van vád alá helyezve. Ez év ápril hó másodikán a késő esti órákban behatolt Mitfresser Dávid lakásába, ott botrányt provokált és csakis erőszak alkalmazásával lehetett onnan eltávolítani. Elsőnek a panaszost fogjuk kihallgatni.*Lidi* (nagyot sikolt).*Elnök*: Mi az? Mi történik ott?*Lidi*: Kérem, Csinos Jóska ide is utánam tolakodott és megcsókolt.

Elnök: Hallatlan! Ez már mégis sok. Hallja maga, lépjen csak előre!

Csinos Jóska (az emelvény felé megy).

Lidi (követi).

Elnök: Maga az a Csinos Jóska?

Csinos Jóska (meghajol): Szolgálatjára, elnök úr.

Elnök: Hogy merészel itt a tárgyalóteremben csókolózni?

Csinos Jóska: A kisasszony ágit adott.

Elnök: És ha ágit adott? Itt nincs joga...

Csinos Jóska (pálhosszal): Nincs abban se jog, se akarat, se szándék...

Ügyész: Nem hallgat! (*Lidihez*) Menjen a járásbirósághoz és panaszolja be ezt a figurát becsületsértés miatt.

Csinos Jóska: Először is nem vagyok figura. Másodszor mióta becsületsértés a csók? Hiszen, ha jogos volna a kisasszony panasza, a kölcsönös becsületsértés esete forogna fenn, ha például a kisasszony engem nyomban visszacsókolt volna.

Védő: No az igaz.

Csinos Jóska: Örülök, hogy a védő urral egy véleményen vagyunk. Kérem. Vagy jól esett a kisasszonynak az a csók, vagy nem. Ha jól esett, minek panaszkodik, ha nem jól esett, csak én panaszkodhatom.

Hideglábu : Helyes!

Vasgyuró : Jól beszél.

Elnök (a csengőhöz nyul).

Csinos Jóska : Ismerem én a paragrafusokat! Hol van az megírva, hogy a csók meggyalázó cselekmény? A ki csókol, elismeri, hogy tetszik neki az, akit megcsókol. No ja, a csók tehát nem egyéb, mint egy czuppanó bók, édes hizelgés; a hizelgés fogalma pedig már magában véve is kizárja a becsületsértést.

Elnök : Elég! Takarodjék a teremből!

Csinos Jóska : Kijelentem, hogy csakis a durva erőszaknak engedek.

Elnök : Teremőr! Dobja ki ezt a legényt!

Teremőr (kituszkolja *Csinos Jóskát*) : Kegyeskedjék kísétálni . . . Egy kettő mars! . . .

Csinos Jóska : Ez már beszéd. (El.)

Lidi (követi őt).

Ügyész : Hát ön hová megy?

Lidi : Megyek utána. Tetszik tudni, *Csinos Jóska* az én balkézőről való férjem, csakhogy most haragban vagyunk. (El.)

Elnök : Mitfresser Dávid mi a panasza? Csak röviden.

Dávid : Kohn Mór úr betört a lakásomba, egyenesen a hálósobámba rontott és ígért nekem három pofont.

Kohn Mór: De csak egyet adtam.

Dávid: Hanem az az egy aztán pofon volt. A jobb oldalra kaptam és a baloldali képem is fájt; elkezdtem forogni, mint valami megőrült kakadu. A nyelvemet majd leharaptam, az egész fogsorom megmozdult, a szemem szikrázott és elsötétült előttem a világ. Hiszen kaptam én már nagyon sok pofont, egyes és többes számban, de ilyet soha. Ez valami fenomenális, kolosszális pofon volt. Mintha csak az erejét akarta volna ki-mutatni rajtam, mintha én valami erőmérő puffancs volnék! Tessék elhinni, még most is fáj, ha rá-gondolok.

Elnök: Fentartja panaszát?

Dávid: Kérem egy Mitfresser nem hagyhat csak úgy magán száradni egy pofont.

Elnök: Üljön le . . . Kohn Mór!

(A hallgatóságból hatan egyszerre felállanak és egyszerre kiálltják) Jelen!

Elnök: Nem magukhoz szoltam! Álljon elő a vádlott!

Kohn Mór (az emelvény elé lép): Tessék figyelmeztetni a teremőrt, hogy itt a teremben nagy léghuzam van.

Elnök: Ugyan ne legyen olyan kényes. Hol született?

Kohn: Kókán.

Elnök: Komolyan?

Kohn: Egész komolyan.

Elnök: Volt-e már büntetve?

Kohn: S o h a!

Dávid: Ohó!

Kohn: Hogyan az úr kételkedik? (Zsebéből iratcsomót vesz elő.) Ime itt vannak a felmentő ítéletek! . . . Kilenc ízben felmentettek; három ízben megszüntették irányomban az eljárást. Vagyok olyan legény mint ez az úr, akit csak hétszer mentettek föl.

Elnök: Adja elő az eset előzményeit.

Kohn: Kérem! Mindennek az alagi lóverseny az oka . . . Ha október 3-ikán nem megyek ki a lóversenyre . . .

Elnök: Hát minek megy ki a lóversenyre?

Kohn: A kérdés nem rossz! . . . Nyerni akarok.

Elnök: De hiszen nem ért a lovakhoz.

Kohn: Ki mondja azt? Vagyok én olyan sportsman, mint akár melyik mágánás. Ha én megfogadok egy lovat, hát annak be kell jönni, ha törik szakad. És ha nem jön be, annak nem a ló az oka, hanem vagy a talaj, vagy a zsokké. Kérem szépen! Most két éve megfogadtam a Nácit, míg a báró Mansberger uraság Tokióra fogadott. És tetszik tudni, ki volt az első? Náci nyert, a

hogy akart. Már a távoszlopnál kezében volt a győzelem. Már most tessék nekem megmondani, hogy ki ért jobban a lovakhoz: én-e, aki nyertem, vagy a báró Mansberger uraság, aki vesztett? Vén róka vagyok én! Mielőtt megfogadok egy lovat, utána nézek, hogy ki volt az apja, az édesanyja, kivel futott, mennyit futott? Megtudakolom, hogy nincs-e berugva a zsokkéja . . . Ki mondja azt, hogy nem értek a lovakhoz?

Elnök: Jól van, jól. Térjünk a dologra.

Kohn: Összevesztem a feleségemmel. A levesre azt mondtam, hogy kozmás és ez elég volt arra, hogy a képembe ugorjon. Merf én csak úgy mehetek ki a lóversenyre, ha Fánival előbb hajba kapok. Ilyenkor elkezdek szörnyüségesen káromkodni, a cselédet felpofozom, a Móric gyereket megrikatom, aztán veszem a kalapomat, botomat, beleugrom a kabátomba és elrohanok hazulról. Délután két órakor már Alagon voltam és a rács-hoz támaszkodva, izgatottan vártam, hogy a versenyek megkezdődjenek. Egyszer csak megszólalt mögöttem valaki: „Nadszerő mezőny! Hét ló indul!” Hátra nézek és a gazemberek királyát, Kinizsi Samut látom magam előtt.

Kinizsi: Jelen!

Kohn: Mondok neki: Hallja Kinizsi! Érzem, hogy ma nyerni fogok. Hát maga mit gondol?

Kinizsi: Én nem gondolok semmit, mert még nincs pénzem, — feleltem én.

Kohn: Igen, azt felelte. „Még nincs pénze“? kérdezem. Csak nem akar hozomra játszani?!

Kinizsi: Szamár! — mondja ő. — Hát lehet lóversenyen hozomra játszani?!

Kohn: A mire *Kinizsi* így válaszolt: Nézze csak, *Kohn*! Kijön a lóversenyre legalább négyezer ember; ezek között legalább kétszáz ismerősöm van, s a kétszáz között legalább öt olyan, akit megpumpolhatok. Már most az elsőtől kérek öt forintot, ha ezt elvesztem, fölkeresem a másodikat, majd a harmadikat és így tovább.

Kinizsi: Minthogy pedig nem valószínű, hogy hét verseny közül ötben veszítek, nem reszkirozok semmit és mégis nyerhetek.

Kohn: Amint látni tetszik, ez a *Kinizsi* egy zseniális gyerek. Hallja, mondok — aztán ki lesz az a nyavalyás, akit ma legelőször akar megpumpolni? Egy ideig hallgatott, aztán így felelt: Meg ne ijedjen. Legyen elkészülve a legrosszabbra! Maga az! Ha a ménkü véletlenül leüt az orrom előtt, nem ijedek meg oly nagyon, mint ettől a három szótól! Hogy én kölcsönözsek neki öt forintot! Kolosszális disznóság! Ott hagytam a faképnél és rohantam a totalizátor felé. De ő megállított. Hallja *Kohn*! Így szólt hozzám. Mondok

én magának valamit, amitől meg fog pukkadni ! Mialatt maga itt a lóversenyen spekulál, *Mitfresser odahaza a maga feleségét ölelgeti*. Tessék elképzelni azt a rettenetes lelki gyötrelmet, amin e szavakra keresztül mentem. Mert, ha néha napján össze is pörölök a feleségemmel, azért szeretem őt és féltékeny vagyok, mint egy tigris. Nem vártam be még az első versenyt sem. Rohantam a pályaudvarra és egy óra múlva már otthon voltam. A feleségem egyedül volt. Dűhtől tajtékozva kérdeztem tőle : Hol van a Mitfresser ? Fáni csodálkozva nézett végig rajtam, majd az orrára mutatott. Az ő orra tudniillik tele mitfresserekkel. (Derűltség.)

Elnök : (csöngtet).

Kohn : Fölnyitottam a ruhaszekrényt, belebujtam az ágy alá, kerestem mindenfelé a Mitfressert, de nem akadtam rá. Végre is elsiettem hazulról és Mitfresserhez rohantam és ott számárfővel elkövettem a terhemre rótt cselekményt. Ez az egész.

Védő : Kohn Mór !

(A hallgatóságból hatan felállnak.)

Védő : Nem önökhöz beszélek . . . Mondja csak vádlott, nyitva volt a Mitfresser lakása, mikor ön oda ment ? Ugy-e nyitva volt ?

Kohn : Hogyne !

Védő (jegyzeteket csinál) : Köszönöm. Kiutasi-

totta önt Mitfresser a lakásából? Ugy-e nem utasította ki?

Kohn: Nem!

Védő (jegyzetet csinál): Köszönöm. Mért ütötte pofon Mitfressert? Ugy-e azért, mivel előzőleg ő is megsértette önt?

Kohn: Természetesen.

Védő (jegyzetet csinál): Köszönöm.

Kohn: Szívesen.

Elnök: Üljön le! Kinizsi! Lépjen elő! Tanuként fogom kihallgatni. Figyelmeztetem . . .

Kinizsi: . . . hogy az igazat vallja, mert vallo-
mására esküt kell tennie, hamis esküt pedig a
törvény szigorúan bünteti, megértette? Igenis meg-
értettem.

Elnök: Hallja maga ne vicceljen itt! Mi a foglalkozása?

Kinizsi: Tanu vagyok.

Elnök: Az nem foglalkozás.

Kinizsi: Sajnálom, de mégis csak abból élek,
hogy tanuskodom. Ha az utcán verekednek, ha
egy üzletből kirugnak valakit, ha a villamos
vasut elgázol egy vén asszonyt, ha egy zöldség-
árus kofa leszidje a kunschaftját, ha a kávéházban
a játékosok összepofozkodnak a kibicekkel:
rohanok a cselekmény színhelyére és felajánlom
szolgálataimat a felpofozott, kirugott vagy össze-

szidott egyénnek, akit erre örök hálára kötelezek. Följegyzí a lakásom címét és a markomba nyom egy-két forintot. Alig mulik el nap, hogy legalább egy esetem nem volna. Ha rosszul megy a dolgom, bemegyek valamelyik dob-utcai kávé mérésbe és a játékosokat a kibicek ellen uszítom. Szóval, ha nem csurron, hát csöppen.

Ügyész : Csinos foglalkozás, mondhatom.

Kinizsi : Ugy-e? De hát megélek belőle és ez a fő.

Elnök : Nem ígérték önnek valamit a tanuskodásért?

Kinizsi : De igen. A panaszos azt ígérte, hogy ha nem vallok Kohn ellen, kiüti a fogamat. A vádlott pedig azt ígérte, hogyha ellene vallok betöri fejemet. Méltóztassék bele képzelni magát az én helyzetembe! Kinek a pártját fogjam? Melyiket szeressem?

Elnök : Ujra figyelmeztetem, hogy vallomására talán esküt kell tennie.

Kinizsi : Nagyon sajnálom, de én nem esküszöm.

Elnök : Ne-em?

Kinizsi : Nem. Kétszer esküdtem életemben és mind a kétszer megjártam. Lipótváron két esztendeig, Szegeden egy évig ültem. Föltettem magamban, hogy ezek után inkább gúzsba köttetem

magamat, de nem esküszöm. No ja! Hogy újra becsukjanak!

Ügyész: Ne féljen! Az ilyen firmát nem hiteltetik meg.

Kinizsi (meghajol): Ez a kijelentés igazán megnyugtató.

Elnök: Hallotta a vádlott előadását? Hát csakugyan mondta ön neki e szavakat: „Mi alatt ön Alagon spekulál, Mitfresser a maga feleségét ölelgeti?

Kinizsi: Mondtam hát.

Elnök: És hogy merészelte azt mondani?

Kinizsi: Kérem. Hát nem mondtam igazat?

Mitfresser: Nem hát!

Kinizsi: Maga hallgasson! Magával én nem beszélek. Maga még most is tartozik nekem három forinttal a multkori tanuskodásomért. Nagyságos elnök úr! Egy kis félreértés van a dologban, mert én úgy értettem ám azokat a szavakat, hogy mialatt Kohn Móric Alagon van, Mitfresser a *maga* feleségét ölelgeti. A magáét tudniillik és nem a másét, amihez pedig Mitfressernek jussa van.

Kohn: Mit hallok? Akkor hát ezennel ünnepelesen visszavonom a pofont.

Mitfresser: Az nem elég. És ki fizeti meg a gyógyítási költségeket?

Elnök: Miféle gyógyításról beszél?

Mitfresser: Az a pofon, amit én kaptam, nem valami közönséges pofon volt, gyógyíttatnom kellett magam, még most is itt van a recept. (Mutatja.)

Elnök: Lássuk mi ellen irták azt a receptet?

Mitfresser: Mandulagyulladás ellen.

Kohn: Mi köze a pofonnak a mandulához?

Elnök (miután összesugott a szavazó birákkal): A törvényszék elrendelte a panaszos meghiteltetését. (A tanács tagjai a felek és a hallgatóság tagjai felállanak.) Mondja utánam: „Én”

Mitfresser: Én . . .

Elnök: A nevét!

Mitfresser: A nevét . . .

Elnök: A maga nevét!

Mitfresser: A maga nevét . . .

Elnök: Milyen számár!

Mitfresser: Milyen számár . . .

Elnök: Én Mitfresser . . .

Mitfresser: A nagyságos úr is Mitfresser? Igazán örülök.

Ügyész: Ne komédiázzon, mondja utánam: Én Mitfresser Sámuel esküszöm, hogy az igazat vallottam.

Mitfresser: Én Mitfresser Sámuel esküszöm, hogy az igazat vallottam.

Elnök: És most mielőtt tovább mennénk, a

tárgyalást öt percre felfüggesztem. (Elnök, szavazóbirák, jegyző és védő el a baloldali ajtón.)

Mitfresser (Kohn Mórhoz): Te Móric, adjál nekem 50 forint fájdalom díjat és úgy eligazítom a dolgot, hogy semmi bajod sem lesz.

Kohn: Van eszemben! Kedves Mitfresser! Az én védőügyvédem valami fenomenális ember. Ma tartja az első védbeszédjét és az jogi érvekkel olyan dúsan lesz felszerelve, hogy biztosan felmentenek. Ilyen körülmények között számár volnék, ha egyezkedném.

Mitfresser: Jól van! Én megtettem a magamét! (A védő asztala elé megy s az ott levő jegyzeteket olvasgatja.) Nini! A védőbeszéd! Ezek a fiatal ügyvédek már odahaza tudják, hogy itt mit fognak beszélni. Mi lenne, ha én ezt a beszédet ellopnam? Miért ne lopnam el? Ellopom. Ki tudja? Lehet, hogy a védő nem találja meg beszédét. Zavarba jön és annyi bolondságot fecseg össze, hogy a Móricot elítélik. (Iratcsomót rejt a zsebébe.)

HATODIK JELENET.

Előbbiek. Elnök. I. Szavazó bíró. II. Szavazó bíró. Jegyző (Balról) Védő. (Középről. Elfoglalják helyeiket.)

Elnök : A tárgyalást újra megnyitom. (Ügyészhez) Tessék előterjeszteni a vádbeszédet.

Ügyész : Tekintetes törvényszék ! A vádlott beismerése alapján vádat emelek Kohn Mór ellen a büntető törvénykönyv 332-dik szakaszába ütköző magánlak megsértésének vétsége és a büntető törvénykönyv 261-dik szakaszában körülírt becsület-sértés vétsége ellen. (Leül.)

Elnök : Átadom a szót a védő urnak.

Mitfresser : Mi lesz most ?

Védő (föláll, köhög, a széket hátra tolja, melletét kifeszíti) : Tekintetes királyi törvényszék ! Montesquieu „Esprit des Lois“ című híres munkájában ezeket írja . . . (az asztalon, majd zsebeiben keresgél. Magában) Hová tehettem ? Az előbb még itt volt . . . Ezeket írja : (Magában) Szent Isten ! Az idézet egészen kiment a fejből ! . . .

Hideglábu : Halljuk !

Vasgyuró : Halljuk !

Kohn (elképedve tekint a védőre): Nű doktor úr!

Elnök: Csöndet kérek.

Védő: (homlokát törli).

Elnök: Tessék folytatni!

Kohn: Nű doktor úr!

Védő (ingerülten): Hallgason! . . Tekintetes törvényszék! A modern kriminalisztika . . . (Magában) Tessék! ez is kiment a fejemből. (Fenn) A modern kriminalisztika . . . (Homlokát törli. Magában) No szépen vagyunk.

Hideglábu: Halljuk!

Vasgyuró: Jól beszél! Kár, hogy úgy siet!

Elnök: Csönd legyen! A védő urat figyelmeztetem, hogy ne térjen el a tárgytól.

Védő: . . . De tovább megyek! Föltéve, de tagadva, hogy a panaszos igazat mondott, ha Mitfresser lakása nyitva volt, Kohn Mór akadály nélkül bemehetett; ha bemehetett és ki nem utasították, ott maradhatott; ha ott maradhatott, mért ne pofozta volna föl felesége csábitóját? És ha felpofozhatta felesége csábitóját, nincsen alapja a vádnak. És mert a vádnak nincsen alapja, kérem a vádlott felmentését. (Leül.)

Elnök: Kohn Mór.

(A hallgatóságból hattan egyszerre fölemelkednek.)

Elnök: Vádlott lépjen elő! Hallotta a vádat

meg a védőbeszédet. Mit hozhat fel ment ségére ?

Kohn : Kérem enyhítő körülménynek venni védőm fiatalságát, tapasztalatlanságát, és az imént elhangzott védőbeszédet.

Elnök (miután a két szavazó biróval össze-sugott) : *Kohn Mór* ! A törvényszék az enyhítő körülmények figyelembe vételével egy heti fogházra és fiz forint pénzbüntetésre ítélte. Megnyugszik vagy fölebbez ?

Kohn : Fölebbezek. Megyek egészen a királyig.

Ügyész : Én is fölebbezek.

Mitfresser (a védőhöz) : Bocsánat, védő úr. Megtaláltam a beszédet. (Átadja.)

Védő : Hol volt ?

Mitfresser : Itt volt a zsebemben.

Kohn : Tekintetes törvényszék ! Semmiségi panaszt jelentek be. A panaszos ellopta a védőm beszédét, csak azért, hogy elítéljenek.

Mitfresser : Ime, így boszulja meg magát egy *Mitfresser* !

Ügyész : Elmehetnek. A viszontlátásra, uraim !

Kinizsi : A viszontlátásra, ügyész ur.

(*Elnök*. I. szavazó. II. szavazó. Jegyző. *Ügyész* el.)

Egy ur : Jaj ! valaki a zsebemben kotorázott.

Hideglábu : Nem hallgat ! Maga oktalan házi-állat. Hiszen üres a zsebe ! Kódis !

Vasgyuró: Menjünk, cimbora! . . . Szóba se állj ezzel a tevével.

Teremőr (a hallgatósághoz): A termet szellőztetni fogom. Kegyeskedjék kísétálni. Egy kettő! Marsch! (A hallgatóság a Marsch-Lorvine indulót énekelve — kivonul.)

V.

Szemet szemért.

A bíró: Álljon elő, Simicsek! . . . Hát igaz-e, hogy a doktor-urat kidobta az üzletéből?

A vádlott: Igaz.

A bíró: Mit hozhat fel mentségére?

A vádlott: Jaj kérem, nagy sora van annak! Kontraktust csináltam a doktor úrral, hogy ingyen nyirom és beretválom minden pereputtyával együtt; ő pedig ennek fejében fájdalom nélkül fogat húz meg fogat plombál nekem és üzletem minden alkalmazottjának. Még a pikkolónak is.

A bíró: Szép kis kontraktus!

A vádlott: Nem olyan doktor ám az, mint a többi. Részletfizetésre is húz fogakat; a szegény emberrel pedig, aki nem fizethet, kontraktust csi-

nál. A szabó ruhát varr, a suszter cipőt csinál neki „ledolgozásra“. A házmesternek nem fizet kapupénzt, a pincérnek nem ad borravalót; a konfertáblis ingyen fuvarozza mindenfelé; kóris-táktól potya-jegyet kap a színházba. Nemrégiben egy uzsorás hitelszövetkezetnél kölcsönt vett föl és kamat fejében most fogat húz a pénzügyintézet minden alkalmazottjának. Persze, erről a panamáról egy szó sincs a szövetkezet évi jelentésében. Még a mosónéjével is leszerződött. Szegény aszszony! Multkoriban keservesen panaszkodott, hogy hónapok óta mos már a nagyságos úrra, az pedig még egy fogát sem húzta ki. Pünkösdi hétfőjén aztán kihuzatta egy egészséges szemfogát csak azért, hogy ne mosott-vasalt legyen hiába. Nagyszerű doktor az, instálom! Nem csodálnám, ha már Bali Mihály urral is leszerződött volna. És olyan óvatos, hogy mindenkivel írásban csinálja meg a kontraktust, a saját ügyvédjénél.

A *biró*: De hiszen sokba kerül az ügyvéd!

A *vádlott*: Hát aztán! Annak is ingyen huzza ki a fogát.

A *biró*: Miből él, ha ingyen dolgozik?

A *vádlott*: Ne tessék féltetni! Van ám neki magához való esze. Jó keresete van, ami nem is csoda! Kérem! Budapesten a katonasággal együtt 860,000 ember van. Ha egy-egy lakost átlag csak

huszonöt fogra becsülök, Budapest összes fogainak száma 22,500.000. Minthogy pedig a fővárosban száz fogorvos és fogtechnikus van, mind-egyikre 225.000 fog jut. Ami nagy szó!

A biró: Térjünk a dologra!

A vádlott: Rátérek. Ugy történt az eset instálom, hogy husvét előtt három nappal fölmentem a doktor úrhoz és megkértem, hogy plombálja meg a bölcsesség fogamat. Szerződésünk harmadik pontja értelmében nagyon barátságosan fogadott. Megkérdezte, hogy mint érzi magát a feleségem; Pistikének kijött-e már az első foga, aztán leültetett egy karosszékbe, annak rendje és módja szerint kipecskelte a számat és hozzáfogott a fúráshoz-faragáshoz. Javában dolgozott, amint egyszerre csak berontott a szobaleány és jelentette, hogy asztalon a leves! A doktor úr nem szólt egy kukkot sem, hanem kapta magát és ment ebédelni. Én pedig ott maradtam a műteremben fölpeckelt szájjal és a fali tükörből gyönyörködhettem a szájpadrólson le egészen a két manduláig. Vártam öt percig, tíz percig, tizenöt percig . . .

A biró: Aztán?

A vádlott: Aztán megint vártam tizenöt percig, de a doktor úr csak nem jött vissza. Torkom egészen kiszáradt, lélekzeni is alig tudtam már.

Ugy éreztem magam, mint egy potyka a szárazon. Tessék elhinni, megsajnáltam magamat. Közben lélekszakadva berohant a pikkolóm, hogy gróf Erdőssy úr türelmetlenül vár reám az üzletben. Parókat akar csináltatni. Keservesen nyögdicsélve intettem a pikkolónak, hogy csak menjen és várakoztassa a méltóságos urat. Nagysokára előkerült a doktor úr. Szalvéta volt a nyakán; látszott róla, hogy alaposan befalatozott, mialatt én levegő után kapkodtam . . . Szerettem volna szitkozódni és hivatkozni szerződésünk negyedik pontjára, de egy hangot sem adhattam. Mit tehettem egyebet? Lenyeltem a boszuságot és mikor vége volt a plombálásnak, barátságos kézszorítással váltam el a derék férfiutól. Persze gróf Erdőssy úrnak már csak hült helyét találtam az üzletben. A pikkolónak két hatalmas barackot nyomott a fejére és megüzente, hogy ha kedves az életem, ne merjek többet eléje kerülni. Így vesztettem el az én legjobb kundsáftomat. No, megállj! — mondok magamban — ezt nem viszed el szárazon! Visszaadom én a tromfot! Tíz-tizenkét nap múlva beálított hozzám a doktor úr. Szerződésünk harmadik pontja értelmében nagyon barátságosan fogadtam. Megkérdeztem tőle, hogymint érzi magát a nagyságos asszony; mikor nyiratkoznak már a kis pulyák, majd leültettem a karosszékebe.

— Simicsek! Látja ezt a vállig érő szép hullámos haját? Le vele! Látja ezt a pofaszakált, az én tizenöt esztendeig ápolt, dédelgetett büszkeségemet? Le vele!

— Nem sajnálja, doktor úr?

— Fáj a szivem, majd meghasad; de hát a feleségem akarja.

— Vagy úgy! . . .

Vettem egy irgalmatlanul nagy lepedőt, beleburkoltam a jámbort és erősen odakötöttem a szék támlájához. Aztán vállig érő szép hullámos hajának bal felét a nullás géppel tövig lenyirtam, jobboldali pofaszakálát simára leborotváltam.

De hirnök jó s pihegve szól:

— Friss csapolás a „Zenélő órá“-ban!

— Friss csapolás! Gyerünk csak!

És magára hagytam a doktor urat, félig kész állapotban, azt sem mondtam neki, hogy befellegzett. Kétszer küldte értem a pikkolót a „Zenélő órá“-ba, amig visszavetődtem az üzletbe.

— Az Istenért, Simicsek! Hol marad? Botrány! Gyalázat! Így megvárakoztatni az embert!

— Ne tesszen úgy kiabálni! Ne várt volna rám. A munka másik felét elvégezhettem volna holnap is. Nem ég! Nem oly sietős!

— Megbolondult? Csak nem mehetek ki az

utcára ilyen frizurával? Kinevetnének! Utánam szaladnának!

— Az igaz!

— No hát csak végezze be a munkát szaporán.

— Sajnálom, nem lehet. Nyolc óra elmúlt. Feueramt! Musik!

— Simicsek! Maga tréfál!

— Sőt ellenkezőleg! Ha nem megy ki jószántából, kénytelen leszek kidobni a nagyságos urat.

— Engem? Kidobni? Szeretném látni!

— Meg fogja látni! Gyerünk csak!

Fölnyaláboltam a doktor urat, mint egy lisztes zsákot és kitettem az ajtó elé. Néhány percmulva már óriási néptömeg vette körül. Azt hittek, hogy a bolondok házából szökött meg...

... A járásbíró Simicsek Gergelyt becsület-sértés vétsége miatt tiz korona pénzbüntetésre ítélte.

Magyar inkvizíció.

Magyar inkvizíció.

I.

Még a hetvenes évek elején történt . . . Egy téli éjszakán Rakamaz szabolcsmegyei község lakói nagy tüzlármára ébredtek, s ijedten ugráltak ki ágyaikból, hogy a veszedelem színhelyére siessenek. A félrevert harang zugását el-elnémitotta a nagy szélvihar, mely pusztulással fenyegette az egész falut. Lángokban állott a fiatal földesur kastélya, s a parasztok halálra rémülten, tétlenül néztek a borzalmas tűzijátékot. Az orkán játszi könnyűséggel fölkapott egy-egy ablakszárnyat a kastélyból s az égő fáklyát vitte magával a gazdasági épületek felé . . . A tűz terjedt, egyre terjedt, míg végre a parasztok apraja-nagyja hozzáfogott az oltáshoz . . . Egy béresgyereket lóra ültették, hogy a szomszédos Fehértóról hozzon segítséget. De hiába várták vissza. Csak másnap tudták meg, hogy a fiucskát utközben farkasok támadták meg és fölfaltak utolsó porcikáját is. Ködmönét és apró csizmáját megtalálták az országut mentén . . . Le is égett volna Rakamaz községe a sárga földig,

ha kellő időben meg nem érkezik a tanyai nép-ség, mely emberfölötti munkával elhárította a nagy veszedelmet. A gazdasági épületek sok házi-jószággal mind elpusztultak, a kastélynak azon-ban csak a zsindelyes teteje égett le. Tüzet fo-gott egy-egy ablakszárnya is, de a szobák egytől-egyig épségben megmaradtak. Hajnaltájban véget ért az oltás munkája, s az elcsigázott munkások-nak csak akkor jutott eszükbe, hogy a földesurat nem látták sehol. Pedig tegnap este még idehaza volt s nem valószínű, hogy éjnek idején hagyta el kastélyát. Aligha valami baja nem esett, hogy ki nem mozdult a szobájából. Menten behatoltak a lakásba, keresztül-kasul jártak a hatalmas épület minden szobáját, míg végre ráakadtak . . . Halva találták Borbás Miklóst a hálószo-ba padlóján. Me-zitelen felső teste csupa sebhely; feje körül nagy vértócsa; késszurás a halantéka táján. Hálóingét nyaka köré fonták; bizonyosan azzal fojtották meg. A szobában pedig minden fölforgatva; az asztalfia ott hever a földön, a kredenc feltörve; a földesur ruhadarabjai kiforgatott zsebekkel sza-naszét hevernek. Nem volt nehéz kitalálni kisbíró uramnak, aki elsőnek ugrott be az ablakon, hogy rablók jártak Borbás Miklós lakásán. Alaposan ki-fosztották a földesurat, borzalmas kegyetlenséggel meggyilkolták, aztán rágyújtották a házat . . . Az

is bizonyos, hogy a földesur álomra hajtotta már fejét, amikor betoppantak hozzá a rablók. Ugy rántották ki az ágyból a szoba közepére . . . Ott érte az első fejszecsapás. Hatalmas ütés lehetett, mert a fejsze elvált a nyelétől és a kredenc mögé esett. Most is ott van. Egyideig kereshette a bestia, aztán megleégetett veszett fejszének a nyelével is. Találták az elrémült parasztok más egyebet is; példának okáért: egy leharapott mutatóujjat. Az uraságnak mind a tiz ujjja megvagyon, kétségtelen tehát, hogy valamelyik rabló felejtette ott. A földesur viaskodhatott vele, és dulakodás közben leharapta az ujját . . . A kisbirónak volt annyi esze, hogy a fontos bünjelt papirba göngyölte, s amint hazaért, spirituszba tette.

A rémes gyilkosság nagy szenzációt keltett Szabolcs vármegyében, mert a szerencsétlen véget ért földesurat mindenfelé jól ismerték. Bejáratos volt az uri familiákba, meghívták a főispán estélyeire is; ő volt a lelke a megyei báloknak s a környékbeli multságoknak. Ha négyesfogatán végig robogott a nyiregyházi Szarvas-utcán, az ablakok mögül sóhajtozva néztek utána a leányos mamák s az eladólányok . . . Mert nemcsak hogy jó gazda, de hódító külsejű daliás legény volt.

A főszolgabíró csakhamar ott termett a gyilkosság színhelyén; megjelentek a tekintetes királyi

törvényszék kiküldöttei is és miután töviről hegyire megvizsgáltak mindent, a helyszíni szemléről annak rendje és módja szerint fölvtették a protokollumot és egyhangú volt a vélemény, hogy a gyilkosságot csakis kóbor cigányok követhették el. Jól ismerik ők már a cigányok természetrajzát. Tömegestül vonulnak fel a nagy „munkára“, előbb azonban szépen kiosztják a szerepeket. Kémszemlére a vén asszonyokat küldik, akik nagy szorgalommal, gondosan összegyűjtik a szükséges adatokat. Merről legalkalmasabb a bejárás; ki hol tanyázik a cselédek közül; vannak-e kutyák az udvaron; melyik szobában pihen a kiszemelt áldozat. Még a menekülés útját is gondosan előkészítik. Egy üstfoltozó legény viaszlenyomatot vesz a kulcslyukakról s napokon át ott ácsorog a kastély körül, hogy megtudja: mikor szokott haza érkezni a gazda — és mely órában oltja el a petroleumos lámpát annak jeléül, hogy álomra hajtotta fejét. Azt is kikémleli, hol cirkál az éjjeli őr, akit majd elsőnek költöztetnek ki az árnyékvilágból. Aztán megvárják a sötét éjszakát és nesztelenül fölvonulnak valamennyien a munkára. Hárman-négyen künn maradnak őrszemnek, hogy a benlevőket kuvikolással figyelmeztessék az esetleges veszélyre. Egy purdét átsegítenek a ház kerítésén azzal az utasítással, hogy a kutyákat ártalmatlanná tegye. Az éjjeli ört

is elnémitják egy fejszecsapással, aztán hajrá! . . . be a kastélyba! . . . Jaj annak, aki a zajra fölriadva eléjük kerül. Egyetlen jól kiszámított ütéssel végeznek vele; annyi ideje sem marad, hogy fölajduljon. Vérszomjas kegyetlenséggel támadnak rá a kiszemelt áldozatra. Megölik, ha alszik, ha ébren van, csak azután fognak hozzá a fosztogatáshoz. Munkájuk végeztével pedig három-négy oldalról is felgyújtják a házat, hogy elpusztítsanak minden bűnjelet, mely nyomukra vezethetne. A rablógyilkosság elkövetése után jó helyen elássák az értékes dolgokat és elszélednek, hogy együtt ne találhassák őket. Hajnalpirkadásra, kakasszóra mértföldnyire vannak már a gyilkosság színhelyétől. Mindegyik másfelé csavarog. Az egyik a Dessewffy-pusztán, a másik Kótajban, a harmadik a nyíregyházi határban és így tovább . . . Ember legyen, aki összefogdossa őket! . . . És ha véletlenül mégis hurokra kerülnek, nem ismerik egymást, mindegyikőjük tanukkal bizonyítja az alibijét.

Jól tudják mindezt a törvény emberei. Csak egy pillantás az elkövetés módjára, a vadállatias kegyetlenség nyomaira, s tisztában vannak az iránt, hogy cigányok jártak a kastélyban. Egy öreg béresgazdát megfojtva találtak a kert alján; a szegény éjjeli őrnek pedig úgy ketté hasították a fejét, mint valami fatuskót! . .

Déltájban már mindenfelé lovas pandurok cirkáltak, hogy összefogdossák a cigányokat . . . Ki emlékszik még közülünk a pandurokra ? . . . A legbátrabb, legdélcegebb huszárok sorából kerültek ki. Festői látvány volt, amint egy-egy pusztai betyárt üldözve, végig száguldottak az országuton. Félelmet nem ismerő igazi atléták valamennyien, de hiján minden intelligenciának. Bátorság és nyers erő ; semmi más. A mai modern rendőrközegek fortélyát, leleményességét és taktikáját hiába kerestük volna bennük. Ez az oka annak, hogy sokszor elszalasztották a vadat és még többször csizmadiát fogtak az igazi bűnös helyet.

Nos, a lovas pandurok össze is fogdostak egy csomó kóbor cigányt, vasra verve kísérték őket a törvény házára, de nem jutottak eredményre. Ott lehetett ugyan a tettes is közöttük, de a konok tagadással szemben hiábavaló volt minden erőszakoskodás. Gyanuokokból, következtetésekből nem lehet vádat kovácsolni. Bizonyítékokra van szükség. A látszat a cigányok ellen szólott, de nem tudták rájuk bizonyítani semmit. Így történt, hogy három-négy hónapi vizsgálati fogság után szélnek eresztették valamennyit. És a félvad emberek fölbuzdulva a törvény tehetetlenségén, fokozottabb mértékben veszélyeztették a közbiztonságot.

II.

A főszolgabíró nem hagyta annyiban a dolgot. Testi-lelki jó barátja volt a meggyilkolt földesurnak és föltette magában, hogy ha törik, ha szakad, kézrekeríti a bűnösöket. Jól tudta ő, hogy a pandurjaival nem juthat célhoz; megkérte hát a pesti rendőrséget, adna neki segítségül valami ügyes detektivet. Engem tüntetett ki bizalmával a pesti rendőrkapitány s egy téli reggelen megérkeztem Nyiregyházára. A főszolgabíró részletesen megismertette velem a nyomozás minden fázisát, megmutatta a gyilkosság színhelyén talált bűnjeleket, többek között a spirituszban őrzött ujjat is. Sokáig nézegettem a fontos corpus delictit.

— Bizonyos, hogy Borbás Miklós védekezett támadójával szemben és aközben harapta le a gonosztevő ujját . . . És csodálatos! Az elfogott cigányok közül egyet sem találtunk, akinek hiányzott volna az ujjja.

— De hát bizonyos-e abban, hogy cigányok követték el a rablógyilkosságot? . . .

— Minden jel arra mutat.

— Nagy hiba volt, hogy a nyomozást csak egy irányban folytatták és kitették magukat annak

a lehetőségnek, hogy mialatt a cigányokat hajszolták, az igazi bűnösök kerekét oldanak, vagy eltüntettek minden nyomot, mely hozzájuk vezethetett volna.

— Ön tehát lehetségesnek tartja, hogy mások követték el a gyilkosságot?

— Hogyne! . . . A véghezvitel módja még nem bizonyít semmit . . . Ha korábban beavatkozom a nyomozásba, a leharapott ujj révén sok mindent megtudhattam volna . . . De hát ne vágjunk elébe a dolognak. Mindenekelőtt a helyszínére kell utaznom. Ha megengedi főbiró uram, ezt a leharapott ujjat magammal viszem.

— Tessék! . . . Embereimet utasítottam, hogy önnek mindenben engedelmeskedjenek.

— Köszönöm.

Már a déli órákban Rakamazon voltam. A községháza körül gatyás parasztok csoportokba verődve izgatottan tárgyaltak valamit. Megszólítottam egy jóképű, galambőszhaju földmivist:

— Mi az? Mi történt itt?

— Nagy eset, uram! Nagy eset! . . . Megfogták a gyilkost! . . . Most kísérték be a pandurok.

— Hová?

— A községházára . . . Adta cigánya! Ott leszünk az akasztásnál valamennyien.

- Hátha nem ő a gyilkos?
- De bizony ő! Senki más nem lehet.
- Miért?

— Mert csak négy ujj van a jobb kezén. Az ötödiket spirituszban tartogatják a törvényszéken. A szerencsi határban fogták el. A pandurok láttára nyavalyássá lett ijedtében. Lába közé vette a földet és futott, mint a nyul. A kukoricásból kilőtte a lovat az egyik pandur alól...

— Hogy tudja?

— A kisbíró mondta. Az mindent tud... Most vallatják a cigányt...

Faképnél hagytam a jó embert és siettem a községházára. A kisbíró utamat állta.

— Mit akar az úr?... Ide be ne lépjen az úr!... Tágasabb odakünn...

— A főszolgabíró úr megbízásából jövök... Ehun az írásom.

— Ide vele... Vagy úgy? Kigyelmed az a híres pesti kopó... No hát csak tessék beljebb kerülni.

Nagynehezen bejutottam a vallató szobába is. Alacsony kamara volt apró rostélyos ablakokkal. Két óriás termetű pandur vallatta a cigányt, aki megvasalva kuporgott a földön. Tele a két orcája sebhelyekkel. Csak félszeme van; a másikat bizonyosan verekedés közben ütötték ki. Csupasz nya-

kán késszurás okozta hatalmas forradás. A derék pandurok szépen beosztották a szerepeiket. Az egyik fölteszi a kérdést, a másik pedig jóféle mogyorófabottal csikarja ki a feleletet. A cigány pedig ordit, mintha nyuznák.

— Ne óbégass, fiacskám! . . . Ha megvallod az igazat, nem lesz semmi bántódásod . . . Úri módra megtraktálunk . . . Frissen sült rostélyost falhatsz; borocskát is kapsz hozzá... Felelj hát szépen!... Ki ölte meg nagyságos Borbás Miklós urat?

— Mit tudom én? Folyon ki a másik szemem is, pokolra jussak, ha valamikor a színét is láttam.

Csihi-puhi! . . A másik pandur ott üti, ahol éri. A cigány minden ütésre felordit.

— Lábas Gergely! Térj eszedre! . . . Elevenen megégetünk, ha ki nem rukkolsz az igazsággal . . . Azt mondd meg nekünk, hogy mikor vesztetted el a mutató ujjadat?

— Most két esztendeje az ángyom harapta le.

— Hazudsz, akasztófárávaló . . . No megállj csak! Majd kiveszem én belőled az igaz szót.

Fölkapott egy vedret, mely telistele volt vízzel és mialatt a másik pandur nagy erővel tágra nyitotta a delikvens száját, ő a vizet töltögette belé . . . A nyomorult elkékült arccal kapkodott levegő után, majd szabad kezével kapálózni kezdett. Intett, hogy beszélni akar.

— No végre valahára! . . . Tudtam én, hogy megokosodol . . . Beszélj, fiacskám . . . De úgy vigyázz, hogy az első hazugsággal torkodon forrasztom a szót . . . Hát ki harapta le az ujjacs-kádat?

— Nem mondhatok egyebet az igazságnál. Csókolom a kezét-lábát a nagyságos méltóságos uraknak. Az ángyom harapta le. Sülyedjek el, ha nem igaz!

— Vigyázunk mi arra, hogy el ne sülyedj. Itt maradsz a kezünk ügyében . . . Talán egy kis olvasztott forró szurok jobban megteszi a magáét . . . Adsza csak egy pohárral.

Csak parancsszóra várt a másik pandur; a következő pillanatban már hozta a forró szurkot nagy bádoggpohárban. Aztán nekiestek a cigánynak, lefogták és öntötték a fülébe. A pokoli fájdalomtól eltorzult a cigány arca. Nem is emberi hang volt már az, amit a rettenetes kínzásra halaltott. Megkövülve, tágra nyitott szemekkel néztem a pandurok borzalmas munkáját. Szerettem volna odarohanni a cigányhoz, hogy kimentsem a pribékek keze alól, de mintha odaszegezték volna a lábamat. Mozdulni sem tudtam . . . A szerencsétlen ember újra intett, hogy vallani akar.

— Ne okoskodj, Lábas Gergely! . . . Láthatod, hogy tele vagyunk jó szándékkal. A tüzes vas

még csak ezután következik . . . Felelj hát! Ki harapta le az ujjadat?

— A Borbás nagyságos úr.

— No látod! Ezt már korábban is megmondhattad volna . . . Arra is kíváncsi vagyunk ám, hogy mint jutottál eléje?

— Meggyilkoltam és kiraboltam.

— Helyes! Ez már beszéd! . . . Tehát dulakodás közben harapta le az ujjadat?

— Igen, dulakodás közben . . . Beleharapott a nyakamba is . . . Két fogamat kiütötte . . .

— És mit csináltál az elrabolt holmikkal?

— Elástam a „bujtos“ tájékán.

— No, csakhogy észre tértél már. Jó emberek vagyunk mi, fiacskám. Megbecsüljük mi az igazmondó embereket. Olyan traktamentumban lesz részed, hogy holtod napjáig megemlegeted. Ehun egy szivar! Gyujts rá! . . . Tűzzel is szolgállok.

— Nincs most hozzá semmi appetitusom, csókolom a kezét . . .

— Sajnálak, öcskös, hogy úgy megkínóztalak, de hát magadra vess érte.

— Szeretnék lepihenni egy kicsikét . . . Majd megveszekedek a fájdalomtól . . .

— Csak türelem! Mindennek elkövetkezik a maga ideje. Lefektetünk puha ágyba meleg takaró alá . . . Huszonnégy óráig alhatsz egy huzamban . . .

Előbb azonban még beszélgetni szeretnénk veled . . .
Csak te rajtad áll, hogy soká ne tartson a beszél-
getésünk . . .

III.

A vallató pandur egy kis pihenőt engedett a
halálra gyötört cigánynak, azalatt pedig hozzám
jött és mentegette eljárását.

— Maguk felé nem ismerik a vallatásnak ezt
a módját, ugy-e?

— De nem ám! Becsukják érte az embert.

— Hja, uram, nem megy az másképpen.
Ahány ház, annyi szokás! . . . Ismerjük mi már
ezeket az embereket. Letagadják a csillagot
is az égről. Tessék elhinni; még ha ártatlanok is,
rászolgálnak egy kis csiklandozásra. Sok, nagyon
sok bűn nyomja a lelküket. Rablásból, gyilkosság-
ból élnek . . . És milyen kegyetlenek! . . . Annyi
nekik egy emberélet, mint nekünk egy pityke-
gomb. Zsiros Pista meg Rózsa Sándor szelid bá-
rányok voltak hozzájuk képes . . . Nekiesnek ezek
a védtelen embernek, az ártatlan gyerekek is, és
virtus csinálnak a kegyetlenségből . . . Azért ha
egy kicsit meg is kínozzuk őket, nem furdal érte

a lelkiismeret. Szép szóval különben nem boldogulunk velük.

— Szép! szép! Csakhogy nem ér ám semmit a vallomások kicsikarása. A törvény előtt ugysis visszavonnak mindent.

— Nem megy az olyan könnyen.

— Elpanaszolják, hogy vérig kínozták őket...

— De nem hiszik egy szavukat sem.

— Mindent magukra vesznek, csakhogy megszabaduljanak a rettenetes kínzástól.

— Jaj, uram, tapasztalt emberek vagyunk mi... Nem fog mi rajtunk az ilyen tanítás... Száz eset közül ötvenszer erőszakos módon veszszük ki belőlük az igazságot...

— Épp az a baj, hogy muszájból hazudnak.

— Csakhogy jól megrostáljuk a vallomásokat, amelyek mindig egyeznek a bűnper mellékörűlményeivel. Fogadni merek, hogy a földesúrtól elrabolt holmikat csakugyan a nyiregyházi bujtos tájékán ásták el.

— Nem hiszem.

— Egy-két nap múlva meggyőződhetik róla... Ne aludj, hékás! Folytatjuk a kihallgatást.

A cigány ijedten fölriadt. Esdeklő pillantást vetett reám; mintha arra kért volna, hogy szabadítsam meg embertelen kínzóitól... Intettem neki, hogy csak legyen nyugodt. A pandur föltette a kérdést:

— Ki volt még veled a rablógyilkosságnál?

— Magam voltam. Senki más. Ugy segítsen a jó Isten!

— Megint hazudtál. Ugy látszik, nem fog rajtad a jó szó . . . Ne bolondozz, fiu! Felelj: ki volt a bűntársad?

— Senki.

— Ejnye a teremburáját! Már megint nyakaskodol? Adsza csak a tüzes vasat, cimbora!

— Ne ne! Csak tüzes vassal ne nyuljanak hozzám . . . Mindent megmondok . . . Hát izé . . . velem volt a két Karikás fiu.

— Hát még?

— Rozsdásné a két lányával meg a menyével.

— Tovább, tovább!

— Ott volt Füstös Rudi is. Többen igazán nem voltunk.

— Hazudsz! Hát az éjjeli őrt ki ütötte le?

— Az igaz! Most jut eszembe. Kerekas Samu is velünk volt. Ő ütötte le az éjjeli őrt.

— És ki fojtotta meg a bérest?

— Én magam, mielőtt a Borbás nagyságos úrhoz beállítottam volna . . .

— Mára elég lesz! Figyelmeztetlek Lábas Gergely, hogy a főbíró előtt hasonlóképpen vallj, különben lesz dolga a tüzes vasnak. A forró szurokról pedig egy hangot se szólj, ha kedves az életed!

Mielőtt elvezették a cigányt, elővettem a spirituszban őrzött ujjat és összehasonlitottam a megkinzott ember ujjával. Első pillantásra is meggyőződhettem róla, hogy a leharapott ujj nem a cigány kezéről való. Kétségtelen tehát, hogy az a szegény ördög hamisan vallott, midőn bevádolta önmagát. Mikor elvezették a cigányt, a pandur vállamra ütött.

— Ugy látszik, bátyámuram, kár volt magának Pestről ide fáradni. Akár vissza is utazhatik. Holnap elcsipem a Karikás fiukat, meg a Rozsdás-familiát. Holnaputánra hagyom Füstös Rudit és Kerekes Samut. Aztán jöhet Kozarek.

— Messzire vagyunk még attól, öcsémuram. Előbb az igazi bűnösöket kell megcsipni . . . Lábás Gergely vallomása nem egyéb kierőszakolt hazugságnál.

— Ugyan miért?

— Mert ő maga is ártatlan a dologban. Egy szempillantás alatt meggyőződhetik róla. Itt van nálam a rablógyilkos leharapott ujj. Hasonlitsa össze Lábás Gergely ujjával és be fogja látni, hogy megint csizmadiát fogott . . .

— Nem az ő ujj? Hát kié?

— Arra magam is kíváncsi vagyok . . . Másfelé kell az igazi bűnösöket keresni.

— Például?

— Például itt a faluban, vagy a szomszédos tanyákon.

— Urambátyám tehát azt hiszi, hogy nem cigányok követték el a gyilkosságot?

— Persze, hogy azt hiszem. A leharapott ujj nem cigányember ujjja, hanem egy intelligensebb osztályhoz tartozó férfiué. Azért hát okosabb lesz, ha Lábas Gergelyt futni engedi és nem kürtöli dobra a fényes eredményt . . . Ebből az esetből pedig azt is megtanulhatja, hogy a vallomásnak kinzással való kicsikarása egy hajtófát sem ér . . .

IV.

A túlbuzgó pandurok nem fogadták meg tanácsomat. Lábas Gergelyt fogva tartották és csak jósokára kísérték át az ügyészség fogházába. Összefogdosták az állítólagos bűntársakat, akik váltig erősítették ártatlanságukat, kézzel-lábbal tiltakoztak a borzasztó vád ellen, de bizony hiábavaló volt minden tagadásuk. Papirosra van téve a terhelő vallomás, szépen alakanyarította a nevét Lábas Gergely, a vallató pandurok pedig megnyugtatták a vizsgálóbíró, hogy jószántából vallott a cigány. Ugy beszélt, mint a folyóviz; vallott

mint a karikacsapás. Szembesítették a többi cigánnyal, akik térdenállva kérték: vonja vissza hamis vallomását, mely őket az akasztófára juttathatja. Hajthatatlan volt a fiu. Erős gyanum, hogy a fogházban is megkinozták egy kicsikét. Tudja Isten, mivel nem fenyegette a vizsgálóbíró, hogy halomra ne döntse a terhelő adatokat. De hát ne szólj szám, nem fáj fejem!... Akkoriban nem igen válogattak az eszközökben; hire sem volt még a sok humánus intézménynek, mely mostanság annyira elszaporodott. Egy szép napon kihirdették a rabok előtt, hogy a tekintetes királyi törvényszék ügyészi indítványra mindnyájukat vád alá helyezte rablással párosult gyilkosság miatt. Persze Lábas Gergely „aggálytalan” vallomására építették a vádat. Akinek nem tetszik, appellálhat az ítélő táblához.

Én pedig azalatt szép csöndesen folytattam a nyomozás nehéz munkáját. A leharapott újról ítélve a főcinkos nem lehetett cigány, valószínűtlen tehát, hogy a bűntársak kóbor cigányok sorából kerültek volna ki. Minthogy pedig a bűntényt csak olyan emberek követhették el, akik jól ismerték a kastélynak minden zegét-zugát s a meggyilkolt földesúr közelebbi viszonyait, el sem mozdultam a község tájékáról. Nyiregyházán szállásoltam el magamat és nem mult el nap, hogy ki ne rán-

dultam volna a gyilkosság színhelyére. Vasárnaponként sorra látogattam a korcsmákat, bevetődtem egy-egy tanyai mulatságra, bejártam a környékbeli falvakat és kerestem, hajsoltam a leharapott ujjú embert, de bizony nem akadtam a nyomára sem. Fűtől-fától kérdezősködtem, anélkül, hogy utbaigazitottak volna. Aznap, hogy a törvényszék meghozta a vád alá helyező határozatot, fölkerestem azt az orvost, aki hetenként bejárta a községeket. Elmondtam, hogy mi járatban vagyok.

— Emlékezzék vissza, doktor úr: nem járt önnél valaki a gyilkosságot követő napon?

Az öreg úr a legjobb akarattal sem emlékezett rá. Pedig a jegyzőkönyvében is utána nézett.

— Tudja, barátom: az én járásom híressé lett már a sok verekedésről. Egy-egy testi sértés meg se kottyán. Mindennap beállít hozzám valaki visum repertumért, s én már föl sem jegyzem a neveiket.

— Ha megengedi, doktor úr, majd fölfrissítem az emlékezetét. Január hetedikén követték el a gyilkosságot. A cselekmény színhelyén többek között egy leharapott ujjat is találtak. A szerencsétlen véget ért Borbás Miklósnak nem hiányzott egy ujjja sem és bizonyos, hogy kétségbeesetten minden erejét megfeszítve védekezett és viaskodás közben harapta le a rabló ujját. Ime elhoztam magammal.

Az orvos az üvegen keresztül sokáig nézte a féltve őrzött corpus delictit, aminek én oly nagy jelentőséget tulajdonítottam.

— Terringettét! . . . Hiszen ez nem is férfinak az ujja. Sokkal vékonyabb annál. Azt kell hinned, hogy valami asszonyé.

— Nem lehetetlen.

— Ugy-e? . . . Megálljon csak! . . . Most jut az eszembe . . .

— Nos? Nos?

— Nem. Mégsem. Csak nem gyanakodhatom ő reá?

— Kiről beszél a doktor úr?

— Egy tisztességes leányról, akiért tűzbe tettem a kezemet. Jó magaviseletű, dolgos leány. A „Cifra“ korcsmáros Böskéje.

— A „Cifra-korcsma“ egy félórányira van Rakamaztól . . .

— Nos, január nyolcadika vagy kilencedike táján történt, hogy a szép Böske eljött a lakásomra és elpanaszolta, hogy egy cukorvágó-késsel véletlenül levágta a mutató-ujját. Én kötöttem be a sebét, amely már jócskán elmérgesedett.

— És azóta nem volt önnél?

— Egyszer sem volt . . .

— Nem vett észre valami gyanusat a viselkedésében?

— Sőt ellenkezőleg. Olyan körülményesen adta elő a dolgot, hogy egy pillanatig sem kételkedtem szavaiban.

— Megfizette a doktor úr fáradságát?

— Azt majd a noteszem mondja meg. Tessék! Itt van. Két pengő forintot adott.

— Talán annyit is kért tőle?

— Nekem, mint a járás orvosának egy ambulanciáért csak ötven krajcár dukál. Persze, felülfizetések köszönettel fogadtatnak.

— Korábban is kezelte már valamikor a korcsmáros leányát?

— Hogyne! Mindig hozzám jött, ha valami baja esett.

— És mit fizetett egy vizitért?

— Azt már igazán nem tudom.

— De ha két pengő forintot fizetett volna, bizonyosan emlékezne reá . . . Végre is, négyszeresse a taksának.

— Igaza van uram . . . Most már magam is rájövök, hogy gyanus az eset. Csodálnám, ha annak a jóképű leányzónak része volna a gyilkosságban.

— Már pedig, ha gyanum alapos, Borbás Miklósnak ő maga volt a gyilkosa.

— Persze, persze! . . . Az ő ujját harapták le . . .

— Köszönöm, nincs több kérdésem. Kérem doktor úr: a nyomozás érdekében egyelőre tartsa titokban, ami köztünk történt . . .

— Nyugodt lehet. Én tőlem senki meg nem tudja.

V.

Fölösleges mondanom, hogy az orvostól kijövet, tüstént kocsiba vágtam magamat és Rakamazra hajtattam. Az volt a tervem, hogy mielőtt benéznek a Cifra-korcsmába, a szép Böskéről egy kis információt szerzek a községházán. A kisbíró bizonyosan közelebbről ismeri. Az első ember, aki a községházán belém botlott, az a jóképű pandur volt, aki Lábas Gergelyből szépszerivel kivette az igazságot.

— Nini! Hát a tekintetes úr még itt kódorog? Azt hittem, hogy már rég visszautazott Pestre.

— Van eszemben! Megmondtam, hogy el nem megyek, amíg az igazi bűnösök hurokranem kerülnek.

— Dejszen, mind együtt vannak már a hűvösön . . . Semmi szükségünk már a tekintetes úrra.

— Vagy ki tudja! . . .

— Még mindig azt hiszi, hogy nem cigányok követték el a gyilkosságot?

— Sőt! Most már egészen bizonyos vagyok benne . . . Jöjjön velem, ha kedve tartja.

— Hová?

— A kisbiróhoz.

— Éppen itt jön.

Egy gatyás parasztra mutatott, aki botjára támaszkodva közeledett felénk. Nem most először találkoztam vele.

— Kisbiró uram! Egy kis utbaigazitást kérek.

— Parancsoljon velem.

— Ismeri-e Cifra-korcsmáros leányát?

— A Böskét? Hogyne ismerném . . . Most vasárnap lesz a lakzija. Jó dolga lesz a parádés kocsisnak . . .

— Miért?

— Az veszi el. Nagyon szép a leány, de fődolog, hogy pénzecskéje is vagyon . . .

— Hogy szerezte?

— Nem én mondom . . . Az egész falu meséli, hogy a meggyilkolt nagyságos úr el-eljárógatott hozzá.

— Vagy úgy?

— Ugy bizony! Tüzes csókját pedig nem kívánta ingyér a nagyságos úr . . .

— Akkor hát nem valami példás életű leány?

— Ki-kiruccant a lelkem, hanem azért szereti a vőlegényét. No de csinos legény is . . . Nem

hiába, hogy parádés kocsisa volt a megboldogult nagyságos úrnak.

Kiváncsian hallgatta ezt a párbeszédet az én derék pandur barátom. Nem tudta megérteni, hogy miért érdeklődöm annyira a szép Böske iránt. Magunkra maradva, láttam, hogy a kíváncsiság égeti az oldalát.

— Hallja a tekintetes úr, mit akar attól a leánytól?

— Ismeri?

— De ismerem ám! . . . Sokáig bolondultam utána. Most három esztendeje a kezét is megkértem, de olyan kosarat kaptam, hogy halálomig megemlegetem. A parádés kocsis ütött ki a nyeregéből. Hogy a tűz égesse meg!

— Most is szereti még a leányt?

— Hová gondol az úr? Van már nekem feleségem. Gyerekem is.

— Hanem azért jól esne a lelkének, ha egy kis borsot törhetne a fiatalok orra alá. No hát itt az alkalom!

— Nem értem a tekintetes urat.

— Ide nézzon! Tudja-e: mi ez?

— Befőttös üveg.

— Igen ám, csak hogy az a leharapott ujj van benne, amelyet a gyilkosság színhelyén találtak. Tudja-e, kinek az ujjja?

— Lábas Gergőé.

— Dehogy is! A Cifra-korcsmáros leányáé:
a szép Böskée . . .

— Lehetséges-e?

— Mindjárt meggyőződhetik róla . . . Tartson velem!

A következő percben már robogtunk a Cifra-korcsma felé, s félóra mulva benyitottunk az alacsony viskóba, amelyet egy-két faggyugyertya világított meg. Haza szállingóztak már a vendégek. A söntés is üres volt.

Nagyot ütöttem az asztalra.

— Hé, valaki! . . .

A következő pillanatban már előttem állott Balog Böske. Tüzes szemű, rózsás arcu leányzó. Halotthalvány lett, amikor meglátta kíséremet. Az pedig nyugalmat színelve közeledett hozzá:

— Hogy-mint vagy, lelkem galambom?

— Semmi bajom, hála Istennek!

— Ne is legyen! Ide a kezedet, gyönyörűséges virágszál. Hadd szorítom meg! Hogy is ne! . . . Nem a balkezedet kértem. Adsza a jobbikat!

— Nem lehet. Megvágтам a cukorvágó késsel.

— Had lám! . . .

Elkapta a leány kezét, mire ez nagyot sikoltott.

— Fáj? . . .

— Nagyon!

— Nini! Hiányzik a mutató ujjad . . .

— Magával vitte a járási doktor.

Erre már én is megszólaltam.

— Nem igaz, biz a! . . . Itt van nálam, ebben a befőttes üvegben. Ehun la!

Nem felelt Balog Böske. Rám meresztette nagy, fekete szemét és italos ember módjára imbolyogni kezdett, majd szó nélkül hanyatvágódott a földön . . .

VI.

Vasra verték a szép leányt és úgy vitték a nyíregyházi vizsgálóbíró elé. Éppen Lábas Gergelyt vallatta, amikor betoppantunk hozzá. A pandur félrehívta a vizsgálóbíró.

— Meg van ám az igazi gyilkos.

— Az igazi? . . . Megbolondult az úr? . . .
Ehun az igazi . . .

— Ártatlan a gazember! Lóvá tett mindnyájunkat. Még a tekintetes királyi ítélő táblát is. Borbás Miklós gyilkossa odakünn van az előszobában.

A derék inkvizitor töviről hegyire elmondotta a Cifra-korcsmában lejátszódott jelenetet, mire a vizsgálóbíró beszólitotta a leányt. Hej be nagyot változott néhány óra leforgása alatt! Tegnap még rózsapiros volt az orcája; ma halotthalvány. Tűz ragyogott két szemében, elszédítette akire ránézett; most részvétet kelt kifejezéstelen, bágyadt tekintete. A beszéd is nehezeze esik.

A vizsgálóbíró fölteszi a kérdést:

— Mi a neved?

Halkan alig hallhatóan feleli:

- Balog Erzsébet.
- Hol születted?
- Ér-Semjénben.
- Hány éves vagy?
- Pünkösd vasárnapján multam tizenkilenc.
- Ismerted Borbás Miklóst?
- Ismertem.
- Avval vádolnak, hogy te ölted meg. Igaz-e?
- Igaz! . . .
- Mondd el részletesen; hogy történt a dolog?

Balog Erzsébet lesüti a szemét és nem felel . . .

Úgy remeg minden tagja. Az asztalba fogózkodik, hogy el ne essék.

— Szedd össze magad, leányom. Ül le arra a nádszékre . . . Most pedig felelj: beismered-e, hogy megölted Borbás Miklóst?

— Beismerem . . .

— A szeretőddel, ugy-e? A földesúr parádés kocsisával?

— Nem, nem! . . . Ő ártatlan! . . . Isten a tanum rá, hogy mindenben ártatlan! . . .

E pillanatban lélekszakadva ront a szobába a rakamazi kisbíró.

— Nagyságos úr! Baj van!

— Mi baj?

— Rám parancsoltak, hogy állítsam elő Fazekas Gáspárt, ennek a leányzónak a vőlegényét.

— Bizonyosan futni engedted . . . Megszökött! . . .

— Rosszabb annál! Amikor meghallotta, hogy Balog Böskét vasraverve ide kísérték, kiballagott az erdőbe és felkötötte magát a legelső akácra. Holtan emeltük le a fáról.

Én eszeltem ki ezt a mesét, hogy vallomásra birjam a leányzót. Egy szó sem igaz abból, hogy Fazekas Gáspár felakasztotta magát. Jó helyen van az már! Meg kell adni, hogy a kisbíró ügyesen végezte a dolgát. Beszéde alatt le nem vettem a szememet Balog Böskéről.

Mohó kíváncsisággal leste a kisbíró minden szavát, s nagyot sikoltott, amikor vőlegénye szomorú sorsáról értesült . . . A vizsgálóbíró, akit nem avattam be a titkomba, folytatta a vallatást . . .

— Látod, Balog Böske: rád cáfolt a szeretőd. Ha csakugyan ártatlan, nem pusztítja el magát... Most hát nincs többé okod rá, hogy szépítsd a dolgot. Beismered-e, hogy Fazekas Gáspárral együtt követted el a gyilkosságot?

— Beismerem . . . Elmondok mindent . . . Nem félek már a haláltól . . . Szívesen megyek az akasztófa alá.

És belekezdett a vallomásába. Vőlegényével együtt főzte ki a gyilkosság tervét. Szép szerével jutott be a földesúr hálósobájába, aki már várt

is reá . . . Ott feküdt a párnákon, selyem takaró alatt és olyan szeliden hivogatta . . . Ő pedig beengedte a szobába Fazekas Gáspárt, aztán közös erővel rátámadtak gyanutalan áldozatukra és fojtogatni kezdték . . .

Minek mondjam tovább? Lábas Gergelyt kiengedték a fogságból. Hogy örült, hogy hálálkodott a nyomorult. Kezet csókolt a pandurnak, aki oly rettenetesen megkínozta. Félesztendő mulva pedig Balog Böske a szeretőjével együtt hóhér kezére került.

TARTALOM.

	Oldal
A halálbüntetésről . .	5
A Szép-utcai bűntény	23
Gyanus exisztenciák .	53
A detektív bűne . . .	71
A Fekete könyv kar- rikaturái	103
Magyar inkvizíció . . .	153

